

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

ARKTIS JA MUUTTUVA SUVERENITEETTI

Diskurssianalyysi Kanadan liittovaltiohallinnon ja inuiittijärjestöjen suvereniteettikäsityksistä

Sini Hangaslammi

Pro gradu -tutkielma
Ohjaajat: Hiski Haukkala, Anni Kangas

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

HANGASLAMMI, SINI: Arktis ja muuttuva suvereniteetti. Diskurssianalyysi Kanadan liittovaltiohallinnon ja inuiittijärjestöjen suvereniteettikäsityksistä.

Pro gradu -tutkielma, 70 s.

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma/Kansainvälisen politiikan opintosuunta

Maaliskuu 2017

Suvereniteetti on keskeinen käsite kansainvälisessä politiikassa, mutta sen määritelmä on kiistelty. Tarkastelen pro gradu -tutkielmassani Kanadan liittovaltiohallinnon ja inuiitteja edustavien järjestöjen suvereniteettikäsityksiä liittyen arktiseen alueeseen. Arktisen alueen muuttuvat olosuhteet ja erityisesti ilmastonmuutos ovat nostaneet esiin kysymyksiä siitä, miten muuttuva ympäristö vaikuttaa alueen rajanvetoihin ja omistajuuskysymyksiin. Kun käydään keskustelua suvereniteetista, käydään väistämättä keskustelua myös siitä, kenen ääni kuuluu ja kenellä on oikeus osallistua päätöksentekoon. Perinteisesti suvereniteetti on liitetty valtion käsitteeseen, mutta myös ei-valtiolliset toimijat osallistuvat sen määrittämiseen.

Tarkastelen työssäni Kanadan liittovaltiohallinnon sekä Kanadan kansallisen inuiittijärjestön Inuit Tapiiit Kanatamin (ITK) ja Inuiittien sirkumpolaarisen neuvoston (ICC) suvereniteettikäsityksiä. Tutkimuskysymykseni on, minkälaisia suvereniteettikäsityksiä Kanadan liittovaltiohallinnon ja inuiittijärjestöjen arktisiin linjauksiin sisältyy ja millä tavoin käsitykset kohtaavat tai eroavat toisistaan. Tarkoitukseni on tarkastella suvereniteetin käsitettä erilaisten toimijoiden näkökulmasta ja samalla pureutua kiistellyn käsitteen merkitykseen kansainvälisen politiikan maailmaa määrittävänä piirteenä. Tutkimus avaa ikkunan tarkastella historiallisesti muuttuvaa suvereniteettia arktisen alueen esimerkin kautta ja arvioida sen merkitystä totutulle maailmanjärjestykselle.

Kansainvälisen politiikan oppialan keskustelu suvereniteetin käsitteestä tarjoaa teoreettisen taustan tutkimukselle. Suvereniteetti on kansainvälisen politiikan oppialalla laajasti käsitelty, mutta samanaikaisesti kiistanalainen käsite. Tarkastelen tutkielmassani suvereniteettia perinteisen valtiosuvereniteetin näkökulmasta ja sosiaalisena konstruktiona. Pohdin myös suvereniteetin heikkenemistä käsittelevää kirjallisuutta ja suvereniteetin määrittämisen westfalenilaisen maailmanjärjestyksen murrosta. Menetelmällinen suuntaukseni pohjautuu diskurssianalyysille. Tutkimusaineisto koostuu Kanadan liittovaltiohallinnon arktista politiikka käsittelevistä asiakirjoista sekä Kanadan liittovaltiohallinnon edustajien puheista. Inuiittijärjestöiltä tarkastelussa on ICC:n suvereniteettijulistus sekä puheita ja lehdistötiedotteita. Ajallisesti aineisto rajautuu vuosiin 2006–2015, jolloin Kanadan johdossa oli Stephen Harperin johtama konservatiivipuolue.

Tutkielmasta käy ilmi, että toimijoiden suvereniteettikäsitykset eroavat toisistaan. Kanadan liittovaltiohallinnon suvereniteettikäsitys määrittelee suvereniteetin territoriaalisuudeksi, historiallisesti saavutetuksi ja valtiokeskeiseksi. Inuiittijärjestöjen suvereniteettikäsitys taas käsittää suvereniteetin historiallisesti periytyväksi, oikeudeksi osallistua ja yhteisöjen sisäiseksi vahvuudeksi. Kanadan liittovaltiohallinnon suvereniteettikäsitys perustuu käsityksiin perinteisestä valtiosuvereniteetista. Se

järjestää maailman totuttuun tapaan westfalenilaiseen järjestelmään, jossa valtio on ainoa ja ensisijainen auktoriteetti. Inuiittijärjestöt sen sijaan pyrkivät arktisella alueella aktiivisesti määrittelemään suvereniteetin käsitettä uudelleen. Valtiokeskeisyydestä pyritään yhä enemmän kohti jaettua suvereniteettia. Eriävien suvereniteettikäsitteiden tarkastelu antaa eväitä pohtia arktisen alueen yhteistyön lähtökohtia, mutta myös laajemmin vallalla olevan suvereniteettikäsitteen muutosta ja westfalenilaisen maailmanjärjestyksen mahdollista murrosta.

Sisällys

1. JOHDANTO	1
2. SUVERENITEETTI ARKTIKSELLA: KESKEISET TOIMIJAT JA KYSYMYKSET	4
2.1. Inuiitit Arktiksella	4
2.1.1. Alkuperäiskansojen historiaa Arktiksella	4
2.1.2. Inuiittihallintojärjestelmät ja inuiitit poliittisina toimijoina.....	5
2.2. Valtioiden väliset suvereniteettikysymykset Arktiksella	9
2.2.1. Kanada ja arktinen politiikka	11
3. SUVERENITEETTI KANSAINVÄLISEN POLITIIKAN KÄSITTEENÄ.....	14
3.1. Perinteinen valtiosuvereniteetti	15
3.2. Suvereniteetti sosiaalisena konstruktiona.....	18
3.3. Heikkeneekö suvereniteetti?.....	20
3.4. Westfalenilaisesta postwestfalenilaiseen maailmanjärjestykseen?	22
3.5. Suvereniteettia koskeva keskustelu tutkimuksen viitekehystenä	23
4. DISKURSSIANALYYSI TUTKIMUSMENETELMÄNÄ	24
4.1. Diskurssianalyysin teoreettiset lähtökohdat.....	25
4.2. Keskeiset käsitteet: diskurssi ja diskursiiviset solmukohdat.....	26
4.3. Diskurssianalyysin toteuttaminen ja tutkijan asema	28
5. AINEISTON ANALYYSI.....	30
5.1. Analyysin lähtökohdat	30
5.2. Aineiston esittely.....	31
5.3. Kanadan liittovaltiohallituksen suvereniteettikäsitys.....	32
5.3.1. Suvereniteetti territoriaalisuutena	32
5.3.2. Suvereniteetti historiallisesti saavutettuna	37
5.3.3. Suvereniteetti valtiokeskeisyytenä.....	40
5.4. Inuiittijärjestöjen suvereniteettikäsitys	43
5.4.1. Suvereniteetti historiallisesti periytyvänä oikeutena.....	43
5.4.2. Suvereniteetti oikeutena osallistua.....	46
5.4.3. Suvereniteetti sisäisenä vahvuutena.....	48
5.4. Suvereniteettikäsitysten vertailu	51
5.5. Aineiston analyysin yhteenvedo	54
6. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	55
LÄHTEET.....	63

1. JOHDANTO

Arktinen alue on viime vuosikymmeninä noussut jälleen keskeiseen asemaan kansainvälisessä politiikassa. Erityisesti ilmastonmuutoksesta johtuva jääpeitteen sulaminen, hyödyntämättömät luonnonvarat ja yhä pidempään auki olevat merireitit ovat nostaneet arktisen alueen eri valtioiden, muiden toimijoiden ja myös kansainvälisen politiikan tutkijoiden mielenkiinnonkohteeksi. Arktiselle alueelle ei ole yhtä tiettyä määritelmää. Arktinen alue voidaan rajata erilaisten kriteerien perusteella. Yleisimmät määritelmät perustuvat puurajaan, lämpötilaan, ikiroutaan, merialueisiin tai pohjoiseen napapiiriin. Kanadassa yleinen määritelmä arktisesta alueesta on 60 astetta pohjoista leveyttä ja sen yläpuolella oleva alue. (Keskitalo 2004, 30, 32.) Arktisen alueen kysymykset eivät rajaudu koskemaan ainoastaan valtioita. Arktisen alueen ongelmat ja mahdollisuudet eivät seuraile valtioiden rajoja. Arktisten valtioiden lisäksi arktisen ulkopuoliset valtiot ja muut toimijat pyrkivät pääsemään osaksi arktisen alueen kehitystä. Muuttuvat olosuhteet, luonnonvarojen hallinta ja avautuvat merireitit ovat tehneet rajojen määrittämisestä arktisella alueella keskeistä. On oleellista tietää, kuka hallitsee ja mitä. Valtioiden kamppaillessa siitä, missä niiden raja ja valta kulkee, alueella on myös toimijoita, jotka toimivat yli valtorajojen. Tästä yhtenä esimerkkinä ovat arktisen alueen alkuperäiskansat, joista tutkielman kannalta noston keskiöön neljän valtion alueella elävät inuiitit.

Suvereniteetti on keskeisimpiä kansainvälisen politiikan käsitteitä. Se ohjaa ymmärrystä poliittisen maailman järjestäytymisestä. Suvereniteetin määritelmä on kuitenkin kiistanalainen. Perinteisesti suvereniteetti mielletään valtion ominaisuudeksi, joka määrittää sen auktoriteettia määrätyllä alueella. Suvereniteetti on keskeinen käsite arktisella alueella. Erityisesti ilmastonmuutos muokkaa arktisen alueen rajapintoja. Sulava jääpeite ja avautuvat merireitit pakottavat suvereniteetin selkeämpään määrittelyyn. Muuttuvat olosuhteet ovat ajaneet arktiset valtiot aktiiviseen suvereniteetin uudelleentuottamiseen ja uudelleen ulottamiseen arktisella alueella. Arktisten valtioiden lisäksi suvereniteetin määrittelyyn osallistuu myös monia ei-valtiollisia osapuolia. Arktisella alueella asuvat alkuperäiskansat pyrkivät eri tasoilla vaikuttamaan arktisen alueen kysymyksiin. Suvereniteetti on keskeinen käsite myös alkuperäiskansojen keskuudessa.

Tarkastelen tutkielmassa suvereniteetin käsitettä muuttuvalla arktisella alueella. Suvereniteetti on monimutkainen ja kiistelty käsite. Silti sitä käytetään aktiivisesti poliittisessa puheessa ja kyseenalaistamattomana asiana, joka liitetään useimmiten valtion käsitteeseen. Mitä suvereniteetti eri

toimijoille oikein tarkoittaa? Tarkastelemalla sitä, miten eri toimijat käyttävät suvereniteetti puheessaan, voidaan tarkastella, mitä erilaiset suvereniteettikäsitykset pitävät sisällään.

Suvereniteetti ei ole käsitteenä pysyvä tai vakaa. Tutkielma tarjoaakin mahdollisuuden tarkastella historiallisesti muuttuvaa suvereniteettia. Arktinen alue tarjoaa tutkimukselle otollisen kontekstin, sillä arktisella alueella suvereniteetin käsitteestä käydään konkreettista keskustelua ja eri diskurssit kamppailevat suvereniteetin määritelmästä. Arktisella alueella suvereniteetin määrittelyyn osallistuu myös monenlaisia toimijoita, ei ainoastaan valtioita. Suvereniteetin käsitteen irtautuminen valtion käsitteestä kertoo suvereniteetin määritelmän muutoksesta. Tutkielma tarjoaa siten ikkunan tarkastella historiallisesti muuttuvaa suvereniteettia Arktiksen kontekstin avulla. Suvereniteetin merkitys ei kuitenkaan rajaudu merkittäväksi vain arktisella alueella, vaan tutkielman pohdinta suvereniteetista on merkityksellinen myös laajemmin. Suvereniteetin muutos liittyy myös yleisempään keskusteluun valtiokeskeisen westfalenilaisen maailmanjärjestyksen pysyvyydestä ja muutoksesta.

Kanada on merkittävä arktinen valtio, jossa arktisen suvereniteetin käsite on ollut keskeinen sisä- ja ulkopoliitikassa. Erityisesti vuonna 2006 valtaan noussut konservatiivipuolue ja pääministeri Stephen Harper nostivat arktisen alueen ja suvereniteetin määrittämisen ja puolustamisen politiikkansa keskiöön. Samanaikaisesti Kanadan arktisella alueella elävät inuiitit pyrkivät omalta osaltaan määrittämään, mitä suvereniteetti alkuperäiskansojen näkökulmasta pitää sisällään. Suvereniteetin ja arktisen suvereniteetin käsitettä käytetään kanadalaisessa poliittisessa diskurssissa ahkerasti. On silti selvää, että vaikka käytettäisiin samaa termiä, se ei välttämättä kuitenkaan tarkoita, että sen sisältö ja merkitykset ovat samoja. Vilkasta suvereniteettikeskustelua onkin syytä lähteä purkamaan. Samalla, kun käydään keskustelua suvereniteetista, käydään väistämättä keskustelua myös siitä, kenen ääni saadaan kuuluviin ja kenellä on oikeus osallistua päätöksentekoon alueella. Tutkielmani tarkastelee tätä kitkaa nostamalla tarkastelun kohteeksi suvereniteetin käsitteen Kanadan liittovaltiohallinnon ja inuiitteja edustavien järjestöjen näkökulmasta. Tarkastelen Kanadan liittovaltiohallinnon ja Kanadan kansallisen inuiittijärjestö Inuit Tapiirit Kanatamin (ITK) ja Inuiittien sirkumpolaarisen neuvoston (ICC) suvereniteettikäsityksiä vuosina 2006–2015. Ajallinen rajaus vastaa Stephen Harperin konservatiivipuolueen hallituskautta.

Tutkimuskysymykseni on, minkälaisia suvereniteettikäsityksiä Kanadan liittovaltiohallinnon ja inuiittijärjestöjen arktisiin linjauksiin sisältyy ja millä tavoin käsitykset kohtaavat tai eroavat toisistaan. Tarkoitukseni on tarkastella suvereniteetin käsitettä erilaisten toimijoiden näkökulmasta ja samalla pureutua kiistellyn käsitteen merkitykseen kansainvälisen politiikan maailmaa määrittävänä piirteenä.

Tutkielmani metodologinen lähestymistapa pohjautuu diskurssianalyysille. Tutkielmassa tarkastelen diskurssianalyysin keinoin, miten erilaiset toimijat, valtio ja alkuperäiskansoja edustavat järjestöt, kehystävät suvereniteettikysymyksiä. Metodina diskurssianalyysi ohjaa tutkimusta tarkastelemaan politiikan käytäntöjä muovaavia kielen ja diskurssien rakenteita. Kieli nähdään erottamattomana osana ympäröivää todellisuutta. Kieli heijastelee, mutta myös rakentaa ympäröivää todellisuutta. Sen tähden on tärkeää tarkastella, minkälaisia käsityksiä kielessä esiintyy ja miten kielen kautta perustellaan ja oikeutetaan toimia.

Tutkimusaineisto koostuu kahdesta Kanadan liittovaltiohallinnon arktista politiikka käsittelevästä asiakirjasta – Kanadan pohjoinen strategia ja Kanadan arktista ulkopoliittikkaa koskeva julkilausuma – sekä Kanadan liittovaltiohallinnon edustajien puheista. Inuiittijärjestöiltä tarkastelussa on ICC:n suvereniteettijulistus sekä ITK:n ja ICC:n edustajien puheita ja lehdistötiedotteita.

Tutkielmani etenee seuraavalla tavalla. Aluksi luon lyhyen katsauksen tutkielman kannalta keskeiseen kontekstiin. Käsittelen keskeisiä toimijoita ja kysymyksiä liittyen suvereniteettiin ja arktiseen alueeseen. Käsittelen alkuperäiskansojen asemaa arktisella alueella historiallisesta näkökulmasta, inuiitteja poliittisina toimijoina, alueen keskeisiä suvereniteettikysymyksiä ja Kanadan arktista politiikkaa. Tarkoituksena on antaa kontekstia ja taustaa tulevalle aineiston analyysille. Seuraavaksi käsittelen suvereniteetin käsitettä kansainvälisen politiikan oppialan keskustelun kautta. Käsittelen suvereniteettia perinteisen valtiosuvereniteettikäsitteen kautta sekä sosiaalisena konstruktiona. Käyn läpi myös näkökulmia, joiden mukaan suvereniteetti käsitteenä on heikkenemässä. Suvereniteetti on ollut westfalenilaisen maailmanjärjestyksen määrittävä piirre. Pohdin myös kirjallisuuden kautta, onko westfalenilaisesta maailmanjärjestyksestä siirrytty globalisoituvan maailman myötä postwestfalenilaiseen maailmanjärjestykseen. Tutkielmani menetelmällinen lähestymistapa on diskursiivinen. Käsittelen diskurssianalyysin teoreettisia taustaolettamuksia, diskurssianalyysin keskeisiä suuntauksia ja käsitteitä sekä diskurssianalyysin etenemistä ja tutkijan positiota diskurssianalyysin tekemisessä. Aineiston analyysissä pureudun aineistoon diskurssianalyysin tarjoamien työkalujen avulla ja määritän aineistosta keskeisiä suvereniteettikäsitteiden taustalla vaikuttavia diskursseja. Lopuksi pohdin aineiston analyysin tuloksia, suvereniteetin käsitteen käyttöä ja tutkimuksen herättämiä jatkotutkimuksellisia kysymyksiä.

2. SUVERENITEETTI ARKTIKSELLA: KESKEISET TOIMIJA JA KYSYMYKSET

2.1. Inuiitit Arktiksella

2.1.1. Alkuperäiskansojen historiaa Arktiksella

Arktisella alueella on elänyt erilaisia alkuperäiskansoja tuhansien vuosien ajan. Tällä hetkellä arktisella alueella elää noin 70 000 saamelaista, 155 000 inuiittia, 55 000 athabaskan- ja gwich'in-intiaania, 15 000 aleuttia ja 250 000 muuta alkuperäiskansojen edustajaa pohjois-Venäjällä (Byers 2013, 217–218). Arktisen alueen alkuperäiskansat tulivat kosketuksiin eurooppalaisten kanssa hyvin eri aikoihin. Saamelaiset asuivat rinta rintaan ei-saamelaisten kanssa jo pitkään ja saamelaisten oikeuksia on valtiosisäisessä ja kansainvälisessä lainsäädännössä käsitelty jo vuonna 1751 Strömstadin sopimuksessa. Grönlannin inuiitit kohtasivat viikinkimatkailijoita jo 1100-luvulla. Kanadan ja Alaskan inuiitit sen sijaan harjoittivat perinteistä elämäntapaansa ilman merkittäviä keskeytyksiä aina 1900-luvulle ja silloinkin kanssakäyminen käsitti lähinnä satunnaisia kohtaamisia turkiskauppiaiden, valaanpyytäjien, lähetyssaarnaajien ja poliisin kanssa, ei niinkään uudisasutusta. (Mt. 216–217.)

Arktisen alueen suvereniteetikysymysten historiassa keskeinen termi on *terra nullius*, jolla viitataan asumattomaan ”ei-kenenkään maahan” (Grant 2010, 14). Eurooppalaiset tulkitsivat, ettei maa kuulunut kenellekään. Tämän seurauksena monet alkuperäiskansat rajattiin usean eri valtion rajojen sisälle. Arktisista alkuperäiskansoista inuiitit elävät neljän valtion alueella: Kanadassa, Tanskassa, Venäjällä ja Yhdysvalloissa. Niin ikään saamelaiset asuvat neljän valtion alueella: Norjassa, Ruotsissa, Suomessa ja Venäjällä. Athabasca- ja gwich'in-ryhmiin kuuluvat intiaanit asuvat Kanadan ja Yhdysvaltojen alueella. Aleutit taas asuvat Aleutien saariryhmällä Yhdysvalloissa ja Venäjällä. (Byers 2013, 216.) Tutkimusmatkailijat tulkitsivat kohtaamiaan alkuperäiskansoja läntisessä viitekehyksessä: heidän teknisten saavutusten, tapojen ja kulttuurin perusteella. Inuiittien elämäntapa leimattiin primitiiviseksi, ikään kuin pohjoiseen matkatessa siirryttäisiin myös ajassa taaksepäin. Inuiitteja alettiin kehystää varhaisen sivilisaation termeillä: inuiitit olivat suorassa riippuvuussuhteessa ympäristöönsä. Tästä muodostui yksi tapa kehystää arktista aluetta, ympäristöllisenä ulottuvuutena alkuperäiskansojen näkökulmasta. (Keskitalo 2004, 28.)

Arktisen alueen poliittiseen ja alueelliseen kehitykseen on suurelta osin vaikuttanut kolonialismi. Pohjoisen jäämeren rannikkoalueet ovat olleet asutettuja tuhansien vuosien ajan. Michael Byersin (2013, 216) mukaan alkuperäisväestön läsnäolo Arktiksella edelsi valtioiden alkuperää, territorion omistamisen käsitettä ja eurooppalaisten tutkimusmatkailijoiden ja uudisasukkaiden saapumista. Jessica M. Shadian (2014, 14–15) on myös tarkastellut westfalenilaisen valtiojärjestelemän historiaa rinnakkaisena alkuperäiskansojen politiikan historialle. Shadianin mukaan ensimmäisten eurooppalaisten ja alkuperäiskansojen kohtaamiset arktisella alueella muodostivat uudenlaisia suhteita, jotka olivat osana suurempaa prosessia. Prosessin myötä rakennettiin ja vakiinnutettiin westfalenilaista poliittista järjestelmää ja samalla järjestelmän sisällä vakiintui tietynlainen ymmärrys suvereniteetista. Kolonisaatio rakensi tarinaa valtioiden muodostamisesta ja valtiokeskeisestä kansainvälisestä politiikasta. (Shadian 2014, 14–15.)

Valtiot ovat hyödyntäneet alkuperäiskansojen asemaa osoittaessaan omaa suvereniteettiaan. Michael Byers (2013) on käyttänyt tästä ilmiöstä termiä ”use and occupy” – käytä ja asuta. Vuosina 1953 ja 1955 Kanadan hallitus uudelleensijoitti 17 inuiittiperhettä pohjois-Quebecistä Resolut Baylle ja Grise Fordiin. Nämä yhteisöt muodostivat Kanadan pohjoisimmat pysyvät asutukset. Byersin mukaan inuiitteja käytettiin lippuina merkitsemässä Kanadan suvereniteettia. Uudelleensijoituksiin turvauduttiin johtuen Yhdysvaltojen lisääntyneestä sotilaallisesta läsnäolosta alueella ja Grönlannin inuiittien vierailuista Ellesmeren saarella. Perinteisesti inuiitit eivät olleet eläneet niin pohjoisessa. Michael Byers näkee pakkosiirrot selvänä ihmisoikeusrikkomuksena. 1600 kilometrin siirto pohjoisemmaksi vaikutti yhteisöjen elämään merkittävästi. Perinnetieto ja metsästystekniikat eivät toimineet uudessa ympäristössä. Lunta ei riittänyt iglujen rakentamiseen ja marraskuusta helmikuulle ulottuva pimeys oli inuiiteille vierasta. Debatti pakkosiirroista jatkui puolen vuosisadan ajan, kunnes vuonna 1996 Kanadan hallitus suostui 10 miljoonan dollarin hyvityspakettiin. Edelleenkin hallitus ei kuitenkaan suostunut esittämään menettelystä virallista anteeksipyyntöä. (Byers 2013, 223, 238–239.)

2.1.2. Inuiittihallintojärjestelmät ja inuiitit poliittisina toimijoina

Arktisen alueen alkuperäiskansat ovat suurelta osin poliittisesti järjestäytyneitä ja pyrkivät vaikuttamaan alueen kehitykseen eri tavoin. Alkuperäiskansat vaikuttavat eri tasoilla, niin valtion sisällä kuin kansainvälisestikin. Yksi tärkeä keino on ollut itsemääräämisoikeuden saavuttaminen ja säilyttäminen. Itsemääräämisoikeus on yleisesti hyväksytty osa kansainvälistä tapaoikeutta. Michael Byersin mukaan (2013, 218) alkuperäiskansojen oikeutta itsemääräämiseen ei kuitenkaan yleensä tulkita sisältävän oikeutta itsenäiseen valtioon. Valtioiden tulee silti tarjota merkityksellisiä tilaisuuksia poliittiseen

osallistumiseen ja paikalliseen päätöksentekoon. Tähän viitataan yleensä itsehallinnon käsitteellä. Alkuperäiskansoihin liittyvä tutkimus on Jessica Shadianin (2014, 11) mukaan myös osoittanut, että vaikka alkuperäiskansat usein hakevat poliittista valtaa ja hallintaa määrättyllä alueella, tavoitteena ei kuitenkaan ole aina irrottautuminen valtiosta. Omistajuuden sijaan haetaan oikeuksia maankäyttöön, luonnonvaroihin ja alkuperäiskansojen tiedon hallintaan.

Alkuperäiskansat toimivat usein siis useammalla tasolla. Toisaalta kyse on kotimaan politiikasta ja hyvinkin paikallisen tason päätöksentekovallasta ja oikeuksista. Samalla kuitenkin myös toimitaan kansainvälisellä tasolla ja yli valtioiden rajojen. Neljän valtion alueella asuvat inuiitit ovat järjestäytyneet poliittisina toimijoina monin tavoin. Erilaisten maankäyttösopimusten kautta on pyritty turvaamaan oikeudet paikallisesti, kun taas valtion rajoja ylittävien järjestöjen kautta on pyritty osallistumaan keskusteluun alueen kansainvälisestä kehityksestä. Kanadan inuiitit ovat saavuttaneet itsehallintoa useiden maa-oikeussopimusten myötä Yukonin, Luoteisterritorioiden ja Labradorin alueilla. Alueilla esitettiin vuosien 1970–2001 aikana yhteensä 30 maavaatimusta (Shadian 2014, 71.) Merkittävin itsehallinnon alue on Nunavut, joka on saavuttanut territorion aseman Kanadan liittovaltiojärjestelmässä. Territorion asema on Kanadan liittovaltiotasolla heikompi kuin provinseilla, mutta Nunavutilla katsotaan olevan myös epätyypillinen rooli territoriona. Nunavutin sopimus on Kanadassa tehdyistä maavaatimussopimuksista laajin. Sopimuksen myötä inuiittien autonomia ulottuu kaikille merialueille, jotka ovat yhteydessä arktisen saariston rannikkolinjaan, mukaan lukien Luoteisväylän alueen. (Mt. 76.)

Nunavutin väestöstä 85 prosenttia on inuiitteja. Nunavutissa on enemmistöhallitusjärjestelmä, mikä käytännössä tarjoaa inuiitteille itsehallinnon. Nunavutin hallituksella on merkittävä autonomia koskien sosiaalipalveluita, koulutusta, terveydenhuoltoa ja oikeusjärjestelmää, mutta Kanadan liittovaltiohallituksella on kuitenkin tiukka ote saatavista tuloista. Territorio on siten lähes täysin riippuvainen veronsiirroista, joiden kehitys ei ole seurannut väestönkasvua: Nunavutin syntyvyysaste on lähes kaksinkertainen Kanadan kansalliseen keskiarvoon verrattuna. Kysymys tulojen hallinnasta on avainasemassa Nunavutin ja Kanadan liittovaltiohallinnon välillä. Nunavutin hallituksen mukaan fiskaalinen autonomia parantaisi koulutusta, terveydenhuoltoa ja elinolosuhteita. Inuiittien itsehallinto on ottanut erilaisia muotoja ympäri Kanadaa. Vuonna 2005 Labradorin inuiitit, liittovaltion hallitus ja Newfoundlandin ja Labradorin provinssihallitus päätyivät sopimukseen maa-oikeussopimuksessa. Nunatsiavut säilyy osana Newfoundlandin ja Labradorin provinssia, mutta inuiittihallitus on vastuussa terveydestä, koulutuksesta ja kulttuuriasioista. Samanlaista kehityskulkua on haettu myös Nunavikissa, Quebecin provinssissa. (Byers 2013, 220–221.) Nunavutin hallinnolla on päämäärätietoisena tavoitteena

osallistua vahvasti Kanadan arktisen alueen kysymyksiin ja vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon (ks esim. Loukacheva 2009).

Inuiittihallintojärjestelmät sisältävät toimintaa kotimaisella, alueellisella, kansainvälisellä ja transnationaalaisella tasolla. Kanadassa keskeinen kansallinen inuiitteja edustava järjestö on Inuit Tapiirit Kanatami eli ITK. ITK edustaa 60 000 inuiittia Kanadan alueella. ITK toimii inuittien kansallisena äänenä Kanadassa ja pyrkii suojelemaan ja edistämään inuiittien oikeuksia ja intressejä Kanadassa (ITK, www.itk.ca). Merkittävä eri valtioiden alueilla asuvia inuiitteja yhdistävä toimija on inuittien sirkumpolaarinen neuvosto eli ICC. Se edustaa kaikkia inuiitteja niin alueellisella kuin kansainvälisellä tasolla. ICC on yksi monista inuiittihallintojärjestelmistä, samoin kuin ITK. ICC ei keskity tiettyihin paikallisiin kysymyksiin, vaan edustaa kaikkia inuiitteja ja rakentaa inuiiteille yhteistä historiallista narratiivia. ICC:n legitimitetti perustuu sille, että se pystyy edustamaan koko inuiittiyhteisöä alueellisella, kansainvälisellä ja transnationaalaisella tasolla. Shadian nostaa kuitenkin esiin, että kaikki inuiittiyhteisöt eivät välttämättä ole aina samaa mieltä ICC:n narratiivin kanssa. ICC:n haasteena onkin säilyttää ajatus siitä, että se kykenee edustamaan koko inuiittiyhteisön historiallista narratiivia kansana. (Shadian 2014, 17.)

Jessica Shadian on tarkastellut ICC:n merkitystä arktisella alueella (ks. esim. Shadian 2010; Shadian 2014). Historiallisesti, inuittien sirkumpolaarinen instituution rakentaminen sai alkunsa 50-luvulla, kun Grönlannin provinsiaalinen neuvosto muodosti virallisia suhteita Kanadan inuittien kanssa. Kanssakäymisen seurauksena muodostettiin muun muassa inuiittikielen ortografia. ICC perustettiin 1977 Alaskassa. ICC:n perustaminen muodosti virallisen yhteyden inuittien itsemäärämisoikeuden ja kestävän arktisen luonnonvarakehittämisen välille. ICC:n mandaatiksi muodostui arktisen ympäristön suojeleminen. ICC:n perustaminen yllätti monet kanadalaiset. ICC:n perustamisen myötä inuiitit joutuivat puolustelemaan ja selittelemään, ettei inuittien yhteyksien institutionalisoiminen ollut johtamassa inuiittiyhteisön irtautumishaluihin valtiosta. (Shadian 2014, 101–103.) ICC perustuu alkuperäiskansojen itsemäärämisoikeuden, kestävän kehityksen ja ilmastonmuutoksen vaikutuksista selviämisen normeille. Sen säännöt vaativat informoitua yhteisymmärrystä ennen mitään suuren luokan poliittisia tai taloudellisia hankkeita pohjoisessa. Sen päätöksentekoprosessit perustuvat demokraattiselle prosessille ja eri inuiittiyhteisöjen säännöllisille tapaamisille. (Meyer 2012, 339.)

Inuiitit näkevät itsensä merkittävinä toimijoina erityisesti arktisen alueen ympäristön kannalta. Inuiitit katsovat tuntevansa alueen parhaiten, mikä antaa niille legitimitettä, joka ylittää kansallisvaltioiden legitimitetin alueella. Ainoastaan inuittien tiedolla ja taidolla voidaan inuittien näkemyksen mukaan

vaikuttaa ilmastonmuutokseen alueella. Inuiittien maavaatimukset ja erityinen henkinen side ympäristöönsä perustuu inuiittien ainutlaatuihin tietoon arktisesta alueesta. Tätä tietoa inuiitit ovat pyrkineet hyödyntämään painostaakseen hallituksia toimiin muun muassa ilmastonmuutosta vastaan. ICC on myös pystynyt hillitsemään omasta mielestään harhaanjohtettuja aikomuksia, joita eläinaktivistit ovat ajaneet arktisella alueella, kuten täyskielto valaiden-, hylkeiden- ja jääkarhujen metsästykselle. (Meyer 2012, 339–340.)

Poliittisina toimijoina inuiitit asettavat itsensä useampaan rooliin. Asiasta riippuen inuiitit voivat olla kansa, alkuperäiskansa, arktisen alueen alkuperäiskansa tai alkuperäiskansaan kuuluvia arktisten valtioiden kansalaisia. Eri rooleihin liittyy erilaisia oikeuksia ja velvollisuuksia, joita valtioiden tulee ottaa huomioon. (Christie 2011, 336.) Natalia Loukachevan (2004, 115) mukaan hallintojärjestelyjä tuleekin toimeenpanna arktisella alueella eri tavalla kuin on totuttu aiemmin kahdesta syystä: arktisen alueen erityiset olosuhteet (kylmä ilmasto, infrastruktuurin puute, korkeat kustannukset, alhainen väestötiheys jne.) sekä alkuperäiskansojen läsnäolo. Loukachevan mukaan pohjoisen alkuperäiskansat ovat opetelleet käyttämään samoja menetelmiä ja käsitteitä, joita heitä kolonisoineet valtiot ovat käyttäneet ja tämän kautta osoittaneet oman kulttuurinsa merkityksen pyrkiessään saavuttamaan itsemääräämisoikeutta ja autonomiaa. ICC:n avulla inuiitit ovat onnistuneet hämärtämään monia normeja ja käytäntöjä, jotka ovat olleet erottamassa kansallisen ja kansainvälisen toiminnan alueita (Shadian 2014, 18).

Jessica Shadianin mukaan (2014, 4–5) ICC:n tarina kuvaa sitä, kuinka tänä päivänä yhä enemmän ja enemmän toimijat eivät enää välttämättä identifioitu perinteisten, valtiokeskeisten kategorisointien alle. ICC:llä on monia kansallisvaltioihin vertautuvia piirteitä, kuten jaettu historia, oikeus territorioon ja tietyissä tapauksissa jopa territoriaalista omistajuutta. ICC ei kuitenkaan pyri valtiostatuksen saavuttamiseen (poikkeuksena Grönlannin inuiitit). ICC edustaa neljän eri valtion inuiitteja, jotka vahvan inuiitti-identiteetin rinnalla usein kokevat vahvasti olevansa myös jonkin valtion kansalaisia. ICC:llä on ainutlaatuinen rooli alueellisessa ja kansainvälisessä kontekstissa arktisella alueella. Inuiitit ovat onnistuneet vahvistamaan omaa asemaansa itsemääräämisoikeuden ja maavaatimussopimusten kautta. Shadianin mukaan tämä viittaa siihen, että perinteinen valtiosuvereniteetti jakaa poliittista tilaa uudenlaisten ei-valtiollisten ulottuvuuksien kanssa. ICC:n rooli Arktiksella ja kansainvälisissä asioissa on lopulta alkuperäiskansojen hallintajärjestelmänä hakea ja saavuttaa suvereniteettia poliittisena kollektiivina. (Mt. 15.)

Eurooppalainen kolonialismi ja territoriaalisuuden laajentuminen arktisilla alueilla on Shadianin mukaan osa suurempaa westfalenilaisen kansallisvaltion rakennusprojektia. Westfalenilainen poliittinen järjestelmä istutettiin myös arktiselle alueelle. Kanadan, Yhdysvaltojen ja Tanskan saavuttaessa suvereenin valtion statuksen, alueen inuiitit muutettiin itsenäisistä poliittisista auktoriteeteista homogeeniseksi alkuperäiskansaksi, jolta monet oikeudet riisuttiin. Shadianin mukaan, vaikka suhteet Yhdysvaltojen, Kanadan ja Tanskan hallitusten ja inuiittiväestön välillä olivat erilaiset, oli kaikissa tapauksissa kyse kuitenkin sisäisestä kolonisaatiosta. Eteläisemmät pääkaupungit lopulta hallinnoivat pohjoisia alueita. Tämä loi inuiiteille yhteisen pohjan, jolle rakentaa poliittista toimijuutta. Kun eri valtioiden sisällä inuiitit alkoivat vaatimaan poliittisia oikeuksia ja toimimaan transnationaalisessa yhteistyössä, tavoitteena ei ollut uuden inuiittivaltion perustaminen. Sen sijaan on seurannut muutoksen prosessi, jonka kautta westfalenilaisen politiikan käytännöt ovat muokkautumassa ja suvereniteetin käsite laajenemassa. (Shadian 2014, 35, 50.) Siinä missä Jessica Shadian näkee, että inuiittihallinnon kautta voidaan uudelleen käsitteellistää suvereniteetin merkitys, Meyer on eri mieltä. Meyerin mukaan alkuperäiskansojen ryhmittymät ovat enemminkin autonomisia, eivät suvereenia. Kanada on luovuttanut inuiiteille päätäntävaltaa luonnonvarojen hallinnassa ja lainsäädännössä. Samalla valtio voi kuitenkin myös ottaa oikeuden pois. Vaikka valtiosuvereniteetti on Meyerin mukaan menettänyt vahvuuttaan aiempiin historian jaksoihin verrattuna, on valtiot silti edelleen suvereenia. Autonomia sen sijaan viittaa paikalliseen itsehallintoon koskien poliittisia, taloudellisia ja kulttuurisia instituutioita. (Meyer 2012, 343.)

2.2. Valtioiden väliset suvereniteettikysymykset Arktiksella

Suvereniteetti on ollut keskeinen käsite arktisella alueella pitkään ja eri näkökulmista. Alun perin suvereniteettikysymykset nousivat arktisella alueella keskiöön, kun kaupankäynti ja kalastus alkoivat lisääntyä. Aluksi suvereniteettikysymykset koskivat merialueita ja myöhemmin maa-alueita, kun haluttiin rakentaa valaanpyyntiasemia ja keskuksia turkiskaupalle. Vuoden 1569 Gerardus Mercatorin maailmankartassa oli viitteitä siihen, että pohjoisessa olisi mahdollisesti merireittejä, jotka yhdistäisivät Euroopan ja Aasian, mikä innoitti eurooppalaisia etsimään väyliä idästä ja lännestä. 1800-luvulle tultaessa löytöretket Arktiksella olivat ennen kaikkea kansallisen arvovallan ja kunnian kysymyksiä. (Grant 2010, 10–11.)

Ilmastonmuutoksen vaikutus on vahvasti havaittavissa arktisella alueella. Ilmastonmuutos vaikuttaa merkittävästi alueen poliittisiin kysymyksiin ja siihen, mitkä asiat nousevat agendalle arktisen alueen

politiikassa. Oheneva jääpeite on osaltaan nostanut tarvetta selkeämmin määrittää arktisten valtioiden rajanvetoja ja omistussuhteita. Arktiselle alueelle on ominaispiirteistä sen vaativat ympäristölliset olosuhteet. Arktisella alueella ei ole yksinkertaista jakaa alueita perinteisen binaarisen maa/vesi-jaottelun kautta. Jää asettuu jonnekin näiden kahden elementin välimaastoon ja on käyttötarkoituksiltaan lähellä molempia. Tämä on osaltaan tuonut erityispiirteitä alueen suvereniteettikysymyksiin. (Gerhardt et al. 2010, 993–994.) Tapa käsittää arktisen alueen jakautuminen maahan, jäähän ja veteen on myös erityisen merkittävää inuiittien kannalta, koska se kytkeytyy tiiviisti inuiittikulttuuriin ja inuiittien perinteiseen elämäntapaan ja tietoon.

Tänä päivänä arktisen alueen suvereniteettikysymykset ovat vakaita, eikä avoimia konflikteja ole. Arktisen alueen maa-alueista ei ole kiistoja, lukuun ottamatta pientä Hansin saarta, jonka omistajuudesta Kanada ja Tanska kiistelevät (Gunitskiy 2008, 265). Maa-alueiden sijaan suvereniteetti kiistat Arktiksella koskevat erityisesti meri-alueita ja sen myötä laivaliikenteen kauttakulkuoikeuksia esimerkiksi Luoteisväylällä. (Grant 2010, 11.) Tärkein kansainvälisen oikeuden väline arktisella alueella on Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimus (UNCLOS), joka hyväksyttiin vuonna 1982. Yleissopimus antaa yleisen viitekehyksen meren ja meristä löytyvien luonnonvarojen käyttöön ja hallintaan kaikilla maailman merialueilla, mukaan lukien myös Pohjoisella jäämerellä. Kaikki arktisen alueen rannikkovaltiot ovat osapuolia UNCLOS-sopimuksessa, lukuun ottamatta Yhdysvaltoja, joka sekin hyväksyy sopimuksen osana kansainvälistä tapaoikeutta lukuun ottamatta merenpohja-alueita koskevaa osaa. UNCLOS-sopimus jakaa merialueet viiteen erilaiseen merivvyöhykkeeseen: aluevesiin, yksinomaiseen talousvyöhykkeeseen (*exclusive economic zone, EEZ*), mannerjalustaan, aavaan mereen ja merenpohja-alueeseen. (Churchill 2015, 148–150.)

Tärkeä oikeudellinen väline arktisen suvereniteettikysymyksissä ja resurssien hallinnassa on mannerjalustan ulottuvuuden määrittäminen. UNCLOS-sopimuksen mukaan rannikkovaltion mannerjalusta käsittää merenpohjan ja pohjamaan, joka ulottuu 200 meripeninkulman päähän rannikosta tai mannerreunasta, riippuen kumpi ulottuu pidemmälle. Mikäli valtio haluaa osoittaa, että sen mannerjalusta ulottuu yli 200 meripeninkulman päähän sen mannerreunasta, on sen osoitettava mannerjalustansa ulottuvuudet YK:n mannerlaattojen rajoja koskevalle komissiolle (*Commission on the Limits of the Continental Shelf* eli CLCS). CLCS tekee omat suosituksensa siitä, täyttääkö valtion ehdotus UNCLOS-sopimuksen artikla 76:ssa esitetyt kriteerit. CLCS:n suositusten perusteella määritellyt rajat ovat lopullisia ja sitovia. Kaikilla viidellä arktisen rannikkovaltiolla on yli 200 meripeninkulman

ulottuvat mannerjalustat. Tähän mennessä ainoastaan Norja on määrittänyt mannerjalustansa ulkorajat CLCS:n suositusten perusteella. (Mt. 149–150.)

Vuonna 2007 keskustelua arktisesta alueesta ja valtioiden suvereniteetista herätti tapaus, jossa Venäjän lippu upotettiin Jäämeren pohjaan ja samalla symbolisesti määritettiin pohjoisnapa-alue Venäjälle kuuluvaksi (Dodds 2010, 63). Yleisesti arktista aluetta kuitenkin pidetään rauhanomaisena yhteistyön alueena. Arktinen neuvosto on keskeisin foorumi, joka kerää yhteen alueen valtiot ja eri toimijat. Jäsenvaltioita on kahdeksan: Islanti, Kanada, Norja, Ruotsi, Suomi, Tanska, Venäjä ja Yhdysvallat. Lisäksi Arktiseen neuvostoon kuuluu kuusi pysyvää jäsentä, jotka ovat alkuperäiskansoja edustavia järjestöjä. Tarkkailijastatus on avoin ei-arktisille valtiolle ja erilaisille järjestöille. (Arctic Council, www.arctic-council.org.)

Yhteistyö arktisella alueella ei silti aina ole sujunut saumattomasti. Vuonna 2008 viisi arktisen rannikkovaltiota, Yhdysvallat, Venäjä, Kanada, Norja ja Tanska, kokoontuivat Grönlannin Ilulissatissa keskustelemaan arktisen alueen omistuskiihtoista, laivareiteistä ja alueen ympäristökysymyksistä. Osallistuneet valtiot allekirjoittivat Ilulissatin julistuksen. Niin sanottujen A5-maiden kokoontuminen koettiin ongelmalliseksi, koska se sivuutti muut Arktisen neuvoston jäsenmaat sekä alkuperäiskansoja edustavat pysyvät jäsenet. Vuotta myöhemmin Inuiittien sirkumpolaarinen neuvosto julkaisi oman suvereniteettijulistuksena, joka voidaan nähdä syntyneen vastareaktionä Ilulissatin julistukselle. (Fabbi 2015, 485–486.) Ilulissatin kokouksen ja sen aiheuttaman kitkan seurauksena ulosjätetyt jäsenmaat Islanti, Suomi ja Ruotsi ovat korostaneet, että A5-maat eivät voi olla ainoina luomassa viitekehystä arktisen alueen kysymyksiin. Myöhemmin Kanada järjesti A5-maiden kokoontumisen Quebecissä, jättäen taas muut arktiset valtiot ja alkuperäiskansojen edustajat ulkopuolelle, mikä sai osakseen kritiikkiä muun muassa Yhdysvaltain silloiselta ulkoministeriltä Hillary Clintonilta. (Dodds 2015, 384.)

2.2.1. Kanada ja arktinen politiikka

Arktinen alue Kanadassa on laaja, mutta harvaanasuttu. Arktinen käsittää 40 prosenttia Kanadan alueellisesta pinta-alasta ja pitää sisällään yli 160 000 kilometriä rannikkoviivaa, mutta asukkaita alueella on vain noin 100 000 (James & James 2014, 187). Pohjoisuus ja arktinen alue ovat merkittäviä rakennusaineita kanadalaiselle identiteetille. Kanada profiloituu pohjoiseksi valtioksi. Maasta käytetään nimitystä ”the Great White North”, suuri valkoinen pohjoinen. Kanada on merkittävä toimija Arktiksella.

Erityisesti Luoteisväylän kysymys on tärkeä kanadalaisille. Kanadan mukaan vesireitit, jotka muodostavat väylän, kuuluvat Kanadan aluevesiin. Tämä tarkoittaisi, että Kanadalla olisi oikeus

kontrolloida, kuka voi käyttää vesireittejä ja millä ehdoilla. Yhdysvaltojen ja Euroopan unionin kannan mukaan Luoteisväylä on osa kansainvälistä vesireittiä. Tällöin Kanadalla ei olisi lopullista päätösvaltaa Luoteisväylän käytöstä, vaan se kuuluisi Kansainväliselle merenkulkujärjestölle (IMO). (Huebert 2011, 812.) Andrea Charronin (2005) mukaan Luoteisväylällä on erityinen merkitys kanadalaisen identiteetin rakentamisessa. Luoteisväylä on ollut merkittävässä roolissa erilaisissa saagoissa ja tarinoissa. Charronin (2005, 832–833) mukaan Luoteisväylän ja arktisen alueen suvereniteettikysymykset ovat erityisen tärkeitä, koska suvereniteetin menettäminen tarkoittaisi myös kollektiivisen identiteetin merkittävän rakennuspalikan menetyksiä. Luoteisväylällä on kuitenkin ennen kaikkea suuri taloudellinen merkitys. Sen käyttö mahdollistaisi 5000 km lyhemmän kulkuyhteyden Euroopan ja Aasian välillä verrattuna Panaman kanavan kautta kulkemiseen. Tämä on merkittävä säästö ajallisesti ja taloudellisesti. Väylän avautuminen helpottaisi myös pääsyä luonnonvaroihin. (McDonald 2010, 137.)

Arktinen alue oli Kanadalle tärkeä erityisesti kylmän sodan aikana. Pohjoinen alue oli merkittävä strategisen kilpailun näyttämö. Se myös muutti tapaa, jolla arktista aluetta kehystettiin. Siinä missä ennen pohjoisten raja-alueiden katsottiin tarjoavan turvaa, kylmän sodan myötä niitä alettiin ajatella pikemminkin suojaamattomina ja turvattomina raja-alueina. Kanadan arktinen alue on jälleen nousemassa merkittävään asemaan arktisen jääpeitteen sulaessa. Barry Scott Zellenin mukaan Kanadan on määritettävä rooliaan alueella suhteessa muihin toimijoihin. Erityisesti Zellen nostaa esiin Yhdysvaltojen ja Kanadan suhteen, jota kylmän sodan aikana määrittivät tiivis puolustussuhde, joka kuitenkin viime vuosina onkin nostanut esiin erilaisia suvereniteettihaasteita näiden kahden valtion välille. (Zellen 2009, 70–71.) Erityisesti Luoteisväylän kysymys kiristää Kanadan ja Yhdysvaltojen väliä arktisella alueella (Grant 2010, 343).

Kanadan arktisen mannerjalustan ulottuvuuksien määrittäminen on ollut Kanadassa pitkäaikainen tavoite ja keskeisiä merioikeudellisia prioriteetteja jo toisesta maailmansodasta lähtien (ks. esim. Ridell-Dixon 2008; Riddell-Dixon 2014). Kanada on jättänyt alustavan selvityksen mannerjalustastaan vuonna 2013, mutta tekee edelleen lisäselvityksiä laajentaakseen vaatimuksia. Pääministeri Stephen Harper ei halunnut tyytyä alustavaan selvitykseen, koska se ei sisältänyt osoitusta Pohjoisnavan kuulumisesta Kanadalle (Globe & Mail 4.12.2013). Mannerjalustan määrittämisen prosessi on hidasta. Komissiolle jätettyjen esitysten käsittelyajat ovat pitkiä ja arvioiden mukaan Kanadan ensimmäistä esitystä arvioidaan mahdollisesti vasta 2020-luvulla (Riddell-Dixon 2014, 440).

Kanadan konservatiivipuolueen Stephen Harper nousi Kanadan pääministeriksi vuonna 2006. Harperin kampanja oli nostanut esiin vahvasti proaktiivisemmän lähestymisen arktiseen alueeseen ja sen

suvereniteettiin ja turvallisuuteen (Zellen 2009, 93). Läpi koko vaalikampanjansa Stephen Harper ja konservatiivipuolue profiloituivat voimakkaasti arktisen alueen turvallisuuskysymyksiin ja arktinen suvereniteetti nousi keskeiseksi vaaliteemaksi. Arktisella alueella on voimakas symbolinen arvo Kanadassa. Se nähdään identiteetin rakennusaineena. Yleinen mielipide on vahvasti puoltanut arktisen suvereniteetin pitämistä keskeisenä poliittisena teemana. Vuonna 2011 mielipidemittauksissa enemmistö kanadalaisista piti arktista suvereniteettia Kanadan tärkeimpänä ulkopoliittikan prioriteettina (Globe & Mail 24.1.2011).

Pohjoisuus ja arktinen alue ovat merkittäviä rakennusaineita kanadalaiselle identiteetille. Sherill E. Gracen (2001) mukaan pohjoisuuden idea on määrittänyt pitkälti Kanadan näkemystä itsestään ja suhdetta muihin. Pohjoisuuden ideaa on tuotettu Kanadassa niin taiteessa, historiankirjoituksissa, kirjallisuudessa, maantieteen avulla kuin politiikassa. Vaikka suurin osa Kanadan väestöstä asuu Kanadan eteläisemmissä provinseissa¹, pohjoisen ja arktisen alueen kuvastoa käytetään ahkerasti kanadalaisen mielenmaiseman ja kansallisen yhtenäisyyden luomisessa. Grace (2001, 15) toteaa, että enemmän kuin geologinen tai meteorologinen fakta, pohjoisuus on ennen kaikkea diskursiivinen muodostelma, joka on luonnollistettu osaksi Kanadaa sanoin, kuvin, merkein ja symbolein.

Carina Keskitalon (2004) mukaan Kanada on ollut keskeisessä roolissa määrittämässä diskurssia Arktiksesta kansainvälisenä alueena. Kanadan käsitykset ovat Keskitalon mukaan olleet hallitsevassa roolissa rakentamassa käsityksiä arktisesta ja alueellisesta yhteistyöstä. Kanada on saavuttanut hegemonisen diskurssin arktisella alueella johtuen pitkään jatkuneesta arktisen alueen korostamisesta sen sisä- ja ulkopoliitikassa ja kansallisen identiteetin rakentajana. (Keskitalo 2004, 167–168.) Kanada on vaikuttava toimija arktisen alueen kysymyksissä ja rakentaa jatkuvasti omilla sanoillaan ja teoillaan arktista aluetta ja miten siellä toimitaan. Siten on myös tarpeellista tarkastella tarkemmin, minkälaisia merkityksiä kanadalaisessa diskurssissa luodaan.

---

¹ Vuonna 2016 38,5 prosenttia Kanadan väestöstä asui eteläisessä Ontarion provinssissa. Vastaavasti pohjoisen Nunavutin territorion asukasmäärä vastasi 0,1 prosenttia koko Kanadan asukasluvusta. (Statistics Canada 2016b.)

3. SUVERENITEETTI KANSAINVÄLISEN POLITIIKAN KÄSITTEENÄ

Olen nostanut esiin jo joitain suvereniteettiin liitettäviä kysymyksiä arktisella alueella ja suhteessa alkuperäiskansoihin. Tässä luvussa tarkastelen tarkemmin suvereniteetin käsitettä ja erilaisia näkökulmia, joilla suvereniteettia on pyritty selittämään ja teoretisoimaan. Suvereniteetista ei ole yksimielistä ymmärrystä. Tästä johtuen luvun ei ole tarkoitus antaa ehyttä kuvaa tietyistä teoriasta, vaan tarkastella mahdollisimman laajasti erilaisia tapoja ymmärtää suvereniteettia. Suvereniteetti on kiistatta tärkeä käsite. Robert Jackson (2005, 73) jopa kuvaa suvereniteettia modernia aikakautta määrittäväksi piirteeksi, joka erottaa sen muista aikakausista. Suvereniteetti on modernin politiikan perustava elementti. Suvereniteetin käsite on laajalti teoretisoitu, mutta kyseessä ei silti ole yksioikoinen käsite, jonka sisällöstä oltaisiin yhtä mieltä. Suvereniteetti on monisyinen käsite, joka leikkaa läpi monen eri alueen. Suvereniteetti on erittäin monitulkintainen käsite, ja juuri tästä monitulkintaisuudesta on tullut suvereniteettia koskevan kirjallisuuden toistuva käsittelynaihe (Kalmo & Skinner 2010, 1).

Suvereniteetti on perustavanlaatuisimpia käsitteitä kansainvälisessä politiikassa. Tämän lisäksi suvereniteetti on keskeinen myös monella muulla alalla, kuten kansainvälisessä oikeudessa, poliittisessa teoriassa, poliittisessa filosofiassa ja historiassa. Suvereniteetin käsite edeltää näiden alojen eriytymistä. Käsite on kiistelty näiden opinalojen sisällä ja välillä. (Lewis et al. 2008, 1.) Hent Kalmon (2010, 114) mukaan suvereniteetti voidaan ymmärtää liminaaliseksi käsitteeksi, koska se lävistää monen opinalan ja suuntauksen rajapintoja. Merkittävämpänä Kalmo näkee kuitenkin suvereniteettikäsitteen kaksiajakoisuuden, jossa suvereniteetti on luonteeltaan sekä poliittinen, että oikeudellinen. Suvereniteetti pitää sisällään paradoksaalisen mahdollisuuden, jossa äärimmäinen laittomuus voi johtaa uuteen laillisuuden perustaan: yksi suvereniteetti korvataan toisella siten, että aiemmin rankaistava vastustamisen teko muuttuu uuden valtion perustavaksi teoksi. (Kalmo 2010, 114.)

Käsittelen suvereniteettia neljässä osassa. Ensimmäisessä osassa käsittelen vakiintunutta käsitystä suvereniteetista, johon viitataan perinteisen valtiosuvereniteetin käsitteellä. Suvereniteetti ymmärretään tällöin erottamattomana osana valtiota. Suvereniteetti on pitkään ollut lähes synonyyminen valtiosuvereniteetille. Valtiosuvereniteetti on Leonardin (2001, 414) mukaan pitkään ollut ja paikoin yhä ”ontologisesti annettu” käsite kansainvälisen politiikan opinalalla. Valtiosuvereniteetti on ollut sekä realistisen että liberalistisen paradigmojen kyseenlaistamaton lähtökohta. Toisessa osassa käsittelen suvereniteettia sosiaalisena konstruktiona. Luvussa käsittelen suvereniteettia Jens Bartelsonin (1995)

genealogisen luennan kautta ja sosiaalisen konstruktivismin näkökulmasta. Kolmannessa luvussa käsittelen keskustelua suvereniteetin muutoksesta ja sen käsiteellisestä selitysvuimasta. Suvereniteetin kohdalla on käyty viime aikoina paljon keskustelua siitä, onko suvereniteetti käsitteenä heikkenemässä. Viimeisessä osassa liitän suvereniteetin pohdinnan laajempaan kokonaisuuteen siitä, miten suvereniteetti käsitteenä on liitetty westfalenilaista maailmanjärjestystä määrittäväksi käsitteeksi. Lopuksi luon lyhyen yhteenvedon siitä, miten laaja suvereniteettia koskeva keskustelu sitoutuu omaan tutkimukseeni. Tarkastelen omassa tutkimuksessani Kanadan liittovaltiohallituksen ja inuiitteja edustavien järjestöjen suvereniteettikäsitteitä. Näiden käsitysten kontekstoisimiseksi on tärkeää ymmärtää laajemmin suvereniteetin historiallista ja kriittistä luentaa.

3.1. Perinteinen valtiosuvereniteetti

Suvereniteetti liitetään usein tiiviisti valtion ominaisuudeksi ja kiinteäksi osaksi valtion käsitettä. Valtion asema kansainvälisen politiikan keskeisenä yksikkönä on hyvin vakiinnutettu ja sitä pidetään usein kyseenalaistamattomana lähtökohtana. Suvereniteetti liitetään keskeisesti valtion ominaisuudeksi. Tästä syystä käytän tässä alaluvussa termiä valtiosuvereniteetti. Valtiosuvereniteetillä viitataan erityisesti territoriaaliseen hallintaan ja valtioiden välisiin suhteisiin.

F.H. Hinsley määrittelee teoksessaan *Sovereignty* (1986, 1) suvereniteetin lopulliseksi ja absoluuttiseksi poliittiseksi auktoriteetiksi poliittisessa yhteisössä ja mitään muuta lopullista ja absoluuttista auktoriteettia ei ole olemassa muualla. Hinsleyn mukaan suvereniteetti edellyttää valtiota. Valtiottomassa yhteisössä suvereniteetin idea muuttuu merkityksettömäksi. Valtion synnystä seuraa väistämättä myös suvereniteetin käsite. (Mt. 1986, 17.) Perinteistä valtiosuvereniteettikäsitteistä on joskus myös kutsuttu hinsleyläiseksi käsitteeksi (ks. esim. Leonard 2001).

Suvereniteetti liitetään siis tiukasti valtion käsitteeseen. Laajempaa keskustelua valtiosta ja valtion oikeuksista käytiin erityisesti 1500-luvun lopulla ja 1600-luvun alussa (Skinner 2010, 27). Westfalenilaisen valtiojärjestelmän juuret liitetään 1600-luvun Eurooppaan, jossa tuhoisia uskonnollisia konflikteja pyrittiin saamaan hallintaan. Vuonna 1648 solmittu Westfalenin rauha ja muut sopimukset nähdään eurooppalaisten suvereenien valtioiden syntyinä. Sopimusten myötä suitsittiin kuriin uskonnollisia erimielisyyksiä katolilaisten, luterilaisten ja kalvinistien välillä asettamalla alueellisille hallitsijoille ylin poliittinen valta omalla alueellaan. (Hindess 2008, 302.) Klassisina suvereniteetin teoreetikkoina on pidetty Jean Bodinia ja Thomas Hobbesia. Jean Bodin määritteli suvereniteetin ensimmäistä kertaa vuonna 1576 teoksessaan *Les Six livres de la République*. Bodinin mukaan (1992,

luku 8, 1) suvereniteetti on valtion (*commonwealth*) absoluuttista ja ikuista valtaa. Thomas Hobbes määritteli teoksessaan *Leviathan* ([1651] 1999, 161) että suvereeni hallitsija, Leviathan, käyttää suvereenia valtaa turvatakseen alamaistensa rauhaa ja yhteistä puolustusta. Näissä käsityksissä suvereniteetti liitettiin erityisesti henkilöön tai henkilöihin, joihin valta oli sidottu. Painopiste ei ollut valtiossa, vaan valtion hallitsijassa. Suvereniteetin käsite on siis ollut olemassa ennen valtioita, mutta eri muodossa. (Leonard 2001, 411.) Hinsley näki valtion suvereniteetin ehtona, mikä Leonardin mukaan osoittaa, että suvereniteetikäsitys siirtyi hallitsijasuvereniteetista valtiosuvereniteettiin (Mt. 413).

Hinsley'n käsitys suvereniteetista on Leonardin (2001, 412) mukaan laajimmin hyväksytty suvereniteetin määritelmä. Suvereniteetti merkitsee hinsleyläisessä mielessä ylintä poliittista valtaa yhteisössä, eikä tämän ulkopuolelta löydy korkeampaa poliittista valtaa. Suvereniteetin käsitteellä on pyritty myös määrittämään valtioiden keskinäisiä suhteita ja kanssakäymistä kansainvälisessä ympäristössä. Alan Jamesin (1986) mukaan suvereniteetti on ennen kaikkea ehto, joka tekee valtioista kelpoisia osallistumaan kansainvälisiin suhteisiin. Kansainvälisellä tasolla valtiosuvereniteetti tulee näin ymmärtää itsenäisyytenä. Kun valtio on sisäisesti kaikkein ylin auktoriteetti, sen seurauksena valtiot ovat itsenäisiä toisistaan. (James 1986, 5.)

Jamesin (1986, 39) mukaan suvereniteetti on laillinen, absoluuttinen ja yhtenäinen olosuhde. Oikeudellinen näkökulma tarkoittaa, että suvereniteetti perustuu oikeuteen, ei mihinkään fyysiseen materiaan. Saavuttaakseen suvereenin aseman valtion ei tarvitse täyttää määrällisiä kriteereitä liittyen väestönmäärään, territorion suuruuteen tai aseellisiin resursseihin. Sen sijaan valtion on täytettävä tietyntyyppiset oikeudelliset vaatimukset. Valtion on osoitettava, että perustuslakiin perustuen sillä ei ole ylempiarvoisaa auktoriteettia eikä se ole minkään toisen valtion perustuslain alainen. Toisin sanoen valtio on itsenäinen kokonaisuus. Suvereniteetti on absoluuttinen. Ei ole olemassa välimallia, suhteellista suvereniteettia (Mt. 48). Suvereniteetti tarkoittaa Jamesille ehtoa, joka asettaa valtion kansainväliseen elämään. Keskeisin asia suvereniteetissa on, että se tekee valtiosta kelpoisen osallistumaan valtioiden välisiin suhteisiin. (Mt. 39–45.) Jakamattoman ja absoluuttisen suvereniteetin ajatus keskittää vallan tiettyyn instituutioon. Hans Morgenthau'n (1948, 350) mukaan suvereniteetti on jakamatonta, koska saman alueen suvereniteetti ei voi samanaikaisesti sijaita kahdella auktoriteetilla.

Robert Jackson erottaa valtiosuvereniteetista sisäisen ja ulkoisen suvereniteetin. Sisäinen suvereniteetti asettaa hallitsevan auktoriteetin ylimpään asemaan ja kaikki, jotka kuuluvat sen alueelliseen toimivaltaan ovat sen lakien ja politiikan alaisia. Ulkoinen suvereniteetti taas on valtioiden välinen auktoriteettisuhde, jota määrittää kansainvälinen oikeus. Valtion sisältä katsottuna suvereniteetti merkitsee siis ylintä

auktoriteettia ja ulkoapäin katsottuna itsenäistä auktoriteettia. (Jackson 2005, 76.) Suvereniteetti, kuten demokratia ja oikeus, sisältää paljon emotiivista latausta ja siitä syystä valtiot käyttävät sitä usein ”semanttisena aseena”, joka lisätään argumenttiin lisäsyynä jonkin asian tukemiselle tai vastustamiselle. Silti lausunnot suvereniteetista tavallisesti sisältävät yhteisen pohjan: ne liittävät suvereniteetin tavalla tai toisella toiminnan vapautteen tai poliittiseen itsenäisyyteen. (James 1986, 186.)

Nykymuotoiselle valtiolle on tietynlaisia vaatimuksia, jotta se täyttää valtion määritelmän. Vuoden 1933 Montevideon yleissopimuksessa määriteltiin valtiolle velvollisuuksia ja oikeuksia. Sopimuksen ensimmäisen artiklan mukaan valtion tulee kansainvälisen oikeuden toimijana täyttää neljä vaatimusta: sillä tulee olla pysyvä väestö, määritelty territorio, hallitus ja kyky solmia suhteita muiden valtioiden kanssa. Artikla 8 määrittää, että millään valtiolla ei ole oikeutta puuttua toisen valtion sisäisiin tai ulkoisiin asioihin. (*Montevideo Convention on the Rights and Duties of States*, 1933.) Montevideon yleissopimuksessa mainitut oikeudet ja velvollisuudet vastaavat valtiosuvereniteetin käsitettä yhä.

Valtiosuvereniteetti voi kuitenkin saada eri yhteyksissä erilaisia merkityksiä. Suvereniteetikäsité on riippuvainen siitä yhteydestä, jossa sitä käytetään. Stephen Krasnerin (1999, 10) mukaan suvereniteetin käsitettä on yleisesti käytetty ainakin neljällä eri tavalla: vallan ja auktoriteetin järjestäytymiseen valtion sisällä viittaava *valtionsisäinen suvereniteetti*, rajoja ylittävän liikkumisen hallintaan viittaava *keskinäisriippuvainen suvereniteetti*, valtioiden keskinäiseen tunnustamiseen perustuva *kansainvälinen oikeudellinen suvereniteetti* ja ulkoisten auktoriteettien poissulkemiseen viittaava *westfalenilainen suvereniteetti*. Kansainvälinen oikeudellinen suvereniteetti perustaa valtiolle statuksen kansainvälisessä ympäristössä. Westfalenilainen suvereniteetti on kansainvälisen elämän järjestäytymisen malli, joka perustuu territoriaalisuudelle ja ulkoisten toimijoiden ulossulkemiseen kotimaan valtarakenteista (Mt. 20). Erityisesti kansainvälisen oikeudellisen suvereniteetin ja westfalenilaisen suvereniteetin kohdalla Krasner (1999, 24) käyttää termiä järjestäytynyt tekopyhyys, koska näiden kahden suvereniteetin periaatteita on aina rikottu. Valtio voi päättää milloin noudattaa näitä periaatteita riippuen siitä, onko normien noudattaminen vai noudattamatta jättäminen hyödyllisempää valtiolle. Näitä suvereniteetin periaatteita on myös rajoitettu eri tavoin. Yksi Krasnerin esimerkki on ihmisoikeudet. Ihmisoikeussopimukset ovat usein ristiriidassa westfalenilaisen suvereniteetin periaatteiden kanssa. Ihmisoikeuksien ajamiseen käytettävät painostavat keinot, kuten taloudelliset sanktiot sen sijaan rajoittavat kansainvälistä oikeudellista suvereniteettia. (Mt. 125.)

Perinteinen valtiosuvereniteetin käsite liittää valtion ja suvereniteetin tiiviisti yhteen. Valtion ja suvereniteetin yhteen niputtamista on kuitenkin kyseenalaistettu ja kritisoitu (mm. Bierstaker & Weber

1996; Leonard 2001; Hoffman 1998). John Hoffman (1998) on argumentoinut, että suvereniteetti on vaikeasti määriteltävä juuri siitä syystä, että se yhdistetään valtion käsitteeseen. Kiistanalaisuus ei kuitenkaan Hoffmanin mukaan tarkoita sitä, että käsitteestä tulisi luopua. Erottamalla valtion ja suvereniteetin käsitteet on mahdollista uudelleen muotoilla ja hyödyntää suvereniteetin käsitettä. Hoffman identifioisi suvereniteetin valtioiden sijaan yksilöihin. Suvereniteetti tulisi siten ymmärtää ennemmin suhteellisena ja monitasoisena käsitteenä.

3.2. Suvereniteetti sosiaalisena konstruktiona

Valtiosuvereniteettikäsitys pyrkii antamaan tarkkoja määritelmiä sille, mistä suvereniteetti koostuu. Tällöin suvereniteetille pyritään löytämään vastinetta todellisuudesta. Werner ja de Wilde (2001, 285) kutsuvat tätä katsantoa deskriptiiviseksi harhaluuloksi. Tällä viitataan siihen virheelliseen oletukseen, että todellisuudesta on löydyttävä jotain, joka vastaa suvereniteetin määritelmää. Tästä virheellisestä tulkinnasta johtuen monet tutkijat ovat julistaneet suvereniteetin epätarkaksi ja kuolleeksi käsitteeksi. Tämän tulkinnan mukaan todellisuudessa on vähemmän ja vähemmän ainesta, joka vastaa suvereenin valtion ideaa. Suvereniteetti on kuitenkin vaikea rajata ja osoittaa sille vastine todellisuudesta. Seuraavaksi käyn läpi käsityksiä, joiden mukaan suvereniteetti on sosiaalinen konstruktio ja rakentuu siten eri toimijoiden sille antamien merkitysten ja käytön mukaan. Jens Bartelson (1995) tarkastelee suvereniteettia sen käsitteellisen historian kautta. Bartelson (1995, 2) ei pyri vastaamaan kysymykseen, mitä suvereniteetti on, vaan mitä tapahtuu ja on tapahtunut, kun tähän kysymykseen on pyritty eri aikoina vastaamaan. Suvereniteetti terminä, käsitteenä ja todellisuutena on historiallisesti avoin, muuttuva ja epävakaa. Bartelson tutkii suvereniteetin käsitteen kehitystä genealogisen tarkastelun kautta.

Bartelson (1995, 21) dekonstruoi suvereniteettia esittämällä suvereniteetille kysymyksiä: mikä on suvereniteetin lähde, mikä on suvereniteetin *locus*, eli missä suvereniteetti sijaitsee ja kenelle se kuuluu valtion sisällä, ja mikä on suvereniteetin laajuus? Bartelsonin lähestymistapa korostaa suvereniteetin merkitystä diskursiivisena käytäntönä. Suvereniteetilla ei siis itsessään ole olemusta. Bartelson päätyy kuvaamaan suvereniteettia kehyksenä, joka ympäröi ja kehystää politiikkaa. Se erottaa sisä- ja ulkopuolen, mutta kehys ei itsessään kuulu kumpaankaan. Suvereniteetti kehystää politiikkaa ja jakaa sen sisäiseen ja kansainväliseen. (Mt. 51–52.)

Myöhemmin Bartelson jatkoi suvereniteetin käsittelemistä korostamalla, että suvereniteetti tulisi ymmärtää symbolisena tapana, jonka kautta länsimaalaiset ovat käsittäneet ja järjestäneet poliittista maailmaa varhaiselta modernilta ajalta lähtien (Bartelson 2014, 2). Suvereniteetin ymmärtäminen

symbolisena tapana auttaa Bartelsonin mukaan pääsemään yli suvereniteetin määritelmään liittyvistä rajoitteista. Koska poliittinen auktoriteetti todellisuudessa on harvoin ylintä, jakamatonta ja absoluuttista, suvereniteetin on kritisoitu olevan käsitteenä riittämätön. Bartelsonin mukaan ongelmaa ei kuitenkaan ole, kun suvereniteetti ymmärretään symbolisena tapana. Suvereniteetin kohdalla kiistellään siitä, onko se todellista vai rakennettua. Bartelsonin vastaus tähän on, että suvereniteettia tulisi ajatella eräänlaisena suunnitelmapiirroksena (*blueprint*). Tällöin ei ole mielekästä pohtia, vastaako jonkin todellisuudessa sitä täysin, vaan miten sitä on käytetty mallina poliittisen elämän järjestämiselle ja millä keinoin sen on annettu jäsentää poliittista maailmaa. (Mt. 16–17.)

Thomas J. Biersteker ja Cynthia Weber (1996) käsittelevät suvereniteettia sosiaalisena konstruktiona. Sosiaalisen konstruktivismin näkökulmasta suvereniteetti on sosiaalisesti rakennettu. Valtiosuvereniteetin edellytyksenä pidetään territoriaalisuutta, pysyvää väestöä, auktoriteettia ja muiden tunnustusta. Biersteker ja Weber (1996, 3) nostavat esiin, että nämä kaikki edellä mainitut edellytykset ovat kuitenkin itsessään sosiaalisesti konstruoituja, mikä tekee siten myös suvereniteetista sosiaalisesti konstruoidun. Valtio ja suvereniteetti erotetaan käsitteinä toisistaan. Valtio nähdään identiteettinä tai toimijana, kun taas suvereniteetti nähdään instituutiona tai diskurssina. Molemmat ovat yhtäläillä konstituioivia ja jatkuvassa muutoksessa (Mt. 11). Identiteetin tai toimijuuden sosiaalinen rakentuminen liittyy käytäntöihin. Biersteker ja Weber (1996, 12) kuvaavat suvereniteettia joukoksi käytäntöjä. Suvereniteetti liitetään valtioon, jonka olemassaolo edellyttää territoriaalia. Valtiosuvereniteetti liittyy siten tiiviisti rajojen rakentamiseen, uudelleen rakentamiseen ja neuvotteluun. Alueiden lisäksi rajoja asetetaan väestön ympärillä ja sisällä.

Sosiaalisen konstruktivismin näkökulmasta identiteetti kietoutuu tiiviisti yhteen suvereniteetin käsitteen kanssa. Kansallisen identiteetin rakentamisen kautta rakennetaan myös merkityksiä sille, kuka suvereniteetin alle kuuluu. Roxanne Doty (1996) näkee väestön sosiaalisesti rakennettuna. Dotyn (1996, 126–127) mukaan kansallisen identiteetin rakennus on jatkuva prosessi, joka ei koskaan saa päätöstä. Dotyn mukaan se ei kuitenkaan saa näyttäytyä tällaisena. Kansan tulee samanaikaisesti ottaa identiteetti itsestään selvänä ja samalla tuottaa sitä jatkuvasti uudelleen. Identiteetin kannalta keskeistä on sisä- ja ulkopuoleen jakavat rajat. Ne määrittävät, kuka kuuluu sisäpuolelle, saman identiteetin alle, ja kuka ei. Doty nostaa esiin, että erityisesti väestön liikkumisen aikaan rajat nousevat keskeisiksi. Ulkopuolelta tulevat elementit nostavat jatkuvasti kysymyksiä siitä, kenen tulisi saada olla sisäpuolella. (Mt. 126–127.) Alkuperäiskansojen kohdalla rajanveto siihen, kuka kuuluu identiteetin sisäpuolelle ja kuka ulkopuolelle on erityisen tärkeää. Kansainväliset tai alueelliset yhteisöt ovat sulkeneet pois kulttuurisia

ja etnisiä ”toisia” kieltämällä heiltä suvereniteetin tunnustamisen. Samoja ulossulkemisen keinoja käytetään myös valtioiden sisällä. (Biersteker & Weber 1996, 13.)

Suvereniteetti on enemmän kuin vain joukko normeja ja periaatteita. Se on tosiasia ja normi samanaikaisesti. Suvereniteetin institutionaalinen luonne auttaa selittämään ristiriitaisuutta suvereniteetin sosiaalisesti konstruoidun luonteen ja sen vaikutelman välillä, että suvereniteetti on tosiasia. (Werner & de Wilde 2001, 292.) Bartelsonin (1995, 3–4) mukaan suvereniteetti on lopulta ihmisen aikaansaannos ja sitä tulisi myös tutkia sellaisena suhteessa tietoon ja poliittiseen todellisuuteen. Bartelsonin mukaan ei pidä niinkään kysyä, mitä suvereniteetti on, vaan sen sijaan ohjata kysymystä siihen suuntaan, miten suvereniteetista on puhuttu eri aikoina ja miksi siitä puhuminen on niin vaikeaa nykypäivänä. Hent Kalmo (2010, 120) nostaa esiin, että abstrakteilla termeillä on merkitys vain kontekstissaan. Ei ole mahdollista muodostaa yhtenäistä määritelmää tai teoriaa termeille kuten valtio ja suvereniteetti, koska niiden käyttö on niin sirpaloitunutta. Kalmon mukaan on silti pyrittävä tarkastelemaan ja kuvailemaan niitä tapoja, joilla termejä itseasiassa käytetään. Camilleri ja Falk (1992, 11) nostavat esiin, että suvereniteetti ei kuitenkaan ole vain idea. Se on samanaikaisesti teoria ja käytäntö. Se on tapa puhua maailmasta ja tapa toimia maailmassa. Suvereniteetin tavoite teoriana ja käytäntönä on muodostaa järjestystä ja selkeyttä muuten myllertävään ja epäjohdonmukaiseen maailmaan.

3.3. Heikkeneekö suvereniteetti?

Samalla, kun suvereniteettia on pyritty määrittelemään ja lokeroimaan, on esiin noussut keskustelua myös suvereniteetin merkityksestä. Suvereniteetin on paikon nähty heikkenevän käsitteenä. Viime vuosina erityisesti globalisaatio on nostettu ilmiöksi, jonka ajatellaan asettavan suvereniteetin merkityksen kyseenalaiseksi. Myös Euroopan unioni on nostettu esimerkiksi suvereniteetin merkityksen heikentymisestä. Euroopan integraation on nähty tuovan merkittäviä muutoksia perinteiseen valtiorooliin. Michel Troper (2010, 132) kuvaa Euroopan unionia täysin uudelleenlaiseksi hallinnan muodoksi, joka eroaa totutusta valtiokäsityksestä. Euroopan unionia on siten käytetty argumenttina suvereniteetin kriisiytymisestä. Euroopan unionilla on käytössään valtaa ja sen säätämät oikeudelliset normit edeltävät valtioiden sisäisiä oikeudellisia normeja. Valtioiden ajatellaan näin menettävän suvereniteettiaan. Toisaalta Euroopan unioni ei kuitenkaan itsessään ole suvereeni eikä se ole korvannut jäsenvaltioitaan. (Mt. 132–133.)

Keskustelua suvereniteetin käsitteellisestä heikkenemisestä on käyty erityisesti viimeisien vuosikymmenten aikana. Vuonna 1992 Joseph Camilleri ja John Falk kirjoittivat suvereniteetin

mahdollisesta lopusta, jos suvereniteetin käsitettä ei uudelleen muotoilla. Erityisesti globalisaation on koettu haastavan suvereniteetin pysyvyyttä. Kaupankäynnin, kanssakäymisen, pääoman, ihmisten ja ideoiden rajoja ylittävä liike on lisääntynyt. Uudenlaiset globalisaation ajalle osoitetut uhat ja ongelmat, kuten uudet taudit, ympäristöuhat, kansainvälinen terrorismi, pakolaisvirrat, huumekauppa, ihmiskauppa ja rahanpesu, herättävät kysymyksiä siitä, voidaanko näihin vastata enää suvereenien valtioiden keinoin. Uudenlaiset toimijat ovat nousseet ja tulleet tunnustetuksi merkittäviksi toimijoiksi kansainvälisellä areenalla. Monikansalliset yhtiöt, YK, kansainväliset toimijat kuten IMF ja Maailmanpankki, alkuperäiskansat, kansainväliset ei-valtiolliset järjestöt ja vaikutusvaltaiset yksilöt ovat ottaneet merkittäviä rooleja kansainvälisessä politiikassa. (Lewis et al. 2008, 1–2, 5.) Suvereniteetin käsitteellinen heikkeneminen liitetäänkin yleensä valtion aseman heikkenemiseen. Tämä liittyy Leonardin (2001, 415) mukaan erityisesti siihen, että yleisesti hyväksytty määritelmä suvereniteetista iskostaa sen valtion käsitteen sisään. Siten kun valtioiden kyky säilyttää asemansa korkeimpana auktoriteettina on osoittanut rapautumisen merkkejä, myös suvereniteetin käsite on heikentynyt. Valtion ja suvereniteetin sitominen yhteen tarkoittaa loogisesti sitä, että toisen taantuessa, myös toinen taantuu.

Jos suvereniteetti on heikkenemässä, kuinka kansainvälisen politiikan tutkimuksen tulisi tähän sitten reagoida? Suvereniteetin käsitteen kestävyuden kohdalla Bartelson vertaa suvereniteettia geometriaan. Vaikka kaikki kolmionmalliset asiat tuhottaisiin maailmasta, ei se silti poistaisi kolmion käsitteen merkitystä. Samalla tavalla Bartelson kuvaa suvereniteettia: maailma ilman suvereniteettia on mahdollinen, mutta se ei poista käsitteen merkitystä, koska se on määrittänyt ymmärrystämme poliittisesta maailmasta ja suvereniteetin on annettu rakentaa modernia poliittista maailmaa. (Bartelson 2014, 17–18.)

Werner ja de Wilde (2001, 285–286) argumentoivat, että ennustukset suvereniteetin lopusta ovat suurilta osin vääriä. Tämä johtuu siitä, että puheaktit, joissa suvereniteetin käsitettä käytetään, tulkitaan väärin. On väärin olettaa, että käsitteelle löytyisi suora vastine todellisuudesta. Ymmärtääkseen näitä käsitteitä on hedelmällisempää tarkastella, miten käsitteitä on käytetty. Tarkoituksena ei ole keskittyä siihen mitä suvereniteetti on, vaan Werner ja de Wilde nostavat keskeisemmäksi tutkimusaiheeksi sen, missä kontekstissa suvereniteetin vaatimus todennäköisemmin nousee esiin ja kenelle vaatimus esitetään. On mielekästä myös tarkastella, mitä normatiivisia rakenteita käytetään suvereniteetin legitimoinnissa ja mitä seurauksia liittyy suvereniteetin vaatimuksen hyväksymiseen.

3.4. Westfalenilaisesta postwestfalenilaiseen maailmanjärjestykseen?

Kuten edellisistä luvuista on käynyt ilmi, suvereniteetti on ollut modernia aikakautta määrittävä piirre, joka on liitetty erityisesti modernin valtion syntyyn ja westfalenilaisen maailmanjärjestyksen yhteyteen. On kuitenkin viitteitä siitä, että moderni valtiokäsitys on heikkenemässä ja westfalenilainen maailmanjärjestys ei välttämättä enää ole ainoa poliittista järjestelmää selittävä piirre.

Westfalenilaisen järjestelmän ongelmia on nostettu esiin. Paul Kealin (2008, 315) mukaan westfalenilainen järjestelmä ei käsitellyt kulttuurisen erilaisuuden ongelmaa. Yleisesti westfalenilaisen järjestelmän ja kansallisvaltioiden synnyn myötä kulttuuristen erilaisuuksien katsottiin rajautuneen eri valtioiden sisälle. Valtioiden sisällä alettiin assimiloida kulttuurista erilaisuutta ja oikeuttamaan yhtenäisyyden ideaalia. Alkuperäiskansojen suvereniteetti on käsite, joka kyseenalaistaa valtioiden poliittista ja moraalista legitimitettä ja asettaa perinteisen suvereniteettikäsitteet kyseenalaiseksi (Ibid.). Jessica Shadian (2010, 494) on nostanut esiin, että vaikka valtiot säilyisivätkin pääasiallisina poliittisen todellisuuden toimijoina, erilaiset esimerkit alkuperäiskansojen toimijuudesta korostavat tarvetta abstraktoida, uudelleen sijoittaa ja uudelleen käsitteellistää suvereniteetin käsitettä. Alkuperäiskansojen suvereniteetilla ei ole selkeää määritelmää. Se liitetään usein alkuperäiskansojen oikeuksiin tiettyyn territorioon ja identiteetin perustuksiin (Keal 2008, 318).

Alkuperäiskansojen suvereniteetti esittää kysymyksen siitä, voiko suvereniteetti olla jaettavaa. Alkuperäiskansojen suvereniteetti on käsitteenä ristiriidassa sen kanssa, miten suvereniteetti on perinteisesti ymmärretty. Kealin (2008, 329) mukaan alkuperäiskansojen suvereniteetti edellyttää, että westfalenilaista käsitystä suvereniteetista arvioidaan uudelleen. Ei-valtiollisten toimijoiden ja alkuperäiskansojen osallistuminen globaaleihin prosesseihin viime vuosikymmeninä on asettanut perinteisen valtiojärjestelmän kyseenalaiseksi. Ei-valtiollisilla toimijoilla, kuten inuiittijärjestö ICC:llä, ei kuitenkaan välttämättä ole aikomus rakentaa uudenlaista valtiomuotoa perinteisen valtiokeskeisen viitekehyksen mukaisesti. Se sijaan erilaiset ei-valtiolliset toimijat rakentavat uudenlaista tilaa globaalille politiikan kentälle. Toimijat rakentavat tilaa, joka asettuu kansainvälisen järjestelmän perinteisen merkityksen sisä- ja ulkopuolelle. Shadianin mukaan tällaisten toimijoiden esiin nousu kertoo perinteisen westfalenilaisen järjestelmän muutoksesta. (Shadian 2014, 211–212)

Shadian (2010; 2014) käyttää nimitystä postwestfalenilainen järjestelmä kuvatessaan nykyistä uudenlaisten toimijoiden aikaansaamaa muutosta. Westfalenilaisen järjestelmän hiipumista ja suvereniteetin käsitteen uudelleen muotoilua on käsitelty monesta näkökulmasta. Westfalenilaista

järjestelmän pysyvyyden horjuttajina on nähty esimerkiksi uudenlaiset toimijat, ihmisten liikkuvuus ja ympäristökysymykset (Ks. Jacobsen et al. 2008). Charles S. Maier käsittelee teoksessaan *Leviathan 2.0* (2012) modernin valtion globaalia historiaa ja sen muutoksia. Maierin (2012, 9) mukaan Westfalenin rauhan myötä noussut suvereniteetin käsite oli kaksiajakoinen: sisältä päin katsottuna suvereniteetti oli prinssin ylivaltiutta tietyllä territoriaalisella alueella ja ulkoapäin suvereniteetti oli Westfalenin sopimusten ja muiden valtioiden tunnustuksen määrittämää kansainvälistä itsenäisyyttä. Tähän valtion perusominaisuuteen viittamme yhä westfalenilaisena maailmanjärjestyksenä. Maier viittaa 1600-luvun kehityskulkuun, jossa valta siirrettiin uskonnollisilta johtajilta maallisille hallitsijoille Leviathan 1.0:na. 1800-luvun loppupuoliskolla ja 1900-luvun alkupuoliskolla uudet teknologiat, kulkuvälineet ja kommunikointivälineet myötä valtioiden kunnianhimo ja hallinnollinen valta voimistuivat. Leviathan 2.0 oli kehityskulku, jossa valtioiden territoriaaliset tavoitteet kasvoivat uusitulla imperialismin aikana. (Mt. 10–11.) Valta sidottiin vahvasti alueelliseen valtioon. Ihmisten sitominen tietyn territoriaalisen alueen piiriin oli tärkeä vallan muoto, mutta se oli tärkeää myös käytäntöjen, kuten verotuksen ja sotilaallisen puolustuksen, järjestämisen kannalta. Länsimaalaisten kolonisoimat nomadistiset alkuperäiskansayhteisöt istuivat huonosti tähän modernin valtion ajatukseen ja niiden koettiin jopa uhkaavan modernin valtion rationaliteettia (Mt. 167–168).

Modernin valtion historiaa nykypäivään asti käsitellessään Maier myös spekuloi kehityskulun seuraavalla vaiheella. Leviathan 3.0 ei enää käsittäisikään välttämättä ylintä auktoriteettia samalla tavalla, kun nykyisessä järjestelmässä on totuttu näkemään. 1990-luvulta lähtien on puhuttu yhä enemmän hallinnasta (*governance*) mahdollisena valtion korvaajana. 1900-luvun lopulla oli havaittavissa myös yhä enemmän ihmisiä, jotka identifioivat itsensä useampaan territoriaaliseen alueeseen. Seuraava mahdollinen kehityskulku saattaa siis olla jollain tapaa post-territoriaalista. Tällöin kansalaisia ei määriteltäisi rajojen perusteella ja mahdollinen hallintamuoto voisi olla jonkinlainen yhdistelmä ihmisoikeuksia ja asiantuntijatietoa. (Maier 2012, 303–306.)

3.5. Suvereniteettia koskeva keskustelu tutkimuksen viitekehyksenä

Kuten tässä luvussa esittelemäni debatti osoittaa, suvereniteetti on monisyinen käsite, jolle on mahdotonta antaa yhtä yksioikoista määritelmää. Suvereniteetista ei ole yhtä hyväksyttyä teoretisointia, joka ohjaisi omaa tarkasteluani tai analyysiäni. Omaa näkökulmaani ohjaavat kuitenkin tietyt reunaehdot. Tarkastelen suvereniteettikäsitteiden muodostumista diskurssien kautta, jolloin tärkeänä taustaolettamukseni on, että näillä diskursseilla on suvereniteetin rakentumisen kannalta merkitystä.

Nojaan samanlaisiin lähtökohtiin kuin esimerkiksi Jens Bartelson (1995) siten, että tarkastelen suvereniteettia diskursiivisena käytäntönä. Näkemykseni suvereniteetista ei ole essentialistinen. Suvereniteetille ei näin ole mielekästä pyrkiä rajamaan vastinetta todellisuudesta. Suvereniteetti ei ole tuolla jossain, vaan pikemminkin idea, joka järjestää ymmärrystämme maailmasta. Sitä ei voida rajata ja tuoda sellaiseenaan tarkasteltavaksi. On mahdotonta antaa yhtä vastausta siihen, mitä suvereniteetti on. Keskeisempää onkin kartoittaa, minkälaisia merkityksiä suvereniteetti saa, miten suvereniteettia kehystetään ja miksi suvereniteetti nousee esiin tietyissä puheakteissa.

Tutkielmani tarkastelema suvereniteettikäsitteiden muodostuminen arktisessa viitekehyksessä sijoittuu tässä luvussa käsittelemääni kansainvälisen politiikan yleisempään keskusteluun suvereniteetin määritelmästä. Tutkielmassani tarkastelen perinteisen valtion lisäksi alkuperäiskansoja edustavia toimijoita. Siten tutkimukseni ei sijoitu ainoastaan tarkastelemaan perinteistä valtion sidottavaa suvereniteettikäsitteistä, vaan tarkoitus on laajentaa näkökulmaa myös tarkastelemaan sitä, mitä suvereniteetti on ei-valtiollisille toimijoille. Aineiston analyysissä paljastuvien suvereniteettikäsitteiden perusteella osallistun myös keskusteluun siitä, miten käsitykset järjestävät maailmaamme, ja onko käsitys perinteisestä westfalenilaisesta maailmanjärjestyksestä murroksessa.

4. DISKURSSIANALYYSI TUTKIMUSMENETELMÄNÄ

Tutkimukseni metodologisena lähtökohtana on diskurssianalyysi. Diskurssianalyysin avulla voidaan tarkastella kielessä tapahtuvia merkityksenantoja ja kilpailevia merkitysjärjestelmiä, joiden kautta todellisuutta rakennetaan ja uusinnetaan. Kielen kriittisen tarkastelun avulla on mahdollista paljastaa erilaisia valtarakenteita ja paljastaa kielessä tapahtuvia luonnollistumia. Tässä luvussa käsitelen diskurssianalyysin teoreettisia lähtökohtia, diskurssianalyysin keskeisiä suuntauksia ja elementtejä ja diskurssianalyysin toteuttamista.

Erilaiset tekstiperustaiset lähestymiset, diskurssianalyysi etunenässä, ovat lisääntyneet yhteiskuntatieteissä huomattavasti. Lähestymiselle on ominaista kielen ja kielessä muodostuvien representaatioiden merkityksen nostaminen esiin. Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993, 9–10) määrittelevät diskurssianalyysin ”kielen käytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä”. Diskurssianalyysiä ei tulisi varsinaisesti luonnehtia tutkimusmenetelmäksi, vaan se on ennemminkin väljä teoreettinen viitekehys, joka mahdollistaa tutkimukselle ja tarkastelulle erilaisia

painopisteitä ja menetelmällisiä sovelluksia (Mt., 17). Diskurssianalyysi ei anna valmista muotia, jonka avulla vastauksia tutkimuskysymyksiin lähdetään hakemaan. Diskurssianalyysi muotoutuu yleensä tutkimuksen edetessä ja aineistolähtöisesti. Diskurssianalyysi on laaja käsite, joka pitää sisällään monia erilaisia lähestymistapoja ja suuntauksia. On kuitenkin mahdollista ja yleensä myös suotavaa yhdistellä erilaisia diskurssianalyttisiä näkökulmia omassa tutkimuksessaan, kunhan ne muodostavat ehyen kokonaisuuden (Jørgensen & Phillips 2002, 4).

4.1. Diskurssianalyysin teoreettiset lähtökohdat

Jørgensen ja Phillips (2002, 4) muistuttavat, että diskurssianalyysissä teoria ja metodi kietoutuvat tiiviisti toisiinsa ja kun tutkija valitsee empiirisen tutkimuksensa metodiksi diskurssianalyysin, tarkoittaa se perustavanlaatuisen filosofisten oletusten hyväksyntää. Diskurssianalyysi ja sen eri suuntauksien perustuvat lähtökohdiltaan sosiaaliseen konstruktionismiin. Sosiaalinen konstruktionismi kieltää sen, että tietomme olisi suoria havaintoja todellisuudesta. Sen sijaan kulttuurina tai yhteiskuntana rakennamme omia versioita todellisuudesta. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan ei ole olemassa objektiivisia faktoja. Kieli on merkittävässä roolissa ajattelullemme. Kieli on ajattelun edellytys. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan kieli on pääasiallinen keino, jonka avulla rakennamme sosiaalisia ja psykologisia maailmoitamme. (Burr 2015, 9–10.) Maailmat rakentuvat kieleen perustuen, mistä seuraa myös se, että erilaiset maailmat pitävät sisällään erilaista toimintaa. Se, miten kuvaamme itseämme, muita ihmisiä tai tapahtumia, vaikuttaa siihen, miten yksilönä tai yhteiskuntana toimimme. (Mt. 71–72.)

Yksi yleisimmistä diskurssianalyysin suuntauksista on kriittinen diskurssianalyysi, jonka keskeinen hahmo on Norman Fairclough. Fairclough'n (1989, 23) lähtökohtana on, että kieli on osa yhteiskuntaa, ei sen ulkopuolella. Kieli on sosiaalinen prosessi. Kielen ja yhteiskunnan välillä ei ole ulkoista suhdetta vaan sisäinen ja dialektinen suhde. Kielelliset ilmiöt ovat yhteiskunnallisia ilmiöitä ja yhteiskunnalliset ilmiöt ovat osaltaan kielellisiä ilmiöitä. Kielen käyttö on käytäntö, joka kuvaa maailmaa, mutta sen lisäksi merkityksellistää, järjestää, rakentaa, uusintaa ja muuntaa sosiaalista todellisuutta. Kielen käytön myötä konstruoidaan todellisuutta. (Jokinen & al. 1993, 18.) Fairclough (2003, 14) nostaa esiin, että lähestymisen taustalla on kuitenkin realistinen ontologia: konkreettiset sosiaaliset tapahtumat ja abstraktit sosiaaliset rakenteet ovat osa todellisuutta.

Kielen ja todellisuuden välinen suhde on keskeinen teoreettinen taustaoletus diskurssianalyysissä. Kieli ei toimi vain sosiaalisen todellisuuden peilinä tai heijastumana, vaan myös osaltaan konstruoi todellisuutta. Diskursseihin keskittyvät tutkijat yleensä torjuvat käsitykset, joiden mukaan tieto on

erillään sosiaalisesta todellisuudesta. Tieto nähdään todellisuutta konstituivana. Materiaalinen maailma ei siten esittäydy itsestään selvänä asuttajilleen, vaan yhteisöt rakentavat ja liittävät merkityksiä ja arvoja ympäröivään materiaaliseen maailmaan. Tämä tapahtuu diskurssien rakentamisen kautta. Näiden diskurssien analysoiminen paljastaa, miten joitain ilmiöitä otetaan itsestäänselvyytenä ja mitä vaikutuksia seuraa todellisuuden naturalisoimisesta. (Dunn & Neumann 2016, 2.) Siten diskurssianalyysille on tyypillistä aiheen kriittinen lähestyminen, jonka kautta pyritään tuomaan esiin valtarakenteita ja merkitysten rakentumisen vaikutuksia. Diskurssianalyysissa suhtaudutaan kriittisesti luonnollistuneisiin käsitteisiin ja ilmiöihin.

Diskurssit eivät vain ole ideoita, vaan niillä on yhteys materiaalisuuteen käytäntöjen kautta. Diskurssit ylläpitävät tietynlaisia säännönmukaisuuksia sosiaalisissa suhteissa. Siten ne tuottavat toiminnan edellytyksiä. Diskurssit eivät voi kuitenkaan määrittää täysin toimintaa. Useampi lopputulema on aina mahdollinen. Diskurssianalyysi pyrkiikin määrittämään mahdollisten lopputulosten kirjoa. (Dunn & Neumann 2016, 3–4.) Diskurssianalyysissä kiinnostus kohdistuu sen pohtimiseen, miten toimijat tekevät asioita ymmärrettäväksi kielenkäytöllään. Tarkoituksena ei ole hakea yhtä kaiken kattavaa totuutta, vaan oletuksena on, että samaa ilmiötä, tekoa tai asiantilaa voidaan tehdä ymmärrettäväksi monella perustellulla tavalla. Keskeiseksi nousevat kuvaukset ja selitykset, joita toimijat antavat ilmiöille. Tekojen ja ilmiöiden syiden sijaan tutkimuskohteena ovat tavat, joilla toimijat kuvaavat ilmiöitä, ja millaisia merkityksiä ja syitä niille annetaan. (Suoninen 1999, 18.)

4.2. Keskeiset käsitteet: diskurssi ja diskursiiviset solmukohdat

Diskurssianalyysin keskeinen käsite on diskurssi. Diskurssille ei voida antaa täysin yhtenäistä määritelmää, vaan se vaihtelee eri suuntauksissa. Merkityssystemi, diskurssi ja tulkintarepertuaari ovat keskeisiä diskurssianalyttisiä käsitteitä. Merkityssystemi muodostaa tämän kolmikon yläkäsitteen, jolla viitataan siihen, että merkitykset rakentuvat suhteessa toisiinsa. Ei ole olemassa vain yhtä kielisysteemiä vaan monia merkityssystemejä, jotka uusiutuvat ja rakentuvat jatkuvasti kielenkäytössä. Näihin merkityssystemeihin viitataan yleensä diskursseina tai tulkintarepertuaareina. (Jokinen & Juhila 1999, 67.) Omassa tutkimuksessani puhun enemmän diskursseista.

Diskurssianalyysi ja käsitykset diskursseista nojaavat paljon Michel Foucault'n ajattelulle. Foucault on ollut keskeinen diskurssianalyysin kehittäjä teoretisointiansa ja empiirisen tutkimuksensa kautta. Lähes kaikissa diskurssianalyysin suuntauksissa Foucault on keskeinen vertauskohta. (Jørgensen & Phillips, 12.) Foucault'n (1972, 49) mukaan vaikka diskurssit muodostuvat merkeistä, diskurssit eivät ole vain

joukko merkkejä, vaan niitä tulisi käsitellä käytäntöinä, jotka systemaattisesti muodostavat niitä kohteita, joista ne puhuvat. Foucaultlaisessa diskurssikäsitteessä diskurssi viittaa merkityksiin, metaforiin, representaatioihin, kuviin, tarinoihin ja lausuntoihin, jotka tavalla tai toisella yhdessä luovat tietynlaisen version tapahtumista (Burr 2015, 74–75).

Fairclough'n (2010, 3) mukaan diskurssissa on kyse ennen kaikkea suhteista. Diskurssia on mahdotonta määritellä erilliseksi ulottuvuudeksi, vaan kyse on yhtäältä diskurssin sisäisistä suhteista ja suhteista sen ulkopuolisiin ulottuvuuksiin, kuten fyysisiin asioihin, instituutioihin ja ihmisiin. Diskurssin suhde kieleen on, että diskurssi on ”kieli sosiaalisen käytännön muotona”. Tällä Fairclough tarkoittaa kolmea asiaa: kieli on osa yhteiskuntaa, ei sen ulkopuolella. Toiseksi, kieli on sosiaalinen prosessi ja viimeiseksi, että kieli on muiden yhteiskunnallisten osien sosiaalisesti ehdollistama prosessi. Diskurssianalyysin tarkastelun kohteena ovat usein erilaiset tekstit. Fairclough erottaa diskurssin ja tekstin. Teksti on tuote siinä missä diskurssi on koko sosiaalisen kanssakäymisen prosessi, jossa teksti on vain yksi osa. (Fairclough 1989, 22–24.) Diskurssit ovat erilaisia tapoja esittää maailmaa: materiaalista, mentaalista ja sosiaalista. Maailman eri puolia voidaan esittää eri tavoilla, mistä johtuen joudumme pohtimaan eri diskurssien suhteita. Erilaiset diskurssit ovat eri näkökulmia maailmaan ja ne liittyvät oleellisesti ihmisten suhteisiin, identiteettiin ja positioihin. (Fairclough 2003, 124.)

Tutkielmassani hyödynnän myös Ernesto Laclau'n ja Chantal Mouffin diskurssiteoriaa. Laclau'n ja Mouffin lähestyminen perustuu pitkälti heidän teoksessaan *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics* (1985) esitettyihin oletuksiin. Jørgensenin ja Phillipsin mukaan (2002, 24) Laclau'n ja Mouffin teoria on yhdistelmä marxismia ja strukturalismia. Marxismi on lähtökohtana sosiaalisen tarkastelulle ja strukturalismi merkityksen teoretisointiin. Laclau'n ja Mouffin post-strukturalistisessa teoriassa sosiaalinen kenttä ymmärretään prosessien verkoksi, jossa merkitys luodaan.

Artikuloinniksi kutsutaan mitä tahansa toimintaa, joka muodostaa suhteen asioiden välillä niin, että niiden identiteetti muuttuu artikuloitun toiminnan seurauksena. Artikuloitun toiminnan seurauksena muodostuvaa rakenteellista kokonaisuutta kutsutaan diskurssiksi. Diskurssissa artikuloituja eriäviä positioita kutsutaan tuokioiksi kun taas elementit ovat eroavaisuuksia, joita ei artikuloida diskursiivisesti. (Laclau & Mouffe 2001, 105.)

Tutkielmani kannalta Laclau ja Mouffe tarjoavat keskeisen analyttisen työkalun diskurssien tarkastelulle. Laclau ja Mouffe käyttävät termiä *nodal point*, johon viittaavat tutkielmassani solmukohtan käsitteellä. Merkityksellä ei ole ikinä lopullista pysyvyyttä, mutta silti jokainen diskurssi pyrkii

dominoimaan diskursiivisuuden kenttää ja muodostamaan keskiön. Diskursiiviset kohdat, jotka pyrkivät etuoikeutettuun asemaan ovat solmukohtia. (Mt. 112.) Jørgensen ja Phillips (2002, 26) kuvaavat solmukohtaa etuoikeutettuna merkinä, jonka ympärille muut merkit asettuvat ja jotka saavat merkityksensä suhteestaan solmukohtaan. Solmukohtien tunnistamista voidaan käyttää diskurssianalyysin lähtökohtana. Silloin pyritään tarkastelemaan millä merkeillä on etuoikeutettu status ja miten ne määrittyvät suhteessa muihin merkkeihin diskurssissa. Kun merkit on tunnistettu, voidaan tarkastella, miten muut diskurssit määrittävät samoja merkkejä eri tavoilla. (Mt. 30.)

Ei ole olemassa vakiinnutettuja merkityksiä, mistä johtuen eri diskurssit joutuvat kamppailemaan keskenään. Vallan ja diskurssien keskinäistä suhdetta tarkasteltaessa keskeiseksi nousee diskurssien väliset ja sisäiset valtasuhteet. Valta-analyysissa keskitytään analysoimaan sitä, miten tietyt diskurssit muotoutuvat hegemonisiksi ja mitä ideologisia seurauksia hegemonisten diskurssien käyttöön liittyy. Valta-analyysissa pohditaan myös muutoksen mahdollisuutta, eli miten hegemonisia diskursseja kyseenalaistetaan. Tällöin keskitytään kulttuurisiin itsestäänselvyyksiin ja tarkastellaan, miten tietyt asiat ovat muovautuneet luonnollisiksi ja kyseenalaistamattomiksi totuuksiksi. (Jokinen & Juhila 1993, 75–76.) Fairclough'n (1989, 90–91) mukaan eri diskurssityypit kilpailevat siitä, mikä diskurssi muodostuu dominoivaksi. Dominoivan diskurssityypin lopullisena tavoitteena voidaan ajatella diskurssin naturalisoitumista. Tämä tarkoittaa sitä, että dominoiva diskurssi on niin hallitseva, että muut diskurssityypit ovat sen nujertamia ja näin dominoivan diskurssin merkitys muuttuu vähemmän sattumanvaraiseksi ja ikään kuin luonnolliseksi.

4.3. Diskurssianalyysin toteuttaminen ja tutkijan asema

Diskurssianalyysi ei ole yksinkertainen prosessi, jonka lopputulemana saadaan yksiselitteisiä vastauksia. Diskurssianalyysi ei ole mekaanista diskurssien kirjaamista, vaan perusteltu tulkinta, joka pohjautuu tutkijan ja aineiston väliseen vuoropuheluun. (Jokinen et al. 1993, 28.) Tulokset ovat pitkäjänteisen ja huolellisen aineiston analyysin tulosta. Diskurssianalyysissä on omat haasteensa, jotta analyysistä ei muodostu liikaa tutkijan subjektiivisen näkemyksen tuote. Tutkijan vuoropuhelun perusteella kuitenkin määrittyy, mitkä merkitykset nousevat esiin. Diskurssianalyysin tulokset ovat aina riippuvaisia tutkijan näkökulmasta, mutta keskeistä on analysoida aineistoa huolellisesti ja tuoda tulkintaprosessi selkeästi esiin. Tulokset pitää myös pystyä liittämään laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin.

Ennen diskurssianalyysin aloittamista tarvitaan aiheesta taustatietoa ja ymmärrystä eli kulttuurista kompetenssia. Kulttuurisen kompetenssin avulla on mahdollista ymmärtää diskursseja kontekstissaan.

Ensimmäinen askel on tutkittavien tekstien rajaaminen. Aineiston on oltava riittävän laaja, mutta sellainen, että tutkija kykenee sen hallitsemaan. Tutkijan on myös rajattava aineisto mielekkääseen ajanjaksoon. Seuraava askel on representaatioiden kartoittaminen. Usein diskurssi sisältää dominoivan representaation todellisuudesta ja yhden tai useamman vaihtoehtoisen representaation. Tässä vaiheessa analyysiä etsitään representaatiot ja mahdollinen asymmetria niiden välillä. Kolmas vaihe on diskurssien kerrostaminen. Kaikki representaatiot eivät ole keskenään yhtä kestäviä. Ne vaihtelevat diskurssien historiallisen syvyyden, vaihtelevuuden, hallitsevuuden ja marginaalisuuden asteen mukaan. Tutkijan tulee pyrkiä osoittamaan näitä eroja. (Neumann 2008, 63–73.) Diskurssianalyyssissa on huomioitava konteksti, mikä tarkoittaa sitä, että analysoitavaa toimintaa tarkastellaan aina tietyssä ajassa ja tietyssä paikassa, johon tulkintaa on suhteutettava (Jokinen et al. 1993, 30).

Diskurssianalyyssissa tarkoituksena on tunnistaa diskursseja ja asettaa niitä kontekstiin. Keinoja diskurssien tunnistamiseen ja analysoimiseen on monia. Tutkimustehtävä alkaa yleensä diskurssien tunnistamisella. Tämä tarkoittaa yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien tunnistamista representaatioista. Tarkoituksena on osoittaa, kuuluvatko ne samaan diskurssiin. Toistuvuus ei estä variaatiota tai vähittäistä uudelleen muotoutumista. Siksi diskurssianalyyssissa on pyrittävä tavoittamaan väistämättömät kulttuuriset muutokset todellisuuden representaatioissa. (Dunn & Neumann 2016, 7.)

Dunn ja Neumann (2016, 117) käyttävät eri representaatioiden tunnistamisesta käsitettä representaatioiden inventaario. Tällä tarkoitetaan erilaisten representaatioiden etsimistä ja identifioimista ja näiden representaatioiden välisten asymmetrioiden tunnistamista. Erityisen hyödyllistä on tarkastella representaatioiden tai tiettyjen metaforien toistuvuutta samoissa teksteissä. Dunnin ja Neumannin mukaan representaatioiden identifioimisen jälkeen diskurssi tulee kartoittaa. Kartoittamisella tarkoitetaan erilaisten suhteiden tunnistamista diskurssin muodostamisessa. Tutkijan tulee pohtia, kuinka epävarma tai haastettavissa oleva diskurssi on.

Tutkimusasetelma vaikuttaa siihen, painottuuko tutkimuksessa moninaisuus- vai vakiintumisaspekti. Jos analyysille ei aseteta tarkempia rajauksia, pyritään aineistosta nostamaan esiin mahdollisimman kattava erilaisten merkityssysteemien kirjo. Mikäli tutkimuskysymystä tarkennetaan jo aineiston analyysin alkuvaiheessa, näkökulma on rajatumpi, eikä tarkoituksena ole paikantaa kaikkia mahdollisia diskursseja. (Jokinen & Juhila 1993, 77–78). Omalla kohdallani näkökulmaa on jo jonkin verran rajattu lähettäessä analysoimaan aineistoa. Tarkoituksena on keskittyä nimenomaan suvereniteettia koskeviin diskursseihin, vaikka varmasti myös monia muita diskursseja nousisi esiin. Aineistoa on myös lähtökohtaisesti rajattu niin, että se koskee arktisia kysymyksiä ja suvereniteettiin liitettäviä näkökulmia.

Tutkimus ei ikinä tapahdu tyhjiössä ja tutkijan vaikutus tutkimuksen etenemiseen ja sen lopputulokseen on aina kiistaton. Diskurssianalyysillä ei kuitenkaan pyritä saamaan tulkinnoilleen universaalista ja pysyvää totuutta. Faktat nähdään sosiaalisesti tuotettuina. Diskurssianalyysi ei silti voi perustua vain löyhiin arvioihin ja spekulatioihin, vaan tulkinnoille pitää pysytä esittämään evidenssiä. Tutkimuksen lukijat ovat keskeisessä asemassa arvioimassa tutkimuksen vakuuttavuutta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että aineisto-otteita ja tutkijan tekemiä päättelyketjuja on pystyttävä seuraamaan niin, että lukijan on mahdollista tehdä niistä omia tulkintojaan (Juhila & Suoninen 1999, 234–235.)

Jokisen ja Juhilan (1999) diskurssianalyysi jakautuu eri ulottuvuuspareihin, joiden välille diskurssianalyttinen tutkimus asettuu. Yksi ulottuvuuspareista on merkityksiin ja merkitysten tuottamisen tapoihin keskittyvät tutkimukset. Jokinen ja Juhila (1999, 66) ilmaisevat pelkistetysti, että merkityksiä korostavassa tutkimuksessa esitetään erityisesti mitä-kysymyksiä ja keskitytään sisältöihin. Keskeistä on, millaisia merkityksiä ihmiset puheissaan ja kirjoituksissaan tuottavat. Merkityksen tuottamisen tapojen painottuminen ohjaa taas kysymään enemminkin miten-kysymyksiä ja pohtimaan millaisia kielellisiä keinoja käyttämällä ihmiset luovat merkityksiä.

5. AINEISTON ANALYYSI

5.1. Analyysin lähtökohdat

Aineiston analyysissä tarkastelen Kanadan liittovaltiohallinnon ja kahden inuiittijärjestön, Inuiittien sirkumpolaarisen neuvoston ja Inuit Tapiirit Kanatamin, suvereniteettikäsityksiä. Pureudun suvereniteettikäsityksiin käyttäen apunani diskurssianalyysiä. Keskityn tarkastelemaan tapoja, joilla osapuolet kehystävät suvereniteetin käsitettä liittyen arktiseen alueeseen. Kielen ja diskurssin rakenteita tarkastelemalla voidaan nostaa esiin luonnollistettuja käsityksiä ja tarkastella kriittisesti annettuna otettuja käsityksiä. Lähestyn tutkimusta aineistolähtöisesti. En käsittele aineistoa ennalta määrättyjen kategorioiden kautta, vaan kategorisoinnit nousevat aineistosta itsestään. Diskurssianalyysin työkaluna hyödynnän aiemmassa luvussa esiin tuotua solmukohtien käsitettä (ks. Laclau & Mouffe 2001). Käyn aineistoani läpi diskursiivisten solmukohtien avulla. Nostan solmukohtiksi aineistossa usein toistuvia käsitteitä, jotka ovat etuoikeutetussa asemassa määrittelemässä muita käsitteitä. Muut käsitteet asettuvat tämän solmukohtien ympärille ja saavat merkityksensä suhteessa solmukohtaan. Solmukohtien avulla tarkastelen suvereniteettikäsitysten taustalla vaikuttavia diskursseja.

Aineisto kostuu politiikkadokumenteista ja puheista. Olen kerännyt ja rajannut aikaväliltä aineistoa siten, että aineistossa käsitellään suoranaisesti suvereniteettia. Tutkimukseni kohdistuu tarkastelemaan suvereniteetin käsitettä arktisen alueen kontekstissa, mistä johtuen toinen aineistonkeruuta rajannut ehto on arktinen konteksti. Näin aineiston ulkopuolelle on rajautunut esimerkiksi suvereniteetin käsittely Quebecin itsenäistymispyrkimysten kontekstissa.

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella erilaisten kansainvälisen politiikan toimijoiden käsityksiä suvereniteetista ja sitä myöten tarkastella suvereniteetin käsitettä yleisemmin. Tarkastelen toisaalta Kanadan valtiota, joka on ilmeinen toimija arktisella alueella ja sen päätöksenteossa. Toisaalta, tarkastelun kohteena ovat alkuperäiskansoja edustavat järjestöt, jotka toimivat arktiseen alueeseen liittyvissä kysymyksissä usealla tasolla, paikallisesti ja transnationaalisti ja ovat osallisena erilaisissa instituutioissa, joissa käsitellään ja päätetään arktisen alueen asioista (kuten Arktinen neuvosto ja territoriaaliset hallitukset). Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella historiallisesti muuttuvaa suvereniteetin käsitettä Arktisen alueen kontekstissa. Arktisen alueen olosuhteet ja erilaisten toimijoiden kytkeytyminen alueen politiikkaan luovat kiinnostavan taustan suvereniteetin tarkastelemiselle. Analyysin perusteella voidaan tulkita myös suvereniteetin muutosta ja merkitystä.

Olen valinnut kaksi inuiitteja edustavaa järjestöä, joita käsittelen tutkimuksessani yhdessä. Yhdistäminen ei ole täysin ongelmaton, sillä järjestöt ovat lähtökohdiltaan erilaiset. ITK edustaa inuiitteja paikallisesti Kanadassa, kun taas ICC edustaa inuiitteja koko arktisella alueella, mikä luonnollisesti voi johtaa erilaisiin painotuksiin. Siten näitä kahta järjestöä ei tule käsittää yhtenä ja samana. Tarkasteluni rajautuu kuitenkin suvereniteettikäsitykseen ja sen taustalla vaikuttaviin diskursseihin. Järjestöjen suvereniteettilinjaukset perustuvat oleellisesti samalle pohjalle, joka on kiteytetty ICC:n suvereniteettijulistuksessa, jonka molemmat järjestöt nostavat keskiöön. Siten tutkimuksessani suvereniteettikysymyksen kohdalla en ole nähnyt tarpeelliseksi erotella järjestöjä toisistaan, vaan käsittelen yleisesti näiden inuiittijärjestöjen suvereniteettikäsitystä yhteisenä.

5.2. Aineiston esittely

Tutkin suvereniteettikäsityksiä diskurssianalyysin keinoin aineistosta, joka muodostuu asiakirjoista, puheista ja lehdistötiedotteista. Ajallisesti aineisto sijoittuu vuosiin 2006–2015. Ajallinen rajausta vastaa Stephen Harperin pääministeri- ja konservatiivipuolueen hallituskautta. Stephen Harperin hallituskaudella arktinen suvereniteetti oli keskeinen käsite poliittisella agendalla. Tarkastelemalla koko hallituskautta on mahdollista muodostaa suvereniteettikäsityksistä mielekäs kokonaisuus.

Erittelen Kanadan liittovaltiohallituksen suvereniteetikäsityksiä kahdesta arktista aluetta koskevasta asiakirjasta ja puheaineistosta. Kanadan liittovaltiohallinto on linjannut arktisen politiikkansa pääpiirteet pohjoisessa strategiassaan, *Canada's Northern Strategy: Our North, Our Heritage, Our Future* (2009). Lisäksi Kanada julkaisi vuonna 2010 julkilausuman Kanadan arktisesta ulkopolitiikasta, *Statement on Canada's Arctic Foreign Policy*. Asiakirjojen lisäksi tarkastelen yhteensä 15 puhetta. Aineistossa on Kanadan pääministeri Stephen Harperilta 12 puhetta, kaksi puhetta Leona Aglukkaqilta, joka toimi Harperin hallituksissa terveysministerinä, Kanadan Arktisen neuvoston puheenjohtajuuskauden puheenjohtajana sekä ympäristöministerinä, ja yksi puhe Kanadan ulkoministeri John Bairdilta. Puheaineistoa rajatessa olen valikoinut puheita, joissa käsitellään arktista aluetta ja joissa käsitellään tai sivutaan suvereniteettia joko suoraan tai välillisesti.

Alkuperäiskansoja edustavista järjestöistä keskityn tutkimuksessa kansainväliseen Inuiittien sirkumpolaariseen neuvostoon (*Inuit Circumpolar Council*, myöhemmin ICC) ja Kanadan paikallisjärjestöön Inuit Tapiirit Kanatamiin (myöhemmin ITK). Inuiittijärjestöiltä tarkastelen ITK:n puheenjohtajien, Mary Simonin (puheenjohtajana 2006–2012) seitsemää puhetta ja Terry Audlan (puheenjohtajana 2012–2015) kolmea puhetta, kolmea ICC:n lehdistötiedotetta ja ICC:n suvereniteettijulistusta, *A Circumpolar Inuit Declaration on Sovereignty in the Arctic*, joka julkaistiin ja hyväksyttiin huhtikuussa 2009. Julistus linjaa inuiittiyhteisön käsityksiä arktisesta yhteistyöstä ja suvereniteetista.

5.3. Kanadan liittovaltiohallituksen suvereniteettikäsitys

Tässä luvussa tarkastelen Kanadan liittovaltiohallinnon suvereniteettikäsitystä käsittelemällä sen taustalla vaikuttavia diskursseja. Kanadan liittovaltiohallinnon suvereniteettikäsityksen taustalta nostan esiin kolme diskurssia. Nämä diskurssit eivät ole täysin selvärajaisia, vaan ne limittyvät osittain päällekkäin ja tukevat toisiaan. Olen määritellyt aineistosta kolme suvereniteettikäsityksen taustalla vaikuttavaa diskurssia: suvereniteetti territoriaalisuutena, suvereniteetti historiallisesti saavutettuna ja suvereniteetti valtiokeskeisyytenä.

5.3.1. Suvereniteetti territoriaalisuutena

Suvereniteetti määrittyy Kanadan liittovaltiohallinnon diskurssissa ennen kaikkea territoriaalisena suvereniteettina. Diskurssin keskeinen solmukohta on territoriaalisuus, jonka kautta muut käsitteet saavat merkityksensä. Solmukohdan kautta muut valtiot ja toimijat, rajat, uhkakuvat ja puolustukseen liittyvät

toimet saavat merkityksensä. Käyn seuraavaksi aineistoa läpi territoriaalisuuden solmukohdan kautta ja tarkastelen, miten edellä mainitut käsitykset suhteutuvat tähän solmukohtaan.

Arktinen alue muodostaa tärkeän osan Stephen Harperin konservatiivihallituksen ulko- ja sisäpolitiikkaa. Vaalikampanjoinnista lähtien Harper nosti arktisen suvereniteetin keskeiseksi osaksi Kanadan ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Arktinen suvereniteetti on sanaparina hyvin kanadalainen termi. Suvereniteetin ja territoriaalisuuden käsite kietoutuvat tiiviisti yhteen Kanadan liittovaltiohallinnon suvereniteettidiskurssissa. Territoriaalisuus on elementtinä merkittävin aineistosta esiin nouseva suvereniteetin kehystämistapa. Kanadan liittovaltiohallinnon suvereniteettikäsitys rakentuu vahvasti territoriaalisuuden kautta.

Territoriaalisuuden perusteella tehdään jaottelua meihin ja muihin. Aineistossa korostetaan oman alueen merkitystä ja se ulkopuolelta tulevia toisia. Territoriaalisuuden kautta aineistossa muut valtiot ja toimijat määritetään uhkaaviksi elementeiksi. Oman alueen tarkkailu ja territoriaalisen koskemattomuuden puolustaminen ulkoapäin tulevilta toimijoilta nousee siten erityisen tärkeäksi. Ulkomaisten toimijoiden läsnäolo alueella nähdään potentiaalisena turvallisuusuhkana.

He [aiempien hallitusten edustajat] ovat epäonnistuneet tarjoamaan riittävästi resursseja pohjoisten vesialueidemme kattavaan monitorointiin, partioimiseen ja suojelemiseen. Tämän seurauksena ulkomaiset laivat ovat voineet jatkuvasti seilata läpi alueemme ilman lupaa. Mikä tahansa tällainen matka voi olla potentiaalinen uhka kanadalaisten turvallisuudelle.² (Harper 2006a)

Emme saa ikinä unohtaa, että aivan kuten etelässä asuvien kanadalaisten katseet ovat kääntyneet pohjoiseen, niin on myös rajojemme ulkopuolelle olevien katseet. Tämän ei pitäisi tulla yllätyksenä: suunnattomista luonnonvaroista ja globaalien kauppareittien kasvavasta potentiaalista johtuen Kanadan arktisen alueen strateginen merkitys on korkeampi kuin koskaan ennen. Muiden valtioiden tutkiessa pohjoista aluetta mereltä ja ilmasta, työ, jota te teette puolustaessanne suvereniteettiamme, on tärkeämpää kuin koskaan.³ (Harper 2009b)

Territoriaalisuuden ja territoriaalisen koskemattomuuden kautta muut valtiot ja toimijat arktisella alueella koetaan uhkaavan Kanadan suvereniteettia toimillaan. Erityisesti esiin nostetaan kauppaliikenne ja ulkomaisten laivojen liikkuminen alueella sekä alueen luonnonvaroihin kohdistuva kiinnostus. Sekä merireitit että alueen luonnonvarat koetaan kuuluvaksi Kanadan suvereniteetin piiriin ja siten muiden valtioiden ja toimijoiden mielenkiinto aluetta kohtaan herättää huolta. Jälkimmäisessä sitaatissa pääministeri Harper puhuu Kanadan arktisella alueella suoritettavan puolustusvoimien ja

---

² They have failed to provide enough resources to comprehensively monitor, patrol and protect our northern waters. As a result foreign ships may have routinely sailed through our territory without permission. Any such voyage represents a potential threat to Canadians' safety and security.

³ We must never forget, that just as the eyes of southern Canadians gaze northward, so too do those beyond our borders. This should come as no surprise: with immense natural wealth, and the growing potential for new global trade routes, the strategic importance of Canada's Arctic is heightened as never before. And with other countries probing our north by sea, and in the air, the work you are doing here to protect our sovereignty has never been more important.

rannikkovartioston vuosittaisen harjoituksen Operaatio Nanookin henkilöstölle. Harperin puheessa korostuu, että puolustusvoimien ja rannikkovartioston toimet arktisella alueella puolustavat suoraan Kanadan suvereniteettia. Muiden valtioiden kiinnostus pohjoista aluetta kohtaan niin mereltä kuin ilmastakin käsin synnyttää mahdollisen uhan, jolta suvereniteettia tulee suojella. Muiden valtioiden kasvava kiinnostus arktista aluetta kohtaan on toistuva teema lausunnoissa (ks. myös Harper 2007b; Harper 2008b; Government of Canada 2009, 5; Government of Canada 2010, 3).

Aineistossa käsitellään Kanadan suhdetta muihin valtioihin myös suvereniteetin kautta. Jälleen territoriaalisuus on keskeinen piirre. Territoriaalisuuden kautta muilta valtioilta perätään Kanadan pohjoisen suvereniteetin kunnioittamista. Harper (2006a) kertoo toteuttavansa vaalilupauksensa, jonka mukaan hän varmistaa, että ”kaikki valtiot kunnioittavat Kanadan toimivaltaa arktisen alueen saarilla, vesireiteillä ja alueen luonnonvaroihin”⁴. Suvereniteetin kunnioittaminen tarkoittaa erityisesti territoriaalisen koskemattomuuden kunnioittamista ja Kanadan toimivallan hyväksymistä ja kunnioittamista sen alueella, joka pitää sisällään niin maa-alueet, vesireitit ja luonnonvarat (ks. myös Harper 2006b; Harper 2007c).

Territoriaalisuuden solmukohdan kautta määrittäyty erilaisia uhkakuvia. Aineistossa nostetaan esiin konkreettisia uhkia suvereniteetille, joilta on pystyttävä puolustautumaan:

Laivueen tärkein tehtävä on Kanadan suvereenien vesialueiden turvallisuuden ylläpitäminen. Fregattimme partioivat jatkuvasti Kanadan kolmella rannikolla. Ne suojelevat rajojamme terroristeilta, saastuttajilta, laittomilta kalastajilta, huumeiden salakuljettajilta ja ihmiskaupalta. Ja ne edistävät suvereniteettiamme Arktiksella.⁵ (Harper 2007a)

Tänä päivänä uhat ovat erilaisia, mutta eivät vähemmän vaarallisia. Kansainvälisen laivaliikenteen lisääntyminen pohjoisessa lisää haaksirikkojen, salakuljetuksen, laittoman maahantulon ja jopa kansallista turvallisuutta koskevien uhkien mahdollisuutta. Mutta erityisesti se nostaa potentiaalisten ympäristöuhkien kuten öljyvuotojen, salakalastuksen ja saastumisen mahdollisuutta.⁶ (Harper 2008b)

Suvereniteetille määrittäytyvät uhat ovat ulkoapäin tulevia. Uhattuna on territoriaalinen koskemattomuus ja rajojen läpäisemättömyys. Luvaton rajanylitys on pelkona, kun uhaksi määritetään salakuljetus ja ihmiskauppa. Näiden seurauksena myös kansallinen turvallisuus on uhattuna. Territoriaalisuusdiskurssissa korostuu myös asian kiireellinen laita. Suvereniteetin puolustaminen, määrittäminen ja turvaaminen ovat ensisijaisen tärkeitä, koska ulkopuoliset uhat ja muuttuvat olosuhteet

---

⁴ I promised to ensure that Canada’s jurisdiction over the islands, waterways and resources in the High Arctic is respected by all nations.

⁵ The fleet’s most important job, maintaining the safety and security of sovereign Canadian waters. Our frigates routinely patrol Canada’s three coastlines. They protect our borders from terrorists, polluters, illegal fishers, drug smugglers and human trafficking. And they contribute to our sovereignty over the Arctic.

⁶ Today the threats are different, but no less dangerous. The proliferation of international shipping in the North raises the potential for shipwrecks, smuggling, illegal immigration, and even threats to national security. But more specifically it raises the potential of environmental threats like oil spills, poaching and contamination

lisääntyvät vauhdilla. Aineistossa pääministeri Harper toteaa, että ”[e]i ole liioittelua sanoa, että tarve suojella suvereniteettiamme ja toimia territoriaalisen koskemattomuuden suojelemiseksi Arktiksella ei ole koskaan ollut kiireellisempää.”⁷ (Harper 2006a). Erityistä painetta suvereniteetin puolustamiseen luonnonvarojen ja rikkauksien löytyminen ja jakautuminen, joita ilmastonmuutoksesta johtuvat muutokset kiihdyttävät:

Kanadan pitää tehdä enemmän puolustaakseen arktista suvereniteettiaan. Koska maailma on muuttumassa. Käynnissä oleva pohjoisten rikkauksien löytyminen – yhdistettynä mahdolliseen ilmastonmuutoksen vaikutukseen – ovat tehneet alueesta lisääntyvän kiinnostuksen ja huolenaiheen kohteen.⁸ (Harper 2007b)

Luonnonvarojen löytymisestä johtuen suvereniteetin määrittäminen ja puolustaminen koetaan yhä tärkeämmäksi ja kiireellisemmäksi. Lisääntyvä kiinnostus aluetta kohtaan vaatii enemmän toimia arktisen suvereniteetin puolustamiseksi.

Territoriaalisuuden solmukohdan ympärille kietoutuu ajatus rajoista ja rajanvedoista. Aineistossa korostetaan, että Kanadan arktinen alue on määritelty ja kiistaton. Harperin (2006a) mukaan ”Kanadan arktisesta rajasta ei ole kysymystäkään”⁹. Kanadan alueellisen koskemattomuuden ja rajojen koskemattomuuden turvaaminen nostetaan suvereniteetin puolustamisen keskeisimmäksi asiaksi (ks. Harper 2007b; Harper 2007c; Harper 2009b; Harper 2009c; Harper 2014; Government of Canada 2010, 10). Vaikka Kanadan liittovaltiohallinto katsookin, että sen rajat ovat kiistattomat, rajoja kuitenkin pyritään määrittämään konkreettisesti mannerjalustan määrittämisen kautta.

Hallituksemme on omistanut riittäviä resursseja varmistaakseen, että Kanada saavuttaa kansainvälisen tunnustuksen sen mannerjalustan koko ulottuvuudelle Jäämerellä ja Atlantilla. Yksinkertaisesti sanottuna, meillä on velvollisuus vaatia koko mannerjalustan ulottuvuus osaksi suurenmoista maamme.¹⁰ (Baird 2013)

Ulkoministeri Baird (2013) rinnastaa Kanadan mannerjalustan rajojen määrittämisen kansallisen suvereniteetin määrittämiseen ja puolustamiseen. Näiden rajojen määrittämistä pidetään perustavanlaatuisen tärkeänä pitkän aikavälin taloudelliselle hyödyllä, suvereniteetin harjoittamiselle ja maalle itselleen. Territoriaalisen alueen rajojen määrittäminen on siis suvereniteetin harjoittamista ja puolustamista, mikä sitoo suvereniteetin vahvasti territoriaalisuuteen.

---

⁷ It is no exaggeration to say that the need to assert our sovereignty and take action to protect our territorial integrity in the Arctic has never been more urgent.

⁸ Canada must do more to defend Arctic sovereignty. Because the world is changing. The ongoing discovery of the North’s resource riches – coupled with the potential impact of climate change – has made the region an area of growing interest and concern.

⁹ [...] there is no question about Canada’s Arctic Border.

¹⁰ Our government has devoted – and will devote – the resources necessary to ensure that Canada secures international recognition for the full extent of our continental shelf in both the Arctic and Atlantic oceans. Simply put, we have an obligation to claim the full shelf as part of our great country

Aineistossa puhutaan toistuvasti suvereniteetin määrittämisestä ja puolustamisesta. Suvereniteetti saa Kanadan liittovaltiohallinnon aineistossa hyvin konkreettisia merkityksiä. Suvereniteetti ei niinkään ole symbolinen arvo, vaan kiinnittyy vahvasti toimintaan. Pääministeri Stephen Harperin (2006a) sanoin, ”arktista suvereniteettia ei voi puolustaa yksin sanoilla”¹¹. Usein toistuva fraasi Kanadan liittovaltiohallituksen puheissa ja dokumenteissa on ajatus siitä, että suvereniteettia on käytettävä tai se menetetään: ”Kanadan uusi hallitus ymmärtää arktisen suvereniteetin ensimmäisen periaatteen: käytä sitä tai menetä se.”¹² (Harper 2007c, ks. myös Harper 2006b; Harper 2007b; Harper 2008a; Harper 2009b)

Suvereniteettia toteutetaan siis hyvin konkreettisesti erilaisilla toimilla. Aineistossa toistuu usein suvereniteetista puhuttaessa verbit käyttää (*use*), harjoittaa (*exercise*) ja vahvistaa (*assert*). Suvereniteetti nähdään siten dynaamisena käsitteenä, jota ei oteta annettuna vaan jota tulee jatkuvasti käyttää, ylläpitää ja vahvistaa. Ensisijaisesti suvereniteettiin liitetään puolustusvoimien toiminta ja sen kykyä parantavat toimet. Nunavutissa 2007 pitämässään puheessaan pääministeri Harper luettelee erilaisia toimia, joiden tarkoitus on vahvistaa Kanadan arktista suvereniteettia:

Yhdessä Kanadan puolustusvoimien arktinen koulutuskeskus, Canadian Rangers -joukkojen laajentaminen ja modernisaatio ja Nanisivikin sataman rakentaminen vahvistavat merkittävästi Kanadan suvereniteettia Arktiksella.¹³ (Harper 2007c)

Arktisen suvereniteetin nähdään vahvistuvan esimerkiksi sillä, että puolustusvoimia koulutetaan toimimaan arktisen alueen olosuhteissa ja luodaan lisää toiminnan mahdollisuuksia uuden sataman muodossa. Canadian Rangers -joukot ovat osa Kanadan kuninkaallista ratsupoliisia (RCMP) eli Kanadan kansallista poliisia. Joukot ovat pohjoisen yhteisöistä koottuja vapaaehtoisjoukkoja, ja suurilta osin inuiittiväestöä. Erilaisia puolustusvoimien harjoituksia nimitetään ”suvereniteettioperaatioiksi”¹⁴ (Government of Canada 2010, 6) ja Kanadan laivaston vahvuuden täydentämistä uudella jäänmurtajalla pidetään ”merkittävänä arktisen suvereniteetin projektina”¹⁵ (Harper 2008c). Konkreettiset toimet, joita nimitetään suvereniteetin harjoittamiseksi ja puolustamiseksi, viittaavat nimenomaan territoriaalisen koskemattomuuden suojelemiseen ja vahvistamiseen. Territoriaalisuusdiskurssissa keskeisenä toimijana nostetaan esiin lähes yksinomaan valtio. Muiden valtioiden kiinnostuksesta potentiaalisesti johtuvia

---

¹¹ [...] you can't defend Arctic sovereignty with words alone.

¹² Canada's new government understands the first principle of Arctic sovereignty: use it or lose it.

¹³ Taken together, the creation of the Canadian forces Arctic training centre, the expansion and modernization of the Canadian Rangers and the development of port Nanisivik will significantly strengthen Canada's sovereignty in the Arctic.

¹⁴ an annual sovereignty operation

¹⁵ a major Arctic sovereignty project

uhkia vastaan tulee puolustautua valtion omaamilla keinoilla, joita on ensisijaisesti puolustusvoimien hallussa:

[...] ehdotus, jonka julkistin tänään – ja sen ohella muut aloitteet, joita hallitus tulee ilmoittamaan lähitulevaisuudessa – tarjoavat turvallisuutta Kanadan kolmelle rannikolle. Niiden myötä Kanadan puolustusvoimat alkavat saamaan työkaluja, joita se tarvitsee vahvistaakseen vaatimustamme suvereniteettiin ja päätäntävaltaan Arktiksella. Lyhyesti, me aiomme pitää Kanadan todellisena pohjoisena, vahvana ja vapaana.¹⁶ (Harper 2007b)

Territoriaalisuuden kautta nostetaan esiin erilaisia toimia, joilla suvereniteettia voidaan vahvistaa ja puolustaa. Pääministeri Harper vakuuttaa, että hallituksen esittämät aloitteet tarjoavat puolustusvoimille *työkaluja* suvereniteetin vahvistamiseksi. Suvereniteetti nähdään siis sellaisena ominaisuutena, joka vahvistuu samalla kun valtion sotilaallisia kykyjä vahvistetaan. Harper toteaa pian virkaanastumisen jälkeen arktisen alueen kierroksellaan, että ”[...] arktista suvereniteettia ei voi puolustaa yksin sanoilla. Vaaditaan kanadalaista läsnäoloa maalla, ilmassa ja merellä ja hallitus, jonka kansainvälisesti katsotaan pitävän sitoumuksensa.”¹⁷ (Harper 2006a). Läsnäolo maalla, ilmassa ja merellä vaikuttaa viittaavan ensisijaisesti puolustusvoimien ja rannikkovartioston toimintaan. Suvereniteetin puolustaminen on siten hyvin konkreettinen toimi, jota mitataan ensisijaisesti materiaalisin mittarein.

5.3.2. Suvereniteetti historiallisesti saavutettuna

Toinen Kanadan liittovaltiohallinnon suvereniteettikäsitteilyn taustalla vaikuttava diskurssi käsittelee suvereniteettia historiallisesti saavutettuna ominaisuutena. Diskursiivisena solmukohtana on historian käsite, jonka kautta määritetään löytöretkien merkitystä suvereniteetille, nykyisten suvereniteettitoimien perustaa ja suvereniteetin suhdetta kolonialismin perintöön. Historialliset saavutukset nousevat nykyisten toimien ja vaatimusten perustaksi.

Aineistossa historian luenta ja tulkinta ovat keskeisiä argumentteja suvereniteetin legitimoinnissa. Erityisen merkittävään asemaan nousevat arktisen alueen tutkimusretkeilijät, joihin aineistossa viitataan usein ja joiden ponnisteluiden nähdään muodostaneen pohjan nykyiselle arktiselle suvereniteetille. Tutkimusretkeilijät ja heistä kerrottavat tarinat saavat merkityksensä sen kautta, että ne mielletään historiallisiksi saavutuksiksi, joiden eteen on tehty töitä:

---

¹⁶ [...] the initiative I am announcing today – along with others our Government will announce in the near future – will provide security on Canada’s three coasts. They will begin to provide the Canadian forces with the tools they need to enforce our claim to sovereignty and our jurisdiction over the Arctic. In short, we’re going to keep Canada the true North strong and free.

¹⁷ [...] you can’t defend Arctic sovereignty with words alone. It takes a Canadian presence on the ground, in the air and on the sea and a Government that is internationally recognized for delivering on its commitments.

Vaikka Franklinin kolmas arktinen tutkimusmatka päättyi tragediaan, on silti oikeudenmukaista arvioida, että Kanadan arktinen suvereniteetti tänä päivänä pohjautuu perustuksille, jotka Sir John Franklin kahdella ensimmäisellä arktisella tutkimusmatkallaan lähes 200 vuotta sitten asetti.¹⁸ (Harper 2014)

Kanadan arktinen suvereniteetti on kiinteästi ankkuroitu historiaan. Melkein 100 vuotta sitten, vuonna 1909, kuuluisa quebeciläinen merimies Joseph Bernier, Kanadan hallituksen Arctic-aluksen kapteeni, asetti Melvillensaarelle laatan, jossa julistettiin ensimmäisen kerran alueella Kanadan suvereniteettia, joka ulottuu yli koko arktisen saariston.¹⁹ (Harper 2006a)

Näiden historian luentojen mukaan Kanadan nykyisen arktisen suvereniteetin perusta nähdään siis juontavan juurensa noin 200 vuoden takaisin tutkimusmatkoihin. Suvereniteetin perusta on myös konkreettisissa julistuksissa, joita Kanadan hallituksen edustajat ovat tehneet.

Luoteisväylän kysymys on merkittävä suvereniteetikysymys Kanadassa. Luoteisväylän merkitys on entisestään kasvanut samaan aikaan, kun ympärivuotinen jääpeite vähenee ja uusia merireittejä aukeaa Luoteisväylälle. Kanadan keskeinen argumentti on ollut, että arktinen saaristo, joka Kanadalle kuuluu, pitää sisällään myös Luoteisväylän. Luoteisväylää tulisi käsitellä siten Kanadan sisävesistönä, eikä kansainvälisenä merialueena. Luoteisväylän omistajuus kysymys on herättänyt erimielisyyksiä erityisesti Yhdysvaltojen kanssa. (ks. esim Gerhardt et al. 2010.) Luoteisväylän omistajuus on siten merkittävä asia Kanadalle. Luoteisväylän omistajuutta perustellaan historiallisten saavutusten kautta. Luoteisväylän omistajuutta korostetaan tutkimusretkien kautta:

Tämän väylän [Luoteisväylä] etsintä on määrittänyt meidän kirjattua historiaamme, kirjaimellisesti aivan sen alusta lähtien. Harjoittaessamme suvereniteettiamme näillä vesillä, emme ainoastaan täytä velvollisuuttamme niitä ihmisiä kohtaan, jotka kutsuvat tätä pohjoista rajaseutua kodiksi ja sukupolville, jotka tulevat seuraamaan; me olemme myös uskollisia niille, jotka tulivat ennen meitä, jotka läpi suurten vaikeuksien ja uhrauksien lähtivät etsimään tietoa pohjoisesta. Tänään me etsimme Frankliiniä, kirjaimellisesti ja symbolisesti.²⁰ (Harper 2008c, ks. myös Harper 2006b)

Löytöretkeilijät ja tarinat tutkimusmatkoista vaikuttavat olevan suvereniteetin lisäksi merkittäviä kanadalaisen identiteetin rakennusaineita.

Historianluennan kautta määrittäytyy myös monet nykyisistä toimista. Nykyinen suvereniteetin harjoittaminen (*exercising*), kuten hallitus sitä toistuvasti nimittää, perustuu aiemmille historiallisille ponnistuksille. Kanadan liittovaltiohallituksen näkemyksen mukaan nykyiset toimet asettuvat myös

---

¹⁸ Even though Franklin's third Arctic expedition ended in tragedy, it's nevertheless a fair assessment of his life's work to say that Canada's Arctic sovereignty today still rests on foundations laid by Sir John Franklin in his first two Arctic expeditions nearly 200 years ago.

¹⁹ Canada's Arctic sovereignty is firmly anchored in history. Almost 100 years ago, in 1909, a plaque was installed on Melville Island by famed Quebecois seaman Joseph Bernier, captain of the Canadian government ship Arctic. It proclaimed for the first time, Canada's sovereignty over the entire Arctic archipelago.

²⁰ The search for this passage has defined our recorded history, literally from its inception. In exercising our sovereignty over these waters, we are not only fulfilling our duty to the people who called this northern frontier home, and to the generations that will follow; we are also being faithful to all who came before us, who through great hardship and sacrifice made a quest for knowledge of the North. Today we are searching for Franklin, both literally and symbolically.

suoraan jatkumoon aiempien tutkimusretkien ja ponnisteluiden kanssa. Yksi merkittävimmistä kansainvälisen oikeuden keinoista, joilla Kanada pyrkii vahvistamaan arktista suvereniteettiaan, on YK:n merioikeudellinen sopimus UNCLOS. Sopimuksen allekirjoittaminen ja ratifioiminen asetetaan tutkimusretkien jatkeeksi, suvereniteetin vahvistamisen nykytoimena (ks. Harper 2006a). Kanadan ulkoministeri John Baird (2013) kommentoi Kanadan mannerjalustan ulottuvuuksien määrittämisen olevan osa tutkimusmatkailun perinnettä: ”Olemme piirtämässä viimeistä viivaa maamme kartalle kartoittamalla viimeiset raja-alueemme, jatkamalla samalla rohkeaa tutkimusmatkailun perinnettä, joka on määrittänyt Kanadan historiaa.”²¹. Myös vuonna 2008 käynnistetty geo-kartoitusprojekti asettuu samaan linjaan:

[...]geo-kartoitusprojekti on osa suurempaa suunnitelmaa määrittää ja kartoittaa Kanadan pohjoista, jatkaa tutkimusmatkailun rohkeaa perinnettä, joka on määrittänyt historiaamme, ja vahvistaa ymmärrystämme ja suvereniteettiamme alueella, joka tulee määrittämään tulevaisuuttamme.²² (Harper 2008a)

Kanadan liittovaltiohallituksen usein käyttämä ”use it or lose it”-periaate on Harperin mukaan jatkoa merenkulkija Henry Larsenin toimille:

1920-luvulta 1940-luvulle, suuri kanadalainen merenkulkija Henry Larsen partioi arktisia aluevesiämme – Larsenin monet matkat ylläpitivät arktisen suvereniteetin ensimmäistä periaatetta: Käytä sitä tai menetä se.²³ (Harper 2006a)

Tutkimusretkien korostaminen nostaa lähihistorian merkittävään asemaan suvereniteetin legitimoinnissa. Vaikka lähihistoria korostuukin aineistossa, Kanadan suvereniteetin nähdään ulottuvan kauemmas mitä Kanadan valtion historia ulottuu. Kanadan arktista ulkopoliittikkaa käsittelevässä julkilausumassa nostetaan esiin myös inuiitit ja alkuperäiskansat:

Kanadan arktinen suvereniteetti on pitkäaikainen, vakiinnutettu ja perustuu historialliselle omistusoikeudelle, jonka pohjana on osittain inuiittien ja muiden alkuperäiskansojen aikoja kestänyt läsnäolo alueella.²⁴ (Government of Canada 2010, 4.)

Sama lause on aiemmin toistettu myös Kanadan pohjoisessa strategiassa. Omistusoikeus asetetaan osittain pohjautumaan alkuperäiskansojen läsnäololle alueella. Tämä ei kuitenkaan yksinään riitä perustelemaan suvereniteettia alueella. Pohjoisessa strategiassa ajatusta täydennetään vielä:

---

²¹ We are drawing the last line on the map of our country by charting our last frontiers, upholding the bold tradition of exploration that has defined Canada’s history.

²² [...] the geo-mapping project is part of a larger plan to map and chart Canada’s North, to continue the bold tradition of exploration that has defined our history, and to strengthen our understanding and our sovereignty over a region that will define our future.

²³ From the 1920’s through the 1940’s, the great Canadian navigator Henry Larsen patrolled our Arctic waters – Larsen’s many voyages upheld the first principle of Arctic sovereignty: Use it or lose it.

²⁴ Canada’s Arctic sovereignty is long-standing, well established and based on historic title, founded in part on the presence of Inuit and other indigenous peoples since time immemorial.

Kuitenkin dynaamisella ja muuttuvalla arktisella alueella, suvereniteetin harjoittaminen pitää sisällään vahvan läsnäolon säilyttämisen pohjoisessa, alueen johtamisen tehostamista, alueemme määrittämistä ja tietomme lisäämistä alueesta.²⁵ (Government of Canada 2009, 9)

Aineistossa toistuu ajatus vahvasta, aidosta ja pitkäaikaisesta läsnäolosta (Harper 2006a; Harper 2007c; Harper 2009b), Alkuperäiskansojen läsnäolo alueella nähdään tärkeänä, mutta vielä tärkeämpään asemaan nousevat toimet, jotka edistävät tätä vahvaa läsnäoloa. Vahva ja todellinen läsnäolo kiinnittyy eritoten sotilaallisiin kyvykkyyksiin. Alkuperäiskansojen läsnäolo pohjoisessa nostetaan siis osittain osoittamaan ja vahvistamaan Kanadan suvereniteettia. Arktisen alueen koloniaaliseen menneisyyteen ei aineistossa viitata kuitenkaan juuri ollenkaan. Arktisen alueen suvereniteetin vahvistamiseksi inuiittiyhteisöjä siirrettiin 50-luvulla pohjoisemmaksi yhdyskuntiin. Inuiittien asuttamien alueiden myötä haluttiin vahvistaa kanadalaista läsnäoloa arktisella alueella ja siten vahvistaa Kanadan vaatimuksia suvereniteetille. Harper (2006b) kuitenkin toteaa yhdessä puheessa, että:

[...] kuten kaikissa valtioissa, kannamme mukamme joskus historian painolastia. Ja Kanadassa alkuperäiskansat ovat suhteettomasti historiamme rasittamaa.²⁶ (Harper 2006b)

5.3.3. Suvereniteetti valtiokeskeisyytenä

Kolmas keskeinen diskursiivinen solmukohta on valtion roolin ensisijaisuus. Suvereniteetti nähdään valtion ominaisuutena ja suvereniteetin puolustamiseen liittyvät tehtävät ovat ensisijaisesti valtion velvollisuuksia ja valtion vastuulla. Valtiokäsityksen kautta määrittyvät velvollisuudet, suvereniteetin lähde ja muiden toimijoiden kuten inuiittien asema.

Valtiokeskeisyyden kautta määrittyy velvollisuuden ja vastuun käsitteet. Valtiokeskeisyys liittyy tiiviisti aiempaan käsitykseen territoriaalisesta suvereniteetista. Suvereniteetin ydin on rajojen koskemattomuus. Valtiolla on vastuu ja velvollisuus turvata tätä suvereniteetin ydintä. Valtion ensisijainen tehtävä on suvereniteetin suojeleminen:

Kanadalaisen suvereniteetin suojeleminen on Ottawan vastuulla²⁷. (Harper 2006b)

Kansallisen suvereniteetin – rajojemme koskemattomuuden – suojeleminen on kansallisen hallituksen ensisijainen vastuu.²⁸ (Harper 2007c)

Suvereniteetin turvaamisen ja suojelemisen yhteydessä ei nosteta esiin muita toimijoita. Suvereniteettiin liittyvä vastuu ja velvollisuudet, eritoten territoriaalisen koskemattomuuden ja rajojen turvaaminen,

---

²⁵ However, in a dynamic and changing Arctic, exercising our sovereignty includes maintaining a strong presence in the North, enhancing our stewardship of the region, defining our domain and advancing our knowledge of the region.

²⁶ [...] as in all nations, we are sometimes saddled with the baggage of history. And, in Canada, Aboriginal people are disproportionately burdened by our history.

²⁷ Protecting Canadian sovereignty is Ottawa's responsibility.

²⁸ Protecting national sovereignty – the integrity of our borders – is the first and foremost responsibility of the national government.

osoitetaan valtion tehtäväksi (ks. myös Harper 2007c; Harper 2009b; Harper 2014). Harper (2006a) toteaa, että jotkut oppositiossa pitävät hallituksen painotusta pohjoiseen suvereniteettiin kalliina ja tarpeettoman, jopa ajanhukkana, mutta siihen Harper vastaa, jälleen että ”hallituksen ensimmäinen velvollisuus on puolustaa rajojensa territoriaalista koskemattomuutta”²⁹.

Valtion roolia peilataan suhteessa muihin valtioihin. Valtion tulee olla kansainvälisesti tunnustettu ja uskottava. Valtion tulee toimillaan osoittaa, että se kykenee hoitamaan tärkeimmän tehtävänsä eli puolustamaan suvereniteettiaan:

[...] olemme ehdottoman selkeitä ja suoria kaikissa ulkopolitiikan julkilausumissamme. Jos halutaan, että muut valtiot ottavat meidät tosissamme, on sanottava mitä tarkoittaa ja tarkoittaa, mitä sanoo. Ja olen täällä tänään tekemässä ehdottoman selväksi, että Kanadan arktisen alueen rajoista ei ole epäilystäkään.”³⁰ (Harper 2006a)

Valtiolla on ensisijainen vastuu suvereniteetin puolustamisesta ja harjoittamisesta. Keinoja tähän on erilaisia. Aiemmin mainittujen sotilaallisten toimien ja materiaalisen kyvykkyyden lisäksi myös hyvä hallinto ja lainsäädäntö nostetaan valtion keinoiksi harjoittaa ja vahvistaa suvereniteettia:

Kanada harjoittaa suvereniteettiaan päivittäin hyvän hallinnon ja vastuullisen hoidon kautta. Se tekee niin laajasti erilaisten hallituksena tehtävien toimien kautta – liittyen sosiaaliseen tai taloudelliseen kehitykseen, arktiseen tieteseen tai tutkimukseen, ympäristönsuojeluun, Kanadan puolustusvoimien, rannikkovartioston tai poliisivoimien operaatioihin. Me harjoitamme suvereniteettiamme Arktiksella lakien ja säädösten kautta, niin kuin kaikkialla Kanadassa.³¹ (Government of Canada 2010, 5–6.)

Kanadan liittovaltiohallituksen aineistossa suvereniteetille ei useimmiten anneta tarkkaa määritelmää, vaan se määrittyy muiden käsitteiden kautta. Vuonna 2008 arktisen alueen kiertueella pitämässään puheessa pääministeri Harper (2008b) kuitenkin antaa tarkemman määritelmän siitä, mitä suvereniteetti tarkoittaa: ”Suvereniteetti, kuten ehkä tiedätte, ei ole abstrakti käsite. Se ilmaisee auktoriteetin ja puolustuksen lähdettä.”³² Suvereniteetti on siten jotain konkreettista. Auktoriteetti ja puolustus liitetään valtioon ja valtion tehtäväksi.

Valtiokeskeisyys on määrittävä piirre Kanadan liittovaltiohallituksen aineistossa. Myös inuiittien asema määrittyy pitkälti valtion roolin kautta ja alaisuudessa. Pohjoisen alueen hyvinvointi ja erityisesti taloudellinen elinvoimaisuus nousevat paikoin esiin. Erityisesti Kanadan Arktisen neuvoston

---

²⁹ government’s first obligation is to defend the territorial integrity of its borders

³⁰ [...] we are being absolutely clear and forthright in all our foreign policy pronouncements. If you want to be taken seriously by other countries, you have to say what you mean and mean what you say. And I am here today to make it absolutely clear there is no question about Canada’s Arctic border.

³¹ Canada exercises its sovereignty daily through good governance and responsible stewardship. It does so through the broad range of action it undertakes as a government –whether related to social and economic development, Arctic science and research, environmental protection, the operations of the Canadian forces or the activities of the Canadian Coast Guard and Royal Canadian Mounted Police. We exercise our sovereignty in the Arctic through our Laws and regulations, as we do throughout Canada.

³² Now sovereignty, as you know, is not an abstract notion. It conveys a source of authority and protection.

puheenjohtajuuskauden teemaksi nostettiin pohjoisten yhteisöjen hyvinvointi. Pohjoisten yhteisöjen intressit luvattiin laittaa etusijalle (ks. Aglukkaq 2013; Aglukkaq 2014). Inuiittien tärkeä merkitys nähdään erityisesti alueen perinteisen tiedon haltijoina (ks. Aglukkaq 2013) Aineistossa nousee kahdesti esiin, kuinka pohjoisten yhteisöjen mahdollisuuksien vahvistamisella, myös Kanadan suvereniteetti vahvistuu:

[...] parantamalla pohjoisten yhteisöjen, kuten Pangnirtungin, mahdollisuuksia vahvistamme samalla Kanadan suvereniteettia ja näin tekemällä lunastamme lupauksemme säilyttää ja suojella Arktistamme ja varmistamme, että tämä jylhä ja kaunis paikka säilyy vahvana ja elinvoimaisena osana maatamme tuleville sukupolville.³³ (Harper 2009c)

Tämän päivän ilmoitus on selkeä osoitus hallituksemme sitoutumisesta pohjoiseen, sitoutumisesta pohjoisen kansoille ja sitoutumisesta sen tulevaisuuteen. Tiedämme, että muiden valtioiden katse on yhä enemmän kohdistettu meidän arktiseen alueeseemme. Pyrkimällä saavuttamaan alueen täyden potentiaalin, mukaan lukien täyden taloudellisen potentiaalin, vahvistamme sen ihmisiä ja vahvistamme maamme suvereniteettia.³⁴ (Harper 2009a)

Kanadan liittovaltiohallitus nostaa esiin perinteisten sotilaallisten kyvykkyyksien vahvistamisen ohella myös pohjoisten yhteisöjen vahvistamisen suvereniteetin vahvistamisen keinoksi. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että pohjoisten yhteisöjen vahvistaminen tapahtuu erityisesti valtion tarjoamalla keinoilla ja ehdoilla. Harper silti viittaa siihen, että pohjoisen yhteisöjä on liiaksi hallittu pääkaupungista käsin ja, että inuiiteille tulisi antaa enemmän päätösvaltaa omasta alueestaan:

[...] hyväntahtoisen, mutta viime kädessä tehottoman paternalismin aika on ohi. Ne päivät, jolloin päätökset tehdään kaupungissa tuhansien kilometrien päässä, ovat ohi. CanNor:in perustamisen myötä hallituksemme haluaa voimauttaa pohjoisen asukkaat ja varmistaa, että tämän alueen ainutlaatuisen haasteet otetaan vastaan heidän panoksellaan, jotka ovat täällä, saappaat tällä maaperällä.³⁵ (Harper 2009a)

Leona Aglukkaqin valinta ensimmäisenä inuiittiedustajana hallituksen kabinettiin nostetaan osoitukseksi hallituksen arvostuksesta inuiittien tietotaitoa kohtaan. Aglukkaq valittiin myös Kanadan Arktisen neuvoston puheenjohtajuuskauden puheenjohtajaksi:

Tällaisen roolin osoittaminen henkilölle, joka on syntynyt ja kasvanut Arktiksella heijastaa, kuinka tärkeänä meidän hallituksemme pitää sitä ainutlaatuista tietoa ja kokemusta, jota pohjoisessa asuvat ihmiset tuovat pöytään.³⁶ (Aglukkaq 2014)

---

³³ [...] by enhancing opportunities for northern communities like Pangnirtung we are also strengthening Canada's sovereignty and in doing so, we are living up to our commitment to preserve and protect our Arctic, to ensure that this rugged and beautiful place will be strong and vibrant part of our country for generations to come.

³⁴ Today's announcement stands as a clear demonstration of our Government's commitment to the North, a commitment to its people and a commitment to its future. We know the gaze of other nations is increasingly focused here in our Arctic. By working to reach this region's full potential, including its full economic potential, we are strengthening its people and we are strengthening the sovereignty of our country.

³⁵ [...] the era of benevolent yet ultimately ineffective paternalism is over. The days of development decisions being made in a city thousands of kilometres away are passed. With the creation of CanNor, our Government wants to empower Northerners and ensure that this region's unique challenges are addressed with input from those right here with their boots on the ground.

³⁶ The appointment of this role of someone born and raised in the Arctic reflects the importance our government places on the unique knowledge and experience that people from the North can bring to the table.

Pohjoisten asukkaiden näkökulmat ja tieto tulee olla keskeisessä roolissa. Silti nimenomaan arktiset *valtiot* nähdään parhaiten soveltuvan arktisen alueen johtamiseen.

Pohjoisten asukkaiden näkökulmien ja tiedon sekä arktisten valtioiden suvereniteetin kunnioitus tulee olla yhteistyön keskeinen perusta. Myös on tunnustettava, että arktiset valtiot ovat yhä parhaassa asemassa johtamaan alueen hallintaa.³⁷ (Government of Canada 2010, 24)

5.4. Inuiittijärjestöjen suvereniteettikäsitys

Tässä luvussa käsittelen inuiittijärjestöjen (ITK ja ICC) suvereniteettikäsitystä sen taustalla vaikuttavien diskurssien kautta. Inuiittijärjestöt käyttävät suvereniteettia käsitteenä usein. ICC:n oma suvereniteettijulistus antaa myös yksityiskohtaisia määritelmiä sille, mitä inuiittiyhteisöt suvereniteetilla tarkoittavat. Keskeistä suvereniteetin määrittelyssä on, mikä legitimoii suvereniteettia, mille suvereniteetti perustuu ja miten suvereniteettia voidaan vahvistaa. Olen diskursiivisten solmukohtien perusteella määrittänyt aineistosta kolme keskeistä diskurssia, joiden kautta suvereniteetti määrittyy historiallisesti periytyväksi oikeudeksi, oikeudeksi osallistua ja sisäiseksi vahvuudeksi.

5.4.1. Suvereniteetti historiallisesti periytyvänä oikeutena

Ensimmäinen käsiteltävä diskurssi määrittää suvereniteetin historiallisesti periytyväksi oikeudeksi. Suvereniteetin legitimitetti perustuu tällöin historialliselle omistusoikeudelle. Se korostaa erityisesti sitä, että alkuperäiskansojen edustajat ovat olleet alueella jo kauan ennen nykyisen valtiojärjestelmän syntyä. Keskeinen diskursiivinen solmukohta on pitkäaikainen läsnäolo alueella, jonka kautta merkityksensä saavat inuiittien historian tulkinta, suhde perinteiseen valtiokäsitykseen ja kolonialismin perintöön.

Inuiitit lähestyvät suvereniteettikysymyksiä pitkän historiallisen läsnäolon lähtökohdasta. Aineistossa nostetaan usein esiin, että inuiitit ovat olleet alueelle jo ”ammoisista ajoista lähtien”³⁸ (ks. esim. ICC 2009a, Simon 2009c) tai ”tuhansia vuosia”³⁹ (ks. esim. ICC 2009b; Simon 2008; Simon 2009c; Simon 2009d; Simon 2010b). Pitkäaikainen läsnäolo perustuu inuiittien historian luennalle, joka eroaa kirjatusta historiasta. ICC:n suvereniteettijulkaisu (2009a) alkaa muistutuksella siitä, että inuiittien ”arktisten maiden ja vesialueiden käyttäminen ja asuttaminen edeltää kirjattua historiaa”⁴⁰. Aineistossa toistuu siten

---

³⁷ However, the key foundation for any collaboration will be acceptance of and respect for the perspectives and knowledge of Northerners and Arctic states’ sovereignty. As well, there must be recognition that the Arctic states remain best placed to exercise leadership in the management of the region.

³⁸ from time immemorial

³⁹ for thousands of years

⁴⁰ Our use and occupation of Arctic lands and waters pre-dates recorded history.

täällä ensin -puhetapa, jolla korostetaan sitä, että nykyistä valtiojärjestelmää edeltävä läsnäolo antaa myös nykyisen järjestelmän sisällä oikeuden määrittää ja päättää asioista. Inuiiteilla on ollut jo oma kehittynyt järjestelmänsä ja omat tapaoikeutensa ennen kuin eurooppalaiset saapuivat niiden asuinalueille. Kirjatusta historiasta puhutaan yhdessä inuiittien perinnetiedon rinnalla. ITK:n puheenjohtaja Mary Simon (2009d) huomauttaa, että käynnissä on yhä tieteellinen debatti siitä, kuinka pitkälle inuiittien läsnäolo Arktiksella on mahdollista määrittää, mutta inuiitit itse tietävät, olleensa Arktiksella jo pitkään:

Inuiitit ovat asuneet Arktiksella kauan ennen historiallista todistusaineistoa. Arkeologit keskustelevat yhä siitä, kuinka kauas inuiittien asutus Arktiksella voidaan määrittää, ja monimutkaisista yhteyksistä esi-dorsetilaisen, dorsetilaisen ja thule-inuiittien kulttuurien välillä. Kaikki tämä on tärkeää asiaa, mutta me tiedämme omista legendoistamme, että olemme olleet Arktiksella hyvin, hyvin pitkään.⁴¹

Kuten tutkimuksen taustassa nostin esiin, arktisen alueen alkuperäiskansat tulivat kosketuksiin eurooppalaisten kanssa hyvin eri aikoihin (Byers 2013, 216–217). Inuiittiyhteisöt ja -kulttuuri olivat pitkälle kehittyneitä ja järjestäytyneitä jo ennen kuin inuiitit kohtasivat eurooppalaisia Arktiksella. Inuiitit painottavat oman tapakulttuurinsa ja perinteisen tiedon merkitystä:

On tärkeää huomata, että meillä oli vahva lain arvostus. Olimme järjestäytyneet perheyhteisön ympärille ja elämäämme hallittiin pitkälle kehittyneen tapaoikeusjärjestelmän kautta. Monet sen puolet ovat edelleen ohjaamassa nykypäivän suhteita. Kun etelän ihmiset saapuivat Inuit Nunangatiin (ne, jotka vielä harjoittelevat inuktitutin taitoaan, saattaisivat kutsua sitä arktiseksi Kanadaksi), he toivat mukanaan uusia kirjoittamattomia sääntöjä ja säädöksiä, jotka ajan mittaan supistivat meidät vallan marginaaliin omassa kotimaassamme.⁴² (Simon 2010b)

Tutkimusmatkailijoiden myötä inuiitit tulivat ensimmäistä kertaa kosketuksiin uudenlaisen poliittisen järjestäytymisen muodon kanssa. Eurooppalaiset toivat mukanaan omia käsityksiään ja tapojaan. Yksi eurooppalaisten mukanaan tuoma käsite oli suvereniteetti:

Metsästys- ja keräilykansana, meidän käsityksemme omistajuudesta ja hallinnasta eivät vastanneet vähääkään eurooppalaisten yhteiskuntien oikeus- ja poliittisia järjestelmiä, jotka toivat meidät ensimmäisen kerran yhteyteen ulkopuolisen maailman kanssa.⁴³ (Audla 2012)

Toinen mukana tuotu konsepti liittyi valtion valtaan, jota vahvistettiin jokseenkin mystisen “suvereniteetin” idean kautta. [...] [M]eille kerrottiin, että oikeudet ja etuoikeudet, jotka liittyvät suvereniteettiin – merkittävimpänä valta

---

⁴¹ Inuit have lived in the Arctic since long before historical records. Archaeologists are still debating how far back Inuit occupation of the Arctic can be traced, and the complex interconnections among the pre-Dorset, Dorset, and Thule Inuit cultures. All very important stuff, but we know from our own legends that we have been in the Arctic for a very, very long time.

⁴² It is important to note that we had a strong respect for the rule of law. We were organized around the family and our lives were governed by a highly evolved system of customary law, many aspects of which continue to guide our relationships today. When Southerners first arrived in Inuit Nunangat (those of you still working on your Inuktitut might call it Arctic Canada), they brought with them a new set of unwritten rules and regulations that, over time, reduced us to the margins of power in our own homeland.

⁴³ As a hunting and gathering people, our ideas of ownership and governance did not match remotely with the kinds of legal and political systems developed by the European societies that brought our first sustained contact with the outside world.

säättää sitovia lakeja Kanadassa ja vastustaa muiden valtioiden sekaantumista Kanadan sisällä – lepäsi muualla sijaitsevien poliittisten instituutioiden käsissä.⁴⁴ (Audla 2012)

Inuiittijärjestöjen suvereniteettidiskurssin mukaan suvereniteetti oli inuiittiyhteisöille käsitteenä vieras ja monin paikoin ristiriidassa olemassa olevien tapoikeuksien kanssa. Uudet käsitteet muokkasivat inuiittiyhteisöjen elämänkulkua ja päätäntävaltaa siirrettiin muualle. Aineistossa korostuu myös inuiittien ainutlaatuinen elämäntapa, joka on vahvasti sidoksissa arktisen alueen maa- ja vesialueisiin. Arktinen alue määrittää vahvasti inuiittien identiteettiä ja määrittää pitkälti sen elämäntapaa:

Arktis määrittää, keitä me olemme. Vastavuoroisesti, meidän läsnäolomme ja elämäntapamme auttaa määrittämään Arktista. Olemme asuttaneet tätä laajaa aluetta jo tuhansia vuosia.⁴⁵ (Simon 2010b)

Meidän kollektiivinen käsityksemme siitä, keitä me olemme ihmisinä, on aina liittynyt maantieteellisiin alueisiin, joita olemme käyttäneet ja asuttaneet jo ennen kirjoitettua historiaa.⁴⁶ (Audla 2012)

Puheaineistossa kolonialismin historia ja vaikutus inuiittien elämään on läsnä. Eurooppalaisten saapumisen ja uusien hallintojärjestelmien myötä ”inuiitit tehtiin kaksin verroin perinnöttömiksi kolonisaation prosessin kautta”⁴⁷ (Audla 2012). Mary Simon (2010b) muistuttaa, että ”inuiitit kärsivät läpi rankan koloniaalisen jakson, jonka jäänteet ja seuraukset ovat yhä kanssamme läsnä”⁴⁸. Kun sotien jälkeisenä aikana muu Kanada kävi läpi taloudellista nousukautta inuiitit ”sijoitettiin leireistä yhdyskuntiin, käännyttiin kristinuskoon ja lähetettiin sisäoppilaitoksiin ja tuberkuloosiparantoloihin, joista jotkut eivät enää palanneet”⁴⁹ (Simon 2010a). Erityisesti alkuperäiskansojen edustajien lapsille tarkoitetut sisäoppilaitokset ovat olleet kipeä kohta inuiittien historiassa. Kirkon vastuulla oleviin sisäoppilaitoksiin sijoitetut lapset vietiin kauas pois omasta yhteisöstä ja kulttuurisesta ympäristöstään ja assimiloitiin valtakulttuuriin. Myöhemmin kouluista paljastui laajoja hyväksikäyttötapauksia. Inuiittiyhteisöt vaativat pitkään hallitukselta anteeksipyyntöä toimista. Vuonna 2008 Stephen Harper esitti virallisen anteeksipyyntönsä sisäoppilaitosten uhreille.

Inuiittijärjestöt kehystävät suvereniteetin käsitettä historiallisella luennalla. Tuhansia vuosia kestänyt läsnäolo on solmukohta, joka määrittää ainutlaatuista suhdetta alueeseen ja kolonialismin perintöä. Nämä

---

⁴⁴ Another imported concept involved the power of the state, as asserted through the somewhat mystical ideal of “sovereignty.” [...] [W]e were told that all the rights and privileges that attach to sovereignty – notably the power to make binding laws within Canada and to resist intrusion or interference within Canada by foreign states – rested in the hands of political institutions located elsewhere.

⁴⁵ The Arctic defines who we are. In turn, our presence and way of life help define the Arctic. We have occupied this vast territory for thousands of years.

⁴⁶ Our collective sense of who we are as a people has always been bound up with the geographic regions we have used and occupied from the time before written history

⁴⁷ Through a process of colonization we were doubly disinherited.

⁴⁸ Inuit suffered through a harsh colonial period – the remnants and consequences of which are still with us today.

⁴⁹ Inuit were resettled from camps to communities, converted to Christianity and sent to residential schools and TB sanatoriums, some never to return.

toimivat perusteluina sille, miksi arktisen alueen suvereniteetikysymykset kuuluvat myös inuiiteille. Aineistossa korostuu, että inuiitit ovat olleet alueella nykyisistä toimijoista kaikkein pisimpään, ja siten suvereniteetti voidaan nähdä ikään kuin historiallisesti periytyvänä ominaisuutena. Tästä seuraa velvoite ottaa inuiitit huomioon. ITK:n puheenjohtaja Mary Simon peräänkuuluttaa:

Inuiittien [arktisen alueen] käytön ja asuttamisen johdonmukaisessa tunnustamisessa ei ole ainoastaan kysymys asian tehokkaasta ajamisesta kansainvälisen yleisön edessä. Kysymys on myös perustavanlaatuisesta kunnioituksesta, joka ollaan velkaa inuiiteille.⁵⁰ (Simon 2009c)

5.4.2. Suvereniteetti oikeutena osallistua

Toinen suvereniteetikäsityksen taustalla vaikuttavista keskeisistä diskursseista liittää suvereniteetin vahvasti kysymykseen siitä, kenellä on oikeus saada äänensä kuuluviin arktista aluetta koskeissa kysymyksissä. Aineiston diskurssiivinen solmukohta on oikeus osallistua, jonka ympärille muut käsitykset järjestäytyvät. Tämän oikeuden kautta diskurssissa määrittyvät yhteistyöhön, aktiiviseen kumppanuuteen, kansainväliseen oikeuteen ja suvereniteetin puolustamiseen liittyvät käsitykset.

Erityisesti ICC:n suvereniteettijulistus ohjaa tarkastelemaan suvereniteettia siitä näkökulmasta, että suvereniteetti on muuttumassa ja sitä ei enää tulisi yksinomaan liittää valtioon. ICC:n suvereniteettijulistuksen toinen alaotsikko on nimeltään ”Suvereniteetin muuttuva luonne Arktiksella”⁵¹. Suvereniteettijulistuksessa nostetaan esiin perinteinen käsitys valtiosuvereniteetista, joka viittaa absoluuttiseen ja itsenäiseen auktoriteettiin valtion sisällä ja sen ulkopuolella. Samalla kuitenkin nostetaan esiin, että suvereniteetti on kiistelty käsite, jolla ei ole määrättyä merkitystä. Suvereniteetti kehystetään olevan muutoksessa. Esimerkiksi nostetaan Euroopan unionin kaltaiset instituutiot, joiden myötä ”vanhat suvereniteetin ideat ovat murentumassa”⁵² ja ”suvereniteetit menevät limittäin”⁵³.

Suvereniteetin käsitteen kautta inuiittijärjestöt pyrkivät ajamaan yhteistyötä arktisen alueen kysymyksissä arktisten valtioiden ja alkuperäiskansojen edustajien välillä. Aineistossa toistuu ajatus todellisesta ja aktiivisesta kumppanuudesta ja yhteistyöstä. Inuiittijärjestöt korostavat, että enää ei riitä, että asioista päätetään jossain muualla. Inuiittien on saatava päättää asioista, jotka tapahtuvat heidän asuttamallaan alueella:

---

⁵⁰ Consistency in acknowledging Inuit use and occupation isn't just a matter of effective advocacy before an international audience. It's also a matter of fundamental respect owed to Inuit.

⁵¹ The evolving nature of Sovereignty in the Arctic.

⁵² old ideas of sovereignty are breaking down

⁵³ sovereignties overlap

Yhteistyö inuiittien kanssa tulee olla minkä tahansa tavoittelemisen arvoisen arktisen strategian ytimessä, ei sen periferiassa. Nykyisen liittovaltion arktisen strategian olisi pitänyt olla yhteistyössä ja nopeutetulla aikataululla tehty kirjoitusprojekti, joka olisi pohjautunut kumppanuuteen inuiittien kanssa.⁵⁴ (Simon 2009c, ks. myös ICC 2008b)

Viisi vuotta myöhemmin, ITK:n puheenjohtaja Terry Audla (2014) edelleen nosti esiin, että erilaiset arktista koskevat politiikat ja strategiat “tapaavat olla enemmän suunniteltu arktisen alueen asukkaita varten, ei heidän toimestaan”⁵⁵. Inuiittijärjestöt korostavat, että päätöksiä ei pitäisi asettaa ulkopuolelta, vaan valtioiden tulisi nostaa alkuperäiskansojen edustajat rinnalleen kumppaneiksi tekemään arktista aluetta koskevia päätöksiä.

Legitimoidessaan oikeuttaan osallistua arktisen alueen kysymyksiin, inuiittijärjestöt nojaavat kansainväliseen oikeuteen ja inuiittien alkuperäiskansa-asemaan. ICC:n suvereniteettijulistuksessa muistutetaan, että inuiitit ovat arktisen alueen alkuperäiskansa, mikä pitää sisällään tiettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia. ICC:n suvereniteettijulistuksen kohdassa 1.4. vedotaan YK:n alkuperäiskansojen pysyvään foorumiin, YK:n alkuperäiskansojen asiantuntijaryhmään ja YK:n alkuperäiskansojen oikeuksia koskevaan julistukseen (UNDRIP). Tärkeimpänä alkuperäiskansoja koskevana oikeutena esiin nostetaan itsemääräämisoikeus. Sen myötä inuiiteilla on ”oikeus vapaasti määrittää poliittinen statuksensa, vapaasti tavoitella taloudellista, sosiaalista, kulttuurista ja kielellistä kehitystä, ja vapaasti määrätä luonnonrikkauksista ja -varoistaan”⁵⁶. Mary Simonin mukaan (2009d) ICC:n suvereniteettijulistus muistuttaa siitä, että suvereniteetin käsite tulee aina sijoittaa laajempaan alati muuttuvan kansainvälisen oikeuden kehikseen erityisesti aikana, jolloin arktisen suvereniteettikysymykset, mukaan lukien erimielisyydet arktisten valtioiden suvereniteetin vahvistamisesta, ovat paljon esillä. Itsemääräämisoikeus nähdään kietoutuvan tiukasti yhteen suvereniteettikysymysten kanssa:

Suvereniteettia ja suvereenia oikeuksia koskevia kysymyksiä tulee tarkastella ja arvioida siinä kontekstissa, että olemme pitkään kamppailleet saadaksemme tunnustusta ja arvostusta arktisena alkuperäiskansana, joilla on oikeus harjoittaa itsemääräämisoikeutta elämässämme, alueillamme, kulttuurissamme ja kielissämme.⁵⁷ (ICC 2009a)

Suvereniteetti nähdään olevan muutoksessa ja sen suunta on inuiittijärjestöjen mukaan kohti jaettava suvereniteettia, joka mahdollistaa eri osapuolien osallistumisen päätöksentekoon. Aineistossa ei haeta

---

⁵⁴ Any Arctic strategy worth pursuing must put working with Inuit at its heart, not at the periphery. The current federal Arctic strategy should have been more of a collaborative writing project within an expedited timetable, on a partnership basis with Inuit.

⁵⁵ tend to be designed for Arctic residents rather than by them

⁵⁶ to freely determine our political status, freely pursue our economic, social, cultural and linguistic development, and freely dispose of our natural wealth and resources

⁵⁷ Issues of sovereignty and sovereign rights must be examined and assessed in the context of our long history of struggle to gain recognition and respect as an Arctic indigenous people having the right to exercise self-determination over our lives, territories, cultures and languages.

yksinomaista päätäntävaltaa arktista aluetta tai esimerkiksi resurssienhallintaa koskevista kysymyksistä. Sen sijaan tavoitteellaan aktiivista yhteistyötä ja aitoa kumppanuutta.

Inuiittijärjestöt eivät tavoittele itsenäistymistä, ja esiin jopa nostetaan, että inuiitit ovat olleet keskeisessä asemassa puolustamassa Kanadan kansallista suvereniteettiä muun muassa Luoteisväylän omistajuuskysymyksissä ja Quebecin itsenäistymisäänestyksessä:

Kuten ehkä muistatte, ei-äännet vuonna 1995 olivat erittäin hilkulla, ja valtaisa inuiittien äänestäminen Quebecissä Kanadan koskemattomuuden säilyttämiseksi oli tärkeä osa tuota ohutta marginaalia.⁵⁸ (Simon 2010a)

Olemme puolustaneet Kanadan perustavanlaatuisia oikeuksia ja intressejä Kanadan arktisella alueella monessa yhteydessä, kun niitä on ulkopuolelta kyseenalaistettu, mukaan lukien Luoteisväylään ja Kanadan kykyyn säädellä väylää pitkin kulkevaa meriliikennettä liittyvissä asioissa.⁵⁹ (Simon 2010a)

5.4.3. Suvereniteetti sisäisenä vahvuutena

Viimeinen keskeiseksi nostamani diskurssi inuiittijärjestöjen suvereniteetikäsityksen taustalla käsittää suvereniteetin sisäisenä vahvuutena. Vahva yhteisö on diskursiivinen solmukohta, jonka ympärille järjestäytyvät käsitykset perustarpeista ja hyvinvoinnista, oikeudenmukaisuudesta, ulkoisesta suvereniteetista, taloudellisesta menestyksestä ja sotilaallisista kyvykkyyksistä. Inuiittijärjestöjen aineistossa toistuu ajatus siitä, että ”suvereniteetti alkaa kotoa”. Vahvan ulkoisen suvereniteetin edellytykseksi nostetaan tällöin sisäinen vahvuus, joka kumpuaa vahvoista yhteisöistä ja niiden hyvinvoinnista. ICC:n suvereniteettijulistuksessa linjataan, että:

Arktisen suvereniteetin ja suvereenien oikeuksien perusta, tulevaisuus ja näistä nauttiminen vaativat terveitä ja kestäviä yhteisöjä arktisella alueella. Siinä mielessä, ”suvereniteetti alkaa kotoa”.⁶⁰ (ICC 2009a, ks. myös Simon 2008; Simon 2009a; Simon 2009b; Simon 2009c.)

Terveiden ja kestävien yhteisöjen hyvinvointi vaatii perustarpeiden täyttymistä. Vuoden 2011 kotitalouskyselyn ja vuonna 2012 teetetyin alkuperäiskansoja koskevan kyselyn perusteella inuiitit muun muassa asuvat todennäköisimmin liian täysissä asunnoissa, jotka vaativat suuria peruskorjauksia. Inuiittien koulutustaso on selvästi alle valtaväestön ja alle puolet inuiiteista arvioi terveydentilansa hyväksi tai erittäin hyväksi. (Statistics Canada 2016a.) Erityisesti nuorten inuiittien tulevaisuuden näkymät ovat inuiittijärjestöjen mukaan synkät:

Nuorten inuiittien itsemurhamäärät ovat saavuttaneet karmaisevan tason. Jäljelle jääviltä imetään kaikki toivo samalla, kun he todistavat niiden toivon menetyksiä, jotka päättävät pistää lopun kaikelle. Canadian Medical Journalin raporttien

⁵⁸ As you may recall, the No vote in 1995 was an extremely close one, and the massive Inuit vote in Quebec in favor of preserving the integrity of Canada was a crucial part of that thin margin.

⁵⁹ We have stood up for Canada’s fundamental rights and interests in the Canadian Arctic on many occasions when they have been questioned from abroad, including matters relating to the Northwest Passage and the ability of Canada to control marine traffic through the Passage.

⁶⁰ The foundation, projection and enjoyment of Arctic sovereignty and sovereign rights all require healthy and sustainable communities in the Arctic. In this sense, “sovereignty begins at home.”

mukaan Nunavutin rähjäiset ja ylikansoitettut asumisolosuhteet ovat johtaneet maailman korkeimpaan tasoon sairaalakäynneissä koskien pienten lasten hengitystieinfektioita.⁶¹ (Simon 2008)

Mary Simon (2009a) muistuttaa myös, että elinkustannukset arktisella alueella ovat erittäin korkeat: perustarpeet ja ruoka ovat kalliimpaa kuin muualla Kanadassa. Sisäisen vahvuuden edellytyksenä nähdään näiden huolenaiheiden käsitteleminen ja arktisen alueen asukkaiden hyvinvoinnin lisääminen. Suvereniteettia ei pystytä vahvistamaan tai parantamaan, mikäli ”ylenkatsotaan tai vähätellään arktisen alueen pysyvien asukkaiden perustarpeita, tai ei ymmärretä sitä, että nuorison syrjäytyminen on varmin tapa vähentää lain ja muiden ihmisten arvostusta”⁶² (Simon 2009c).

Vahvan yhteisön käsityksen kautta määritetään käsitystä oikeudenmukaisuudesta. Arktisten alueiden inuiittiyhteisöjen hyvinvoinnin vahvistaminen on oikeudenmukainen toimi, koska hyvinvointi ei jakaudu tasaisesti. Oikeudenmukaisuuden näkökulmasta sisäistä vahvuutta verrataan erityisesti muuhun väestöön. Siten suvereniteettidiskurssissa tuodaan esiin, että koherentti politiikan tekeminen Arktiksella tulee sisältää ”päättäväisyyden ylittää ilmeiset aukot hyvinvoinnin perusmittayksiköissä, jotka erottavat inuiitit muista kanadalaisista”⁶³ (Simon 2008). Hyvinvoinnin epäoikeudenmukaisen jakautumisen myötä nostetaan myös esiin, ettei ulkopuolista tunnustusta voida suvereniteetille olettaa, jos näitä perustavanlaatuisia aukkoja ei korjata:

Kanadan hallitus ei voi odottaa maailman antavan täyden kunnioituksen argumenteille, jotka rakentuvat inuiittien arktisten maiden ja vesialueiden käyttöön ja asuttamiseen, kun inuiitit laahaavat niin paljon muiden kanadalaisten perässä sellaisissa asioissa kuin minimikoulutus, terveys ja asumisstandardit.⁶⁴ (Simon 2009c)

Sisäinen vahvuus liitetään aineistossa kotimaan politiikan ja ulkopoliitiikan suhteeseen. Aineistossa toistuu ajatus sisäisen ja ulkoisen suvereniteetin yhteen kietoutumisesta. Suvereniteettia ei liitetä ainoastaan ominaisuudeksi, joka vaikuttaa valtion ulkopuolelle, vaan se liittyy erottamattomasti sisäisiin kysymyksiin. Inuiittijärjestöjen suvereniteettidiskurssissa suvereniteetin rakentamisen tulee tapahtua sisältä ulospäin:

---

⁶¹ Suicides rates among young Inuit have reached horrific levels, sapping hope from those left behind as surely as they testify to the loss of all hope by those who choose to put an end to everything. The Canadian Medical Journal reports that shabby and overcrowded housing in Nunavut has created the highest rate of hospital admissions in the world for infants with respiratory infections.

⁶² But we also know that sovereignty will not be enhanced if it ignores or understates the basic material needs of the permanent residents of the Arctic, or fails to understand that the alienation of the young is the surest way to undermine respect for the law and toleration for others.

⁶³ [...] a determination to overcome the obvious gaps in basic measurements of well-being that separate Inuit from all other Canadians.

⁶⁴ The Government of Canada cannot expect the world to give full respect to arguments built on Inuit use and occupation of Arctic lands and waters when Inuit continue to lag so far behind other Canadians in relation to such things as minimum education, health, and housing standards.

Joskus sanotaan, että sota on liian tärkeää jätettäväksi kenraaleille. Kanadan tapauksessa, arktinen suvereniteetti on liian tärkeää, että sitä käsitellään ainoastaan ulkopoliittikan lisänä tai ulkomaisten investointien näyttämönä. Sitä täytyy rakentaa sisältä ulospäin.⁶⁵ (Simon 2008)

Inuiittijärjestöjen suvereniteettidiskurssissa nousee esiin myös, että ulkopuoliset odotukset siitä, miten sisäisten asioiden hoidon odotetaan tapahtuvan, tullaan liittämään yhä enemmän suvereniteetin vahvistamisen kysymyksiin:

Maailma tulee yhä enemmän liittämään suvereniteetin vahvistamisen muihin kysymyksiin kansainvälisen yhteisön odotuksista, kuten odotukset liittyen alkuperäiskansavähemmistöjen kohteluun ja keskeisiin ympäristönäkökohtiin.⁶⁶ (Simon 2009c)

Sisäinen vahvuus antaa merkityksensä myös käsitykselle taloudellisen hyvinvoinnin merkityksestä. Sisäisen vahvuuden myötä on mahdollista myös tavoitella Arktiksesta taloudellisesti elinvoimaista aluetta. Sisäisen vahvuuden seurauksena voidaan siis saavuttaa myös taloudellista hyötyä. Inuiittijärjestöjen mukaan alueiden asukkaiden itsensä tulisi toimia moottorina taloudelliselle kasvulle, kunhan kotimaan politiikka sen mahdollistaa:

Tehokas kotimaan arktinen agenda, joka sisällyttää inuiitit sen suunnitteluun ja toteutukseen, Inuit Nunangatia [Kanadan inuiittien asuinalueet] varten, maksaa runsaita ja kestäviä osinkoja Kanadan suvereniteetin suhteen. Perustavanlaatuisen prioriteetti agendassa tulee olla vahvan ja itsevarman Inuit Nunangatin kehittäminen, jonka myötä inuiittialueet ja -yhteisöt rakentavat uusia eläväisiä talousalueita.⁶⁷ (Audla 2015)

Uusien talousalueiden kehittäminen inuiittien toimesta vaatii kuitenkin yhteisön sisäistä vahvuutta ja perustarpeiden parempaa täyttymistä, jotta taloudellisen kehittymisen visiot voisivat toteutua:

Lyhyesti sanottuna, jotta inuiitit voivat olla merkittävässä roolissa Kanadan arktisen alueen taloudellisen kehittymisen visiossa, on ratkaisevaa yhdistää pisteet koulutuksen, kielen, terveyden, asumisolosuhteiden ja infrastruktuurin välillä.⁶⁸ (Simon 2009b)

Viimeisenä sisäisen vahvuuden kautta annetaan merkitys sotilaallisille kyvykkyyksille ja materiaalien hankintojen merkitykselle:

Johtajat olivat yhtä mieltä siitä, että arktisen suvereniteetin kautta tapahtuvan resurssien tavoittelun tulee sisältää koordinoituja strategioita, jotta varmistetaan elinvoimaiset ja terveet yhteisöt Arktiksella, sujuva siviilihallinto ja vastuullinen ympäristönhallinta, ei ainoastaan satamia, koulutuskeskuksia ja puolustusvoimien harjoituksia.⁶⁹ (ICC 2008a)

---

⁶⁵ It is sometimes said that war is too important to be left to the generals. In Canada's case, Arctic sovereignty is too important to be treated as just an adjunct to foreign relations or as a stage for foreign investment. It must be built from the inside out.

⁶⁶ The world will increasingly tie assertions of sovereignty to questions involving other expectations of the international community, including expectations as to the treatment of aboriginal minorities and regard for key environmental considerations.

⁶⁷ An effective domestic Arctic agenda for Inuit Nunangat, which engages Inuit in its design and carriage, will pay rich and lasting dividends in terms of Canada's sovereignty. A foundational priority in this agenda must be the development of a strong and confident Inuit Nunangat, with Inuit regions and communities building new vibrant economies.

⁶⁸ In short, for Inuit to play a meaningful role in the economic development vision of the Canadian Arctic, it is critical to connect the dots between education, language, health, housing, and infrastructure.

⁶⁹ Leaders agreed that the pursuit of resources through an agenda of Arctic sovereignty must involve coordinated strategies to ensure the Arctic has viable and healthy communities, sound civil administration, and responsible environmental management, not just ports, training facilities, and military exercises.

Suvereniteetti määrittyy jälleen suhteessa vahvaan yhteisöön. Jotta arktisen suvereniteetin kautta voidaan tavoitella oikeutta resursseihin tai perustaa toimia suvereniteetille, tulee sen olla sisältä päin kumpuavaa, jolloin on varmistettava vahvat ja elinvoimaiset yhteisöt. Suvereniteettidiskurssissa nostetaan esiin satamat, koulutuskeskukset ja puolustusvoimien harjoitukset. Suvereniteetti ei voi ainoastaan perustua näille, mikä viittaa siihen, että aiempien strategioiden painotukset ovat korostaneet näitä seikkoja.

Sotilaallisten kyvykkyyksien tärkeyttä ei kuitenkaan diskurssissa aliarvioida, vaan sen rinnalle nostetaan sisäisen vahvuuden nostaminen. Sisäisen vahvuuden nostaminen nähdään yhtäläillä viestillä ulkopuolisille toimijoille kuin materiaalistien vahvuuksien nostaminen:

[...][V]ahvistetaan arktista suvereniteettiamme tavoilla, jotka tekevät kotimaan politiikkamme luovuudella ja käytännöllisyydellä vaikutuksen ulkopuolisiin, rakentamalla arktisen alueen inuiittiyhteisöjen hyvinvointia samalla kun kasvatamme laivastomme kokoa ja vahvuutta. Suvereniteetti, loppujen lopuksi, alkaa kotoa.⁷⁰ (Simon 2008)

5.4. Suvereniteettikäsitusten vertailu

Analyysin lopuksi vertailen Kanadan liittovaltiohallituksen ja inuiittijärjestöjen suvereniteettikäsitteitä tarkastelemalla diskursiivisten solmukohtien avulla muodostettuja diskursseja keskenään. Tarkastelussa olevat toimijat ovat hyvin erilaisia ja tästä seuraa, että myös suvereniteettikäsitteet muodostuvat erilaisista lähtökohdista. Kanadan liittovaltiohallituksen käsitteitä ohjaa vahvasti valtioroolin korostus. Inuiittijärjestöt sen sijaan operoivat alkuperäiskansa-aseman ja itsemääräämisoikeuden kehystämistä. Nostan esiin, mitkä elementit suvereniteettikäsitteissä eroavat, mutta pyrin pohtimaan myös, mitä yhteistä pohjaa suvereniteettikäsitteissä on löydettävissä.

Kanadan hallituksen suvereniteettidiskurssin keskeisin elementti on territoriaalisuus, johon liittyy rajojen kiistaton määrittely ja rajojen läpäisemättömyys. Suvereniteettia voidaan vahvistaa sitä myöten vahvistamalla ja kouluttamalla puolustusvoimia, tehostamalla valvontaa ja monitorointia alueella. Uhat suvereniteetille koetaan tulevan ulkopuolelta. Muiden valtioiden ja toimijoiden kiinnostus arktista aluetta kohtaan, uudet avautuvat merireitit ja niiden mukana tuomat uhkien mahdollisuudet nostetaan keskiöön. Inuiittijärjestöjen suvereniteettidiskurssissa uhat tulevat sen sijaan sisältä päin. Pohjoisen yhteisöjen perustarpeiden täyttymättömyys, huono infrastruktuuri ja syrjäytyneisyys koetaan horjuttavan suvereniteettia. Suvereniteetin vahvistaminen tapahtuu siten sisältä ulospäin. Rakentamalla vahvoja

---

⁷⁰ [...] [L]et's assert our Arctic sovereignty in ways that impress outsiders with the creativity and practicality of our domestic policies, building up the well-being of the Inuit communities of the Arctic, as well as the size and strength of our ships. Sovereignty, after all, begins at home.

yhteisöjä voidaan myös luoda taloudellista vakautta alueella. Suvereniteetikäsitykset siis eroavat sen perusteella, mistä suvereniteetin vahvuus kumpuaa ja minkälaiset uhat sitä mahdollisesti horjuttavat. Näistä käsityksistä seuraa myös ajatukset siitä, miten suvereniteettia tulisi puolustaa ja vahvistaa. Kanadan liittovaltiohallituksen suvereniteetidiskurssissa keinoiksi nousevat sotilaallisten valmiuksien ja sotilaallisen läsnäolon korostaminen. Kanadan liittovaltion arktisten asioiden iskulauseeksi muodostunut ”käytä sitä tai menetä se” viittaa sisällöllään juuri tähän. Inuiittijärjestöjen suvereniteetidiskurssissa taas keskeistä on yhteisöjen hyvinvoinnin varmistaminen ja sitä kautta suvereniteetin perustan vahvistaminen. Inuiittijärjestöjen toistuva suvereniteettia määrittävä lausahdus onkin ”suvereniteetti alkaa kotoa”.

Kanadan liittovaltiohallinnon suvereniteetidiskurssissa suvereniteetin lähde ja auktoriteetti kuuluvat melko yksioikoisesti valtiolle. Suvereniteetti on selkeästi jakamatonta. Suvereniteetin kohtaamilta uhkilta puolustautuminen on selkeästi valtion tehtävä. Inuiittijärjestöt peräävät suvereniteetikäsityksensä kautta aitoa kumppanuutta ja yhteistyötä suvereniteetikysymyksissä. Suvereniteetti voi tämän käsityksen mukaan myös olla jaettava. On kuitenkin huomattava, että inuiittijärjestöt eivät kuitenkaan kyseenalaista tai kiistä Kanadan valtiosuvereniteettia. Enemminkin tavoitteena on nykyisen valtiosuvereniteetin puitteissa saada toimijana mahdollisuus aktiiviseen yhteistyöhön ja kumppanuuteen. Esiin nostetaan myös, kuinka inuiitit ovat jo puolustaneet Kanadan suvereniteettia monissa yhteyksissä (Luoteisväylän kysymykset, Quebecin äänestys). Inuiittijärjestöillä ei myöskään ole separatistisia tavoitteita tai pyrkimyksiä uuden territoriaalisen ulottuvuuden muodostamiseen. ICC:n suvereniteettijulistus on neljän eri valtion alueelle levittyvien inuiittien muodostama julkilausuma, joka alkaa ”me, inuiitit Inuit Nunaatista”⁷¹, joka inuktitutin kielellä tarkoittaa inuiittien kotimaata. ICC:n suvereniteettijulistuksessa nostetaan kuitenkin esiin, että inuiitit ovat rajoja ylittävä kansa, mutta samalla myös eri valtioiden kansalaisia.

Kanadan liittovaltiohallinto on valmis tekemään yhteistyötä ja inuiittiyhteisöjen voimaannuttaminen nostetaan esiin erityisesti taloudellisen kestävyuden kasvattamisessa. Yhteistyötä inuiittien kanssa ollaan valmiita tekemään, mutta valtion rooli on kuitenkin ensisijainen. Michael Byers (2013, 233) nostaa esiin, että vaikka suvereniteetti hajautuisikin valtioiden ja erilaisten toimijoiden kuten kansainvälisten järjestöjen tai aluehallitusten välillä, on se lopulta kuitenkin aina kiinni suvereenin vallan omaavan valtion suostumuksesta. Maavaatimussopimukset ja vallan hajauttaminen ovat valtion suostumuksen

---

⁷¹ We, the inuit of Inuit Nunaat

tulosta. Byersin mukaan mikään valtion toiminnassa ei tue alkuperäiskansojen oikeutta saavuttaa suvereneja oikeuksia ilman valtion suostumusta. Yhteistyö tapahtuu siis leimallisesti valtion ehdoilla. Inuiittijärjestöt kritisoivat tätä toistuvasti ja peräänkuuluttavat aitoa kumppanuutta arktisen kysymyksissä. Inuiittijärjestöjen toistuvasta kritiikistä voidaan päätellä, että strategioissa ja puheissa linjattua yhteistyötä ei sanoista huolimatta ole toteutettu käytännössä, ainakaan inuiittien toivomalla tavalla.

Molempien toimijoiden suvereniteettidiskursseissa tärkeäksi elementiksi tulee historian luenta, mutta painotus on erilainen. Vaikka Kanadan liittovaltiohallinto tunnustaa inuiittien pitkän läsnäolon alueella ja on käyttänyt sitä myös suvereniteettivaatimusten perusteena (ks. esim. Byers 2009; Byers 2013), Kanadan liittovaltiohallinnon suvereniteettikäsityksessä keskeisemmäksi nousee viimeisen kahden sadan vuoden aikana historiallisesti saavutettu asema. Erityisesti eri tutkimusretkeilijöitä ja heidän ponnistelujaan arktisen alueen ankarissa olosuhteissa pidetään merkittävinä saavutuksina, jotka toimivat perustana nykyiselle suvereniteetin puolustamiselle. Inuiitit sen sijaan nojaavat pitkään läsnäoloon, jonka historiallisena perintönä on suvereneja oikeuksia. Historian painotuksen lisäksi sen lähteet ovat erilaiset. Kanadan liittovaltiohallinto nojaa kirjoitettuun historiaan, kun taas inuiittijärjestöt korostavat, että heidän läsnäolonsa ulottuu paljon kauemmaksi kuin kirjoitettu historia ja lähteenä on myös perimätieto ja legendat. Odotetusti inuiittijärjestöjen diskursseissa kolonialismin perintö ja sen negatiiviset vaikutukset nousevat esiin, kun taas Kanadan liittovaltiohallinnon puheenvuoroissa kolonialismia ei juuri mainita. Kolonialismin esiin tuominen toimii perusteena myös sille, että kolonialismin vuoksi inuiiteille ollaan paljon velkaa.

Territoriaalisuuden korostus, valtionroolin ensisijaisuus ja suvereniteetin jakamaton luonne viittaavat siihen, että Kanadan liittovaltiohallituksen suvereniteettikäsitys vastaa pitkälti perinteistä valtiosuvereniteetin määritelmää (vrt. luku 3.1.). Suvereniteetti liitetään vahvasti valtion ominaisuudeksi ja suvereniteetin puolustaminen sen yksinomaiseksi velvollisuudeksi. Inuiittijärjestöjen suvereniteettidiskurssi asettuu sen sijaan enemmän suvereniteetin muuttuvaa luonnetta ja kontekstisidonnaisuutta korostavien ja valtiokeskeisyyttä kritisoivien keskustelujen joukkoon (ks. esim. Bartelson 1995; Bartelson 2014; Biersteker & Weber 1996). Erityisesti transnationaalinen ICC toimijana istuu perinteisiin muotteihin ahtaasti. Yhtäältä se on kansainvälinen ei-valtiollinen toimija, mutta jolla on tiivis yhteys myös paikallisen tason politiikkaan (ks. Shadian 2010; Shadian 2014).

5.5. Aineiston analyysin yhteenveto

Tässä luvussa olen analysoinut Kanadan liittovaltiohallinnon ja inuiittijärjestöjen suvereniteettikäsityksiä. Molempien osapuolien suvereniteettikäsitys koostuu taustalla vaikuttavista diskursseista, joita olen määrittänyt diskursiivisten solmukohtien avulla. Kanadan liittovaltiohallituksen suvereniteettikäsityksen taustalla vaikuttaa kolme diskurssia, joiden kautta suvereniteetti ymmärretään territoriaalisesti, historiallisesti ansaituksi ja valtiokeskeiseksi käsitykseksi. Inuiittijärjestöjen suvereniteettikäsitys koostuu keskeisesti kolmesta diskurssista, jotka määrittävät suvereniteetin historiallisesti perityksi, oikeudeksi osallistua ja sisäiseksi vahvuudeksi.

Olen seuraavaksi koonnut Kanadan liittovaltiohallituksen suvereniteettikäsityksen tiivistetysti taulukkomuotoon.

KANADAN LIITTOVALTIOHALLITUKSEN SUVERENITEETTIKÄSITYS		
Diskurssi	Solmukohta	Ympäröivät käsitteet
<i>Suvereniteetti territoriaalisuutena</i>	Territoriaalisuus	Muut valtiot uhkana, kiistattomat rajat, uhkakuvat alueelliselle koskemattomuudelle, territoriaalisuuden puolustus
<i>Suvereniteetti historiallisesti saavutettuna</i>	Historia	Löytöretket suvereniteetin pohjana, nykyiset toimet historian jatkumona, kolonialismin perinne
<i>Valtiokeskeinen suvereniteetti</i>	Valtio	Velvollisuudet, suvereniteetin lähde, inuiittien asema

Taulukko 1. Kanadan liittovaltiohallituksen suvereniteettikäsitys

Kanadan liittovaltiohallituksen suvereniteettikäsitys pohjautuu vahvasti territoriaalisuuden periaatteelle. Suvereniteetin puolustaminen on erityisesti alueellisen koskemattomuuden varmistamista ja rajojen määrittämistä. Suvereniteettikäsitys on vahvasti valtiokeskeinen. Suvereniteetti on valtion ominaisuus ja sen puolustaminen on valtion velvollisuus. Suvereniteetin legitimointiin käytetään erityisesti löytöretkien ja tutkimusmatkailijoiden luomaa historiallista perustaa. Myös inuiittien asema nostetaan osittain osoittamaan Kanadan suvereniteettia arktisella alueella. Valtiokeskeinen suvereniteetti on jakamatonta, vaikka alkuperäiskansojen päätäntävaltaa halutaankin lisätä alueella. Kehitys tapahtuu kuitenkin valtion ohjaamana.

Seuraavassa taulukossa on vastaavasti esitetty inuiittijärjestöjen suvereniteettikäsitys ja sen taustalla vaikuttavat kolme diskurssia.

INUITTIJÄRJESTÖJEN SUVERENITEETIKÄSITYS		
Diskurssi	Solmukohta	Ympäröivät käsitteet
<i>Suvereniteetti historiallisesti periytyvänä</i>	Historiallinen läsnäolo	Historian tulkinta, suhde perinteiseen valtiokäsitykseen, kolonialismin perintö
<i>Suvereniteetti oikeutena osallistua</i>	Oikeus osallistua	Yhteistyö, aktiivinen kumppanuus, kansainvälinen oikeus, suvereniteetin puolustaminen
<i>Suvereniteetti sisäisenä vahvuutena</i>	Vahva yhteisö	Hyvinvointi, oikeudenmukaisuus, taloudellinen menestys, sotilaalliset kyvykkyudet

Taulukko 2. Inuiittijärjestöjen suvereniteettikäsitys

Inuiittijärjestöjen suvereniteettikäsitys korostaa, että pitkäaikainen läsnäolo, joka on edeltänyt modernin valtiojärjestelmän syntyä, oikeuttaa suvereniteettiin alueella. Inuiitit eivät kuitenkaan tavoittele yksinomaista suvereniteettia alueella, vaan oikeutta osallistua alueen päätöksentekoon ja aitoa kumppanuutta ja yhteistyötä valtioiden kanssa. Suvereniteetin vahvuutta uhkaa pohjoisten yhteisöjen sisäinen heikkous, mistä johtuen suvereniteetin puolustaminen ja vahvistaminen tapahtuu sotilaallisten keinojen ohella ensisijaisesti vahvistamalla pohjoisten yhteisöjen perustarpeiden täyttymistä, hyvinvointia ja taloudellista menestymistä.

Kanadan liittovaltiohallinnon suvereniteettikäsitys on valtiosuvereniteetin mukainen, jossa valtio on ensisijainen suvereniteetin lähde. Inuiittijärjestöjen suvereniteettikäsitys sen sijaan nojaa enemmän alkuperäiskansojen suvereniteetin käsitteen ja jaetun suvereniteetin ajatukseen, jossa suvereniteetti ei yksinomaan sijaitse valtion yhteydessä.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa olen tarkastellut suvereniteetin käsitettä Kanadan liittovaltiohallituksen ja inuiitteja edustavien järjestöjen näkökulmasta. Tavoitteenani oli vastata kysymyksiin siitä, miten toimijat käsittävät suvereniteetin ja miten sitä rakennetaan toimijoiden diskursseissa. Toisekseen halusin tarkastella, miten näennäisesti samasta käsitteestä keskustelevien toimijoiden käsitykset eroavat toisistaan, ja toisaalta miten käsitykset kohtaavat. Oman tutkimukseni viitekehyksenä olen hyödyntänyt aiempaa teoretisointia ja keskustelua suvereniteetin käsitteestä kansainvälisen politiikan alalla. Suvereniteettikäsitteen tarkastelussa olen nostanut esiin ajatuksia suvereniteetista perinteisenä

valtiosuvereniteettina ja toisaalta suvereniteetista sosiaalisesti rakentuneena käsitteenä. Olen pohtinut myös suvereniteetin käsitteeseen kohdistettua kritiikkiä, jonka mukaan suvereniteetti on käsitteenä heikkenemässä. Suurilta osin tämä liitetään suvereniteetin ja valtion yhteen liittämiseen ja vastavuoroisesti valtion roolin heikkenemiseen ja uudenlaisten toimijoiden esiinmarssiin kansainvälisellä areenalla. Suvereniteetti on keskeinen käsite, joka järjestää käsitystä poliittisesta maailmasta. Se on ollut valtiokeskeisen westfalenilaisen maailmanjärjestyksen rakentavia piirteitä. Suvereniteetin käsitteen yhteydessä pohdin siis myös sitä, mikä on westfalenilaisen järjestelmän merkitys ja nykytila. Menetelmällisenä lähestymistapana olen hyödyntänyt diskurssianalyysiä. Tutkimusmenetelmänä diskurssianalyysi ohjaa myös perustavanlaatuisiin oletuksiin tutkittavan kohteen luonteesta. Tutkimukseni taustaolettamuksena on, että kielellä ja sen käytöllä on merkitystä todellisuuden rakentumisessa. Ymmärrän suvereniteetin sosiaalisesti rakentuneena, jolloin mielenkiintoni kohdistuu erityisesti suvereniteetikäsitysten rakentumiseen diskurssien kautta. Aineiston analyysissä tarkastelin Kanadan liittovaltiohallinnon edustajien puheita ja politiikkadokumentteja sekä inuiittijärjestöjen ITK:n ja ICC:n edustajien puheita, lehdistötiedotteita sekä ICC:n suvereniteettijulistusta. Analyysin perusteella määrittelin Kanadan liittovaltiohallinnon suvereniteetikäsityksen määrittelevän suvereniteetin territoriaalisuudeksi, historiallisesti saavutetuksi ja valtiokeskeiseksi. Inuiittijärjestöjen suvereniteetikäsityksen määrittelin analyysin perusteella käsittävän suvereniteetin historiallisesti periytyväksi, oikeudeksi osallistua ja yhteisöjen sisäiseksi vahvuudeksi.

Olen tarkastellut käsityksiä diskurssianalyysin avulla. Diskurssianalyysin tarkoituksena on paljastaa kielessä esiintyviä luonnollistumia. Suvereniteetti on käsitteenä iskostettu kansainvälisen politiikan ytimeen siinä määrin, että väittäisin sen olevan jo melko luonnollistunut osa kansainvälisen politiikan tutkimusta ja tapaa käsittää modernin poliittisen tilan järjestäytymistä. Suvereniteetti kuitenkin otetaan liian usein annettuna ilman, että pureudutaan siihen, mitä käsitteellä varsinaisesti tarkoitetaan ja mihin sitä käytetään. Lähtökohtanani tutkimukseen oli tarkastella kriittisesti suvereniteetin käsitettä myös valtiokeskeisyyden ulkopuolelta ja nostaa tarkasteluun valtion lisäksi toisenlaisia toimijoita, jotka kuitenkin yhtä lailla nostavat suvereniteetin käsitteen keskeiseksi politiikan maailmaa järjestäväksi instituutioksi.

Käsittelen seuraavaksi aineiston analyysin perusteella johtamiani johtopäätöksiä ja ajatuksia aiheen käsittelyyn jatkossa. Suvereniteetti liitetään tavallisesti valtioiden yhteyteen ja yleisesti hyväksytyin suvereniteetin määritelmä on hinsleyläinen valtiosuvereniteetin käsitys, jossa suvereniteetti merkitsee korkeinta ja absoluuttista auktoriteettia valtion alueella. Aineiston analyysi kuitenkin osoitti, että yleinen

valtiosuvereniteetti ei ole ainoa tapa käsittää suvereniteettia ja sen sisältöä. Tarkoitukseni ei ollut tutkielman perusteella vastata kysymykseen siitä, mitä suvereniteetti on. Pikemminkin yhdyin tutkielman perusteella aiemman kirjallisuuden laajaan konsensukseen siitä, että suvereniteetti on epäselvä ja monitulkintainen käsite. Tutkielma tarjosi kaksi erilaista tapaa käsittää suvereniteettia. Se tukee aiempia tutkimustuloksia siitä, että suvereniteetti on lopulta ihmisen tuotosta ja siten sitä tulee tarkastella myös sellaisena (vrt. esim. Bartelson 1995; Bartelson 2014). Suvereniteettiin ei tulisi suhtautua pysyvänä ja muuttumattomana asiantilana, vaan pohtia sitä, miten suvereniteettia käytetään.

Tutkimuksen ajallinen rajaus vuosiin 2006–2015 vastaa Stephen Harperin ja konservatiivipuolueen vallassa oloaikaa. Stephen Harperin hallintokaudella Kanadan liittovaltiohallinnon suvereniteetikäsitys tuotti uudelleen perinteistä käsitystä valtiosuvereniteetista. Suvereniteetti on ennen kaikkea alueelliseen koskemattomuuteen ja materiaalisiin kyvykkyyksiin liitettävää. Tässä suvereniteetikäsityksessä suvereniteettia on käytettävä tai se menetetään. Suvereniteetti on näin jotain hyvin konkreettista ja materiaalisuuteen verrattavaa. Suvereniteetin korostamisella on toki Kanadassa myös poliittisia tarkoituksia. Kanadassa pohjoisuudella ja arktisella alueella on merkittävä rooli kansallisessa kuvastossa ja kansallisen identiteetin rakentamisessa (ks. Shadian 2007; Grace 2001). Arktista suvereniteettia on myös yleisen mielipiteen valossa pidetty Kanadassa keskeisimpänä ulkopolitiikan kysymyksenä. (Globe & Mail 24.1.2011). Mathieu Landriault ja Paul Minard (2016) tarkastelivat puoluekannatusta vuosina 2006 ja 2014 ja saivat tulokseksi, että keskimäärin arktisen suvereniteetin puolustaminen näkyy positiivisesti puoluekannatusluvuissa. Suvereniteetin merkityksessä ei kuitenkaan ole kyse vain sisäpolitiikasta. Kanadan liittovaltiohallinnon arktisen suvereniteetin vahvalla puolustamisella pyrittiin myös viestimään kansainväliselle yhteisölle.

Jotkut tutkijat, kuten Meyer (2012) ovat kritisoineet sitä, että alkuperäiskansat eivät ole suvereenia vaan kyse on pikemminkin paikallisesta itsehallinnosta eli autonomiasta, joka viime kädessä on aina suvereenin valtion sallimaa. Inuiittijärjestöjen aineisto kuitenkin osoitti, että kyse ei ainoastaan ole halusta päästä vaikuttamaan paikalliseen tasoon. Inuiittijärjestöillä on halu osallistua arktista aluetta koskevaan dialogiin myös kansainvälisinä toimijoina. Onkin mielenkiintoista, että alkuperäiskansojen edustajat tekevät valinnan käyttää nimenomaan suvereniteettia omaa politiikkaansa kehystämään. Tämä osoittaa osaltaan hyvin tarkoituksenhaluista tavoitetta muokata suvereniteetin käsitettä ja laajentaa sitä. Aineiston analyysin perusteella oli havaittavissa myös se, että inuiittiedustajat pyrkivät hyvin eksplisiittisesti avaamaan sitä, mitä suvereniteetti on ja miten he suvereniteetin ymmärtävät.

Inuiittijärjestöjen suvereniteetikäsitys osoittaa myös tietynlaista joustavuutta rajojen käsittämisessä. Inuiitit kansana asuvat neljän valtion sisällä. ICC:n suvereniteettijulistuksessa korostetaan inuiittien toimijuutta monella tasolla. Inuiitit ovat yhtenäinen kansa, mutta samalla myös eri valtioiden kansalaisia. Tästä seuraa liikkuvuutta toimijoina. Suvereniteetti vaikuttaa olevan inuiiteille työkalu, jolla toisaalta pyritään parantamaan yhteisöjen elämänlaatua ja hyvinvointia kotimaassa, mutta samalla suvereniteetti on rajat ylittävän kansan pääsylippu kansainvälisiin pöytiin osallistumaan keskusteluun esimerkiksi resurssienhallinnasta ja ympäristökysymyksistä. Tämä on myös osoitus siitä, miten suvereniteetti leikkaa läpi kotimaisen ja kansainvälisen ja asettuu jonnekin näiden kahden ulottuvuuden välille.

ICC:n suvereniteettijulistus on selkeä luonnehdinta siitä, mitä suvereniteetti merkitsee inuiittijärjestöille ja miten suvereniteettiin tulisi alkuperäiskansojen näkökulmasta suhtautua. Michael Byersin (2013) näkemyksen mukaan ICC:n suvereniteettijulistus ei vakuuta oikeudellisella perustallaan, mutta sillä on ollut moraalisia vaikutuksia. Ilulissatin konferenssin ulkopuolelle sulkemisen seurauksena syntynyt julistus on Byersin mukaan osaltaan vaikuttanut arktiseen yhteistyöhön. Vuonna 2010 Kanada päätti järjestää arktisen tapaamisen Quebecissa. Kuten kaksi vuotta aiemmin, tapaamiseen kutsuttiin ainoastaan viisi arktisen rannikkovaltiota, ei alkuperäiskansojen pysyviä jäseniä tai Islantia, Ruotsia ja Suomea. Päätös herätti paljon kritiikkiä ja erityisesti Yhdysvaltojen silloinen ulkoministeri Hillary Clinton arvosteli päätöstä. Sen jälkeen A5-maiden yksinomaisia tapaamisia ei enää ole järjestetty. Byersin mukaan tämä on yksi osoitus ICC:n suvereniteettijulistuksen menestyksestä. (Byers 2013, 233–234.)

Yksi aineistonanalyysin keskeisiä löydöksiä koskee suvereniteetin legitimointia historian luennan avulla. Molemmat osapuolet käyttävät historiaa suvereniteetin perustelemiselle ja legitimoinnille, mutta historianluenta on hyvin erilaista. Vaikka alkuperäiskansojen läsnäolo nostetaan Kanadan arktisen suvereniteetin tärkeäksi perusteluksi, liittovaltiohallinto korostaa kuitenkin myös viimeisten vuosisatojen tutkimusretkiä ja rakentaa niistä sankarillista perustaa kanadalaiselle historialle ja identiteetille. Historian käyttö Kanadan liittovaltiohallinnon argumentoinnissa on valikoivaa. Valtio korostaa inuiittien pohjoista läsnäoloa Kanadan arktisella alueella, mutta aineistossa ei tuoda juurikaan esiin koloniaalista menneisyyttä, jossa alkuperäiskansoja hyödynnettiin instrumentaalisesti. Michael Byersin (2013) mukaan Kanadan hallitus käytti inuiitteja ”ihmislipputankoina”, joita siirrettiin pohjoisimmille alueille suvereniteetin merkiksi. Inuiittien historiakäsityksessä suvereniteetti ulottuu paljon kauemmas kuin nykyiset valtiomuodot. Suvereniteetti näyttäytykin enemmän historiallisesti periytyvänä ominaisuutena, jossa keskeistä on se, kuka alueella on ollut ensimmäisenä. Aineiston analyysi viittaa

siihen, että edelleen kolonialismin perintö on käsittelemätön aihe. Inuiittijärjestöjen suvereniteetikäsitys nostaa edelleen ajatuksen siitä, että alkuperäiskansoille ollaan velkaa heidän kokemastaan kohtelusta.

Kanadan liittovaltiohallinnon suvereniteetikäsitys järjestää maailman totuttuun tapaan westfalenilaiseen järjestelmään, jossa valtio on ainoa ja ensisijainen auktoriteetti. Muut toimijat saavat päätäntävaltaa ainoastaan valtion viitekehyksessä. Alkuperäiskansat ovat kuitenkin ottaneet westfalenilaisen maailmanjärjestyksen omakseen ja kääntäneet sen omaksi hyödykseen. Tämä voi olla yksi tekijä siinä, että westfalenilaisen maailmanjärjestyksen sijaan olisi ehkä syytä pohtia, onko nykyinen maailmantila matkalla kuitenkin johonkin postwestfalenilaiseen suuntaan. Siinä valtiokeskeisyyden sijaan kansainvälisen politiikan käsitteitä tulisikin pikemmin tarkastella erilaisten toimijoiden ja rajat ylittävien globaalivirtojen valossa, kuten Charles S. Maier (2012) pohtii tarkastellessaan länsimaista kehityskulkua. Arktisen tapauksessa tämä voisi tarkoittaa ei-valtiollisten toimijoiden vahvempaa vaikutusta alueen kehitykseen ja päätöksentekoon. Tämä voisi mahdollisesti tehdä myös tilaa suvereniteetikäsityksen muutokselle alueella ja nostaa inuiittien suvereniteetikäsityksen varteenotettavaksi lähtökohdaksi arktisen alueen politiikalle. Inuiittijärjestöjen esimerkki voi myös olla suunnannäyttäjäksi muille alkuperäiskansatoimijoille ja niiden järjestäytymiselle.

Arktisen alueen kontekstissa tutkielman tulokset eriävistä suvereniteetikäsityksistä ja niiden sisällöstä voi avata paremmin ymmärtämään suvereniteetikäsityksien kohdalla esiin nousevia kitkoja. Perinteisesti arktista aluetta on ajateltu yhteistyön alueena. Inuiittijärjestöjen suvereniteetikäsityksen tarkoituksena vaikuttaa olevan myös dialogin rakentaminen alueen alkuperäiskansojen ja valtioiden välille nostamalla esiin yhteistyön keskeisyyden. Tiedostamalla suvereniteetikäsityksien keskeisiä eroja on kenties mahdollista antaa uudenlaisia eväitä rakentaa yhteistyötä valtioiden ja erilaisten toimijoiden, kuten alkuperäiskansojen edustajien välillä. Tiukan valtiokeskeisen suvereniteetin sijaan suvereniteetin käsitteen laajentaminen ja sen ymmärtäminen yhteistyön kautta voisivat luoda uudenlaisia mahdollisuuksia hyödyntää myös alkuperäiskansojen potentiaalia ja tietotaitoa arktisen alueen hallitsemisessa ja kehittämisessä. Tämä on erityisen tärkeää arktisella alueella juuri nyt, kun ilmastonmuutos muokkaa aluetta ja vaikuttaa siihen voimakkaasti.

Aineiston analyysin tuloksena oli, että tarkasteltujen toimijoiden suvereniteetikäsitykset ovat hyvin erilaisia. Suvereniteetti voi käsitteenä olla luonnollistettu, mutta tulokset osoittavat, että se voi pitää silti sisällään hyvin erilaisia näkemyksiä, jotka rakentavat erilaisia maailmoja. Siten luonnollistettujen käsitteiden kriittinen tarkastelu on tarpeellista. Tutkimus osoittaa, että sellaisia luonnollistettuja käsitteitä, kuten suvereniteetti, on tärkeä pyrkiä avaamaan. Erilaisten käsitysten tarkasteleminen voi

auttaa ymmärtämään myös niitä toimia, joita käsitteillä perustellaan ja legitimoidaan. Maailman ja merkitysten rakentuminen kielessä on keskeinen lähtökohta diskursiivisessa tutkimuksessa. Norman Fairclough'n (2003, 8) mukaan teksteillä osana sosiaalisia tapahtumia on myös kausaalisia vaikutuksia. Kuten Eero Suoninen (1999, 33) kuitenkin huomauttaa, kielenkäytön mahdollisten seurausten havaitseminen ei ole aina selväpiirteistä. Tutkielmani puitteissa ei ole mahdollista vetää suoria johtopäätöksiä siitä, mitä kausaalisia vaikutuksia eri suvereniteettikäsitteillä on. Aineiston perusteella voidaan kuitenkin havaita, minkälaisia käytäntöjä ja toimia oikeutetaan ja perustellaan suvereniteettikäsitteiden myötä. Kanadan liittovaltiohallinnon territoriaalista koskemattomuutta korostava suvereniteettikäsitteily on perusteena erityisesti sotilaallisen läsnäolon ja materiaalisen vahvuuden lisäämiseen arktisella alueella.

Tutkielmassani määrittelin aineistossa usein toistuvien käsitteiden kautta diskursiivisia solmukohtia, jotka oleellisesti määrittävät muita sen ympärille asettuvia käsitteitä. Tarkastelin tutkielmassani kielellisiä prosesseja, joiden kautta todellisuuttamme rakennetaan. Suvereniteettikäsitteiden taustalla on kaksi erilaista prosessia ja kaksi erilaista lopputulemaa. Rajatusta aineistosta oli mahdollista muodostaa diskursiivisten solmukohtien avulla molemmille tarkastelussa oleville osapuolille suvereniteettikäsitteilyt, joille löytyi aineistosta tukea. Näitä käsitteilyjä oli mahdollista myös vertailla toisiinsa. Tutkijan oma subjektiviteetti on aina läsnä diskurssianalyysissä ja siihen liittyviä valintoja tehdessä. Tutkijan oma asema vaikuttaa aina diskurssianalyysin etenemiseen, mutta kuvaavien aineistoesimerkkien avulla olen pyrkinyt tuomaan omaa päättelyketjuani esiin ja näin mahdollistanut myös lukijalle tavan arvioida analyysin etenemistä ja tuloksia.

Tutkielma herätti kysymyksiä siitä, kenellä on oikeus määrittää, mitä suvereniteetti on ja siten minkälaisia oikeuksia ja velvollisuuksia se pitää sisällään. Tutkielmani johtopäätöksenä on, että valtiotasolla suvereniteetti liitetään yhä oleellisesti valtioiden yksinomaiseksi oikeudeksi nostaa itsensä ylimmäksi auktoriteetiksi ja keskeisimmäksi toimijaksi kansainvälisellä arenalla. Vaikka suvereniteetti on perinteisesti liitetty valtioihin, suvereniteetin käsitteen hyödyntäminen ei silti rajoitu vain valtioihin. Myös muunlaiset toimijat voivat valjastaa sen omiin tarkoitukseksi sopivaksi. Inuiitit ovat ottaneet suvereniteetin käsitteen omakseen ja lähteneet määrätietoisesti avaamaan sen määritelmää. Tästä syystä on tärkeää tarkastella myös muita kuin valtioita suvereniteetin ensisijaisina lähteinä. Se, miten voimakkaasti tämä kilpaileva suvereniteettikäsitteily kyseenalaistaa ja haastaa hegemonisen käsitteilyvaltion ja suvereniteetin yhteenliittymisestä jää tutkielman jälkeen kytemään jatkotutkimuksellisenä kiinnostuksenkohteena. Tarkastelemalla erilaisia ei-valtiollisia toimijoita ja niiden käsitteilyjä

suvereniteetista voidaan pohtia mahdollisista territoriaalisuuden merkityksen heikkenemistä, niin kuin Maier (2012) mahdollisesti väläyttelee.

Vajaan kymmenen vuoden ajanjakso antoi yhtenäisen kuvan Kanadan liittovaltiohallinnon suvereniteettikäsityksestä Stephen Harperin hallituskaudella. Suvereniteettikäsityksen pidempi aikainen seuraaminen olisi voinut mahdollistaa paremmin suvereniteettikäsityksen muutosten seuraamisen. Tällä aikarajauksella suvereniteettikäsitys säilyi yhtenäisenä eikä siinä ollut selkeästi havaittavissa muutoksia tai ajallista ristiriitaisuutta. Tulevina tutkimusaihiona voisikin olla suvereniteettikäsityksen ajallinen muutos tai muuttumattomuus. Konservatiivihallitus vaihtui vuoden 2015 vaaleissa liberaalihallitukseen ja pääministeriksi nousi Justin Trudeau. Trudeau ja liberaalipuolue ovat olleet reilun vuoden Kanadan johdossa. Vaikuttaa siltä, että arktinen alue ei näyttele yhtä isoa roolia Trudeaun politiikassa kuin hänen edeltäjällään. Inuiittien ja Kanadan liittovaltiohallinnon keskinäisessä suhteessa on kuitenkin havaittavissa muutoksia. Joulukuussa 2016 Kanadan pääministeri Justin Trudeau ilmoitti uusitusta kumppanuudesta alkuperäiskansojen ja Kanadan valtion välillä. Helmikuussa 2017 Iqaluitissa, Nunavutissa allekirjoitettiin yhteinen lausunto, jossa inuiittien ja Kanadan liittovaltiohallinnon kumppanuuden pohjaksi perustettiin inuiittien ja valtion välisen kumppanuuden komitea (*Inuit-Crown Partnership Committee*). Komitean tarkoituksena on uudistaa yhteistyötä ja varmistaa sen sujuvuus (Government of Canada 2017). Ainakin Kanadassa siis inuiitit ovat saaneet käyttöönsä uudenlaisen foorumin, jolla toteuttaa suvereniteetin kulmakivenä pitämänsä aitoa yhteistyötä ja kumppanuutta. Kumppanuusilmoituksen yhteydessä kumpikaan osapuoli, liittovaltiohallinnon edustajat tai inuiittiedustajat, ei kuitenkaan käyttänyt suvereniteetin käsitettä kuvaamaan yhteistyön viitekehystä.

Inuiittijärjestöt ja niiden tietoinen pyrkimys laajentaa suvereniteetin käsitettä on yhdenlainen kehityskulku, joka viittaa mahdollisesti siirtymiseen kauemmas valtiokeskeisestä järjestelmästä. Arktisen alueen kontekstissa uudenglaisilla toimijoilla voisi olla mahdollisuus muuttaa totuttuja käsityksiä ja järjestelmiä. Nadine Fabbin (2015, 494) mukaan arktinen alue voi tarjota tilaisuuden arvioida uudelleen perinteisiä käsityksiä kansainvälisistä suhteista, geopolitiikasta ja ulkopoliittikan tutkimuksesta. Perinteinen valtioiden monopoli on muuttumassa kiihtyvää vauhtia ja arktisten alkuperäiskansojen tehokas osallistuminen on omalta osaltaan vauhdittamassa muutosta. Toisaalta vuoden 2017 alun valossa maailmanpoliittinen tilanne näyttää jälleen vahvasti korostavan territoriaalisen suvereniteetin ensisijaisuutta. Erityisesti Yhdysvaltojen johtoon noussut Donald Trump on nostanut territoriaalisen koskemattomuuden ja vahvojen rajojen retoriikkaa esille. Muuttuvien

suveriniteettikäsitteiden ja niiden määrittämisen maailmanjärjestyksen tarkastelu on siis yhä tärkeää ja ajankohtaista.

LÄHTEET

Primääriaineisto

Kanadan hallitus:

Dokumentit:

Government of Canada (2009), *Canada's Northern Strategy: Our North, Our Heritage, Our Future*. Minister of Indian Affairs and Northern Development and Federal Interlocutor for Me'tis and and Non-Status Indians. Ottawa, 2009.

Government of Canada (2010), *Statement on Canada's Arctic Foreign Policy : Exercising Sovereignty and Promoting Canada's Northern Strategy Abroad*.

Puheet:

Aglukkaq, Leona (2013), *Address by Minister Aglukkaq at Arctic Frontiers Conference*. Puhe. Tromsø, 21.1.2013. <<http://web.archive.org/web/20150421032015/http://www.international.gc.ca/media/arctic-arctique/speeches-discours/2013/01/23a.aspx?lang=eng>>, luettu 30.3.2016.

Aglukkaq, Leona (2014), *Address by Minister Aglukkaq at Northern Lights 2014*. Puhe. Ottawa, 29.1.2014. <<http://web.archive.org/web/20150421031534/http://www.international.gc.ca/media/arctic-arctique/speeches-discours/2014/01/29a.aspx?lang=eng>>, luettu 30.3.2016.

Baird, John (2013), *Address by Minister Baird to Media Concerning Canada's Continental Shelf Submissions*. Puhe. Ottawa, 9.12.2013. <<http://web.archive.org/web/20150421031551/http://www.international.gc.ca/media/aff/speeches-discours/2013/12/09a.aspx?lang=eng>>, luettu 30.3.2016.

Harper Stephen (2006a), *Securing Canadian sovereignty in the Arctic*. Puhe. Iqaluit, 12.8.2006. <<https://web.archive.org/web/20151016075423/http://pm.gc.ca/eng/news/2006/08/12/securing-canadian-sovereignty-arctic>>, luettu 7.10.2016.

Harper, Stephen (2006b), *The Call of the North*. Puhe. Yellowknife, 17.8.2006. <<https://web.archive.org/web/20150922150233/http://pm.gc.ca/eng/news/2006/08/17/callnorth>>, luettu 7.10.2016.

Harper, Stephen (2007a), *Prime Minister Stephen Harper announces new upgrades to the Navy's Halifax-Class frigates*. Puhe. Halifax, 5.7.2007. <<https://web.archive.org/web/20151020072811/http://pm.gc.ca/eng/news/2007/07/05/prime-minister-stephen-harper-announces-new-upgrades-navys-halifax-class-frigates>>, luettu 30.3.2016.

Harper, Stephen (2007b), *PM announces new Arctic offshore patrol ships*. Puhe. Esquimalt, 9.7.2007. <<https://web.archive.org/web/20151020040149/http://pm.gc.ca/eng/news/2007/07/09/pm-announces-new-arctic-offshore-patrol-ships>>, luettu 30.3.2016.

Harper, Stephen (2007c), *Prime Minister announces expansion of Canadian Forces facilities and operations in the Arctic*. Puhe. Resolute Bay, 10.8.2007.

<<https://web.archive.org/web/20151020121041/http://pm.gc.ca/eng/news/2007/08/10/prime-minister-announces-expansion-canadian-forces-facilities-and-operations-arctic-0>>, luettu 30.3.2016.

Harper, Stephen (2008a), *Prime Minister Harper announces the Geomapping for Northern Energy and Minerals Program*. Puhe. Ottawa, 26.8.2008.

<<https://web.archive.org/web/20100113220106/http://www.pm.gc.ca/eng/media.asp?id=2256>>, luettu 18.10.2016.

Harper, Stephen (2008b), *Prime Minister Harper announces measures to strengthen Canada's Arctic sovereignty and protection of the northern environment*. Puhe. Tuktoyaktuk, 27.8.2008.

<<https://web.archive.org/web/20100113224456/http://www.pm.gc.ca/eng/media.asp?category=2&id=2259>>, luettu 18.10.2016.

Harper, Stephen (2008c), *Prime Minister Harper announces the John G. Diefenbaker icebreaker project*. Puhe. Inuvik, 28.8.2008.

<<https://web.archive.org/web/20100113224449/http://www.pm.gc.ca/eng/media.asp?category=2&id=2258>>, luettu 18.10.2016.

Harper, Stephen (2009a), *Prime Minister Harper Announces the New Canadian Northern Development Agency*. Puhe. Iqaluit, 18.8.2009.

<<https://web.archive.org/web/20100113224815/http://www.pm.gc.ca/eng/media.asp?category=2&id=2754>>, luettu 18.10.2016.

Harper, Stephen (2009b), *PM pays tribute to Operation Nanook personnel*. Puhe. Frobisher Bay, 19.8.2009.

<<https://web.archive.org/web/20100113224806/http://www.pm.gc.ca/eng/media.asp?category=2&id=2757>>, luettu 18.10.2016.

Harper, Stephen (2009c), *Creating jobs and opportunities for northern communities: Pangnirtung Small Craft Harbour*. Puhe. Pangnirtung, 20.8.2009. <[Harper, Stephen \(2014\), *PM delivers remarks in York Sound*. Puhe. York Sound, 26.8.2014.](http://news.gc.ca/web/article-en.do?crtr.sj1D=&mthd=tp&crtr.mnthndVl=&nid=475639&crtr.dpt1D=&crtr.tp1D=4&crtr.lc1D=&crtr.yrStrtVl=&crtr.kw=&crtr.dyStrtVl=&crtr.aud1D=&crtr.mnthStrtVl=&crtr.yrndVl=&crtr.dyndVl=>>, luettu 18.10.2016.</p></div><div data-bbox=)

<<http://bac-ac.cloudapp.net:8080/wayback/20150823081240/http://pm.gc.ca/eng/news/2014/08/26/pm-delivers-remarks-york-sound>>, luettu 1.11.2016.

Inuit Tapiirit Kanatami ja Inuit Circumpolar Council:

Dokumentit:

Inuit Circumpolar Council (2009a), *Circumpolar Declaration on Sovereignty in the Arctic*.

<<http://www.inuitcircumpolar.com/sovereignty-in-the-arctic.html>>, luettu 19.10.2016.

Puheet ja lehdistötiedotteet:

Audla, Terry (2012), *Inuit and Sustainable development in the Arctic*. Puhe. Ottawa, 28.6.2012.

<<https://www.niyc.ca/media/speech/inuit-and-sustainable-development-arctic-june-28-2012>>, luettu 5.10.2016.

Audla, Terry (2014), *2014 ICC General Assembly Address, Inuvik, NWT*. Puhe. Inuvik, 21.7.2014. <<https://www.niyc.ca/media/speech/2014-icc-general-assembly-address-inuvik-nwt>>, luettu 5.10.2016.

Audla, Terry (2015), *Inuit Engagement in the Future of the Arctic*. Puhe. Ottawa, 25.3.2015. <<https://www.niyc.ca/media/speech/inuit-engagement-future-arctic>>, luettu 5.10.2016.

Inuit Circumpolar Council (2008a), *Arctic Sovereignty Begins with Inuit: Circumpolar Inuit Commit to Development of 'Inuit Declaration on Sovereignty in the Arctic'*. Lehdistötiedote. <<http://www.inuitcircumpolar.com/uploads/3/0/5/4/30542564/pr-2008-11-10-kuujjuaqsovereigntyworkshop.pdf>>, 10.11.2008.

Inuit Circumpolar Council (2008b), *Inuit Leader Reminds Foreign Ministers: Much of the Arctic Belongs to all Inuit*. Lehdistötiedote. <<http://www.inuitcircumpolar.com/uploads/3/0/5/4/30542564/pr-2008-11-29-ilulissatmediarelease29may.pdf>>, 29.11.2008.

Inuit Circumpolar Council (2009b), *Circumpolar Inuit Launch Declaration on Arctic Sovereignty*. Lehdistötiedote. <<http://www.arcticgovernance.org/circumpolar-inuit-launch-declaration-on-arctic-sovereignty.4610857-142902.html>>, 28.4.2009.

Simon, Mary (2008), *Inuit: the bedrock of Arctic Sovereignty*. Mielipidekirjoitus. Globe & Mail, 17.6.2008. <<https://www.niyc.ca/media/opinion-editorial/inuit-bedrock-arctic-sovereignty>>, luettu 19.10.2016

Simon, Mary (2009a), *Sovereignty begins at Home: Inuit and the Canadian Arctic*. Puhe. Waterloo, 3.3.2009. <<https://www.niyc.ca/media/speech/sovereignty-begins-home-inuit-and-canadian-arctic>>, luettu 19.10.2016.

Simon, Mary (2009b), *Sovereignty begins at Home*. Puhe. Fredericton, 30.3.2009. <<https://www.niyc.ca/media/speech/presidents-speaking-tour-fredericton-rotary-club-monday-march-30-2009-sovereignty>>, luettu 19.10.2016.

Simon, Mary (2009c), *Arctic Sovereignty – Presentation to House of Commons Committee on National Defence*. Puhe. Ottawa, 1.10.2009. <<https://www.niyc.ca/media/speech/arctic-sovereignty-presentation-house-commons-committee-national-defence-thursday>>, luettu 19.10.2016.

Simon, Mary (2009d), *Canadian Inuit and the Arctic: Shaping our Future*. Puhe. Edinburgh, UK, 1.12.2009. <<https://www.niyc.ca/media/speech/%E2%80%9Ccanadian-inuit-and-arctic-shaping-our-future%E2%80%9D>>, luettu 19.10.2016.

Simon, Mary (2010a), *Remarks to the Canadian Council on International Law Conference*. Puhe. Gatineau, 30.10.2010. <<https://www.niyc.ca/media/speech/remarks-canadian-council-international-law-conference>>, luettu 19.10.2016.

Simon, Mary (2010b), *Canada-UK Colloquium 'The Arctic and Northern Dimensions of World Issues'*. Puhe. Iqaluit, 4.11.2010. <<https://www.itk.ca/media/speech/canada-uk-colloquium-arctic-and-northern-dimensions-world-issues-iqaluit-november-4>>, luettu 30.3.2016.

Kirjallisuus

Arctic Council, www.arctic-council.org.

Bartelson, Jens (2014), *Sovereignty as symbolic form*. London: Routledge

Bartelson, Jens (1995), *Genealogy of sovereignty*. Cambridge: Cambridge University Press.

Biersteker, Thomas J. & Cynthia Weber (1996), "The social construction of state sovereignty". Teoksessa Biersteker, Thomas J. & Cynthia Weber (toim.), *State Sovereignty as Social Construct*. 1–21. Cambridge: Cambridge University Press.

Bodin, Jean (1992), *On sovereignty: four chapters from the Six books of the Commonwealth*. Cambridge: Cambridge University Press.

Burr, Vivien (2015), *Social constructionism* (Third edition.). London: Routledge.

Byers, Michael (2013), *International Law and the Arctic*. Cambridge: Cambridge University Press.

Byers, Michael (2009), *Who owns the Arctic?: understanding sovereignty disputes in the north*. Vancouver: Douglas & McIntyre.

Camilleri, Joseph A. & Jim Falk (1992), *The end of sovereignty?: The politics of a shrinking and fragmenting world*. Aldershot: Edward Elgar.

Charron, Andrea (2005), "The Northwest Passage: Is Canada's sovereignty floating away?" *International Journal*, 60(3), s. 831–848.

Christie, Grant (2011), "Indigeneity and Sovereignty in Canada's Far North: The Arctic and Inuit Sovereignty", *South Atlantic Quarterly*, vol. 110, no. 2, s. 329–346.

Churchill, Robin (2015), "The exploitation and management of marine resources in the Arctic: law, politics and the environmental challenge". Teoksessa Jensen, Leif Christian & Geir Hønneland (toim.), *Handbook of the Politics of the Arctic*, 147–184. Cheltenham: Edward Elgar.

Dodds, Klaus (2015), "From Ilulissat to Kiruna: managing the Arctic Council and the contemporary geopolitics of the Arctic". Teoksessa Jensen, Leif Christian & Geir Hønneland (toim.), *Handbook of the Politics of the Arctic*. 375–387. Cheltenham: Edward Elgar.

Dodds, Klaus (2010), "Flag planting and finger pointing: The Law of the Sea, the Arctic and the political geographies of the outer continental shelf", *Political Geography*, vol. 29, no. 2, s. 63–73.

Doty, Roxanne Lynn (1996), "Sovereignty and the nation: constructing the boundaries of national identity". Teoksessa Biersteker, Thomas J. & Cynthia Weber (toim.), *State Sovereignty as Social Construct*, 121–147. Cambridge: Cambridge University Press.

Dunn, Kevin C & Neumann, Iver B. (2016), *Undertaking Discourse Analysis for Social Research*. University of Michigan Press: Ann Arbor.

Fabbi, Nadine C. (2015), "Inuit foreign policy and international relations in the Arctic". Teoksessa Jensen, Leif Christian & Geir Hønneland (toim.), *Handbook of the Politics of the Arctic*, 482–500. Cheltenham: Edward Elgar.

- Fairclough, Norman (2010) *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. Harlow: Pearson education.
- Fairclough, Norman (2003), *Analysing discourse: textual analysis for social research*. New York: Routledge.
- Fairclough, Norman (1989), *Language and Power*. London: Longman.
- Foucault, Michel (1972), *The Archaeology of Knowledge*. London: Routledge.
- Gerhardt, Hannes, Philip E. Steinberg, Jeremy Tasch, Sandra J. Fabiano, & Rob Shields (2010), "Contested Sovereignty in a Changing Arctic", *Annals of the Association of American Geographers*, vol. 100, no. 4, s. 992–1002.
- Grace, Sherrill E. (2001), *Canada and the idea of north*. Montreal: McGill-Queen's University Press.
- Grant, Shelagh D. (2010), *Polar imperative: a history of Arctic sovereignty in North America*. Vancouver: Douglas & McIntyre.
- Globe & Mail 4.12.2013, *Harper orders new draft of Arctic seabed claim to include North Pole*
- Globe & Mail 24.1.2011, *Canadians rank Arctic sovereignty as top foreign-policy priority*.
- Government of Canada (2017), *Inuit Nunangat Declaration on Inuit-Crown Partnership*. Saatavilla <<http://pm.gc.ca/eng/news/statements>>, luettu 20.2.2017.
- Gunitskiy, Vsevolod (2008), "On Thin Ice: Water Rights and Resource Disputes in the Arctic Ocean", *Journal of International Affairs*, vol. 61, no. 2, s. 261–271.
- Harper, Stephen (2008), *Statement of apology to former students of Indian Residential Schools*. Ottawa, 11.6.2008. <<https://www.aadnc-aandc.gc.ca/eng/1100100015644/1100100015649>>, luettu 23.11.2016.
- Hindess, Barry (2008), "Sovereignty as Indirect Rule". Teoksessa Jacobsen, Trudy, Charles Sampford, & Ramesh Thakur (toim.), *Re-envisioning sovereignty: the end of Westphalia?* 301–314. Aldershot: Ashgate.
- Hinsley, Francis Harry (1986), *Sovereignty* (2. ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Hobbes, Thomas (1999), *Leviathan, eli, Kirkollisen ja valtiollisen yhteiskunnan aines, muoto ja valta*. Tampere: Vastapaino.
- Hoffman, John (1998), *Sovereignty*. Buckingham: Open University Press
- Huebert, Rob (2011), "Submarines, oil tankers, and icebreakers: Trying to understand Canadian Arctic sovereignty and security", *International Journal*, vol. 66, no. 4, s. 809–824.
- ITK, www.itk.ca
- Jackson, Robert (2005), *Classical and Modern Thought on International Relations: From Anarchy to Cosmopolis*. Gordonsville: Palgrave Macmillan.

- James, Alan (1986), *Sovereign statehood: The basis of international society*. London: Allen & Unwin.
- James, Carolyn & Patrick James (2014), "Canada, the United States and Arctic Sovereignty: Architecture without Building?" *American Review of Canadian Studies* 44(2), 187–204.
- Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (1999), *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (1993), *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (1993), "Diskursiivinen maailma: teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet". Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysin aakkoset*, 17–47. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja & Kirsi Juhila (1993), "Valtasuhteiden analysoiminen". Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysin aakkoset*, 75–108. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja & Kirsi Juhila (1999), "Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta". Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä*, 54–97. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, Kirsi & Eero Suoninen (1999), "Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä". Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä*, 233–252. Tampere: Vastapaino.
- Jørgensen, Marianne, & Louise Phillips (2002), *Discourse analysis: As theory and method*. London: Thousand Oaks: SAGE.
- Keskitalo, Carina (2004), *Negotiating the Arctic: the construction of an international region*. New York: Routledge.
- Kalmo, Hent (2010), "A matter of fact? The many faces of sovereignty". Teoksessa Kalmo, Hent & Quentin Skinner (toim.), *Sovereignty in fragments: the past, present and future of a contested concept*, 114–131. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kalmo, Hent & Quentin Skinner (2010), "Introduction: a concept in fragments". Teoksessa Kalmo, Hent & Quentin Skinner (toim.), *Sovereignty in fragments: the past, present and future of a contested concept*, 1–25. Cambridge: Cambridge University Press.
- Keal, Paul (2008), "Indigenous sovereignty". Teoksessa Jacobsen, Trudy, Charles Sampford & Ramesh Thakur (toim.), *Re-envisioning sovereignty: the end of Westphalia?* 315–330. Aldershot: Ashgate.
- Krasner, Stephen D. (1999), *Sovereignty: Organized Hypocrisy*. Princeton: Princeton University Press.
- Laclau, Ernesto & Chantal Mouffe (2001), *Hegemony and socialist strategy: Towards a radical democratic politics* (2nd ed.). London: Verso.
- Landriault, Mathieu & Paul Minard (2016), "Does Standing Up for Sovereignty Pay Off Politically? Arctic Military Announcements and Governing Party Support in Canada From 2006 to 2014." *International Journal* 71, no. 1, 41–61.
- Leonard, Eric K. (2001), "Seeking Sovereignty: Gaining Understanding through Critical Analysis", *New Political Science*, 23(3), 407–428.

Lewis, Melea, Charles Sampford & Ramesh Thakur (2008), "Introduction". Teoksessa Jacobsen, Trudy, Charles Sampford & Ramesh Thakur (toim.), *Re-envisioning sovereignty: the end of Westphalia?* 1–15. Aldershot: Ashgate.

Loukacheva, Natalia (2009), "Nunavut and Canadian Arctic Sovereignty", *Journal of Canadian Studies*, vol. 43, no. 2, s. 82–108.

Loukacheva, Natalia (2004), "Comparative Arctic Governance: The Jurisdiction of Greenland and Nunavut Re-examined". Teoksessa Koivurova, Timo, Tanja Joonas & Reija Shnorro (toim.), *Arctic Governance*, 114–137. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Maier, Charles S. (2012), *Leviathan 2.0: Inventing modern statehood*. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press.

McDonald, James (2010), "Exercising Agency in an International Socioscientific Controversy: The Use of Human and Material Agents to Assert Canada's Sovereignty in the Arctic." *Canadian Journal of Communication*, 35, 129–147.

Meyer, William (2012), "Indigenous Rights, Global Governance, and State Sovereignty", *Human Rights Review*, vol. 13, no. 3, s. 327–347.

Montevideo Convention on the Rights and Duties of States (1933), saatavissa <<http://www.cfr.org/sovereignty/montevideo-convention-rights-duties-states/p15897>>, luettu 20.2.2017.

Morgenthau, Hans (1948), "The Problem of Sovereignty Reconsidered", *Columbia Law Review*, 48(3), 341–365.

Neumann, Iver B. (2008), "Discourse Analysis". Teoksessa Prakash, Deepa & Audie Klotz (toim.), *Qualitative methods in international relations: A pluralist guide*. 61–78. Houndmills: Palgrave Macmillan.

Riddell-Dixon, Elizabeth (2008), "Canada and Arctic Politics: The Continental Shelf Extension", *Ocean Development & International Law*, vol. 39, no. 4, s. 343–359.

Riddell-Dixon, Elizabeth (2014), "The seven-decade quest to maximize Canada's continental shelf", *International Journal*, vol. 69, no. 3, s. 422–443.

Shadian, Jessica (2014), *Politics of arctic sovereignty: oil, ice and Inuit governance*. New York: Routledge.

Shadian, Jessica (2010), "From states to polities: Reconceptualizing sovereignty through Inuit governance", *European Journal of International Relations*, vol. 16, no. 3, s. 485–510.

Shadian, Jessica (2007), "In Search of an Identity Canada Looks North", *American Review of Canadian Studies*, vol. 37, no. 3, s. 323–353.

Skinner, Quentin (2010), "The sovereign state: a genealogy". Teoksessa Kalmo, Hent & Quentin Skinner (toim.), *Sovereignty in fragments: the past, present and future of a contested concept*, 26–46. Cambridge: Cambridge University Press.

Statistic Canada (2016a), *Inuit: Fact Sheet for Inuit Nunangat*. Saatavilla <<http://www.statcan.gc.ca/pub/89-656-x/89-656-x2016014-eng.htm>>. Luettu 7.12.2016.

Statistics Canada (2016b), *Population by year, by province and territory*. Saatavilla <<http://www.statcan.gc.ca/tables-tableaux/sum-som/101/cst01/demo02d-eng.htm>> . Luettu 7.12.2016.

Suoninen, Eero (1999), ”Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen”. Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (1999), *Diskurssianalyysi liikkeessä*, 17–36. Tampere: Vastapaino.

Troper, Michel (2010), “The survival of sovereignty”. Teoksessa Kalmo, Hent & Quentin Skinner (toim.), *Sovereignty in fragments: the past, present and future of a contested concept*, 132–150. Cambridge: Cambridge University Press.

Werner, Wouter G. & Jaap H. de Wilde (2001), “ The Endurance of Sovereignty”, *European Journal of International Relations*, 7(3), 283–313.

Zellen, Barry Scott (2009), *Arctic doom, Arctic boom: the geopolitics of climate change in the Arctic*. Santa Barbara: ABC-CLIO.